48-60 AY ARASI ÇOCUĞA SAHİP EBEVEYNLERİN ANNE BABALARINDAN ALGILADIKLARI TUTUMLAR, ANNE BABALARINA BAĞLANMA STİLLERİ İLE KENDİ ANNE BABALIK TUTUMLARI ARASINDAKİ İLİŞKİLER

Elifnur ÇECELİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Gelişim Psikolojisi Programı/ Psikoloji Anabilim Dalı

Danışman: Dr. Öğr. Üyesi Handan DOĞAN

İstanbul

T.C. Maltepe Üniversitesi

Sosyal Bilimler Enstitüsü

Eylül, 2018

JÜRİ VE ENSTİTÜ ONAYI

JÜRİ VE ENSTİTÜ ONAYI

Elifnur ÇECELİ' nin "48 – 60 Ay Arası Çocuğa Sahip Ebeveynlerinin Anne Babalarında Algıladıkları Tutumlar, Anne Babalarına Bağlanma Stilleri İle Kendi Anne Babalık Tutumları Arasındaki İlişkiler" başlıklı tezi 20/09/2018 tarihinde aşağıdaki jüri tarafından değerlendirilerek "Maltepe Üniversitesi Lisansüstü Eğitim ve Öğretim Yönetmeliği" nin ilgili maddeleri uyarınca, Psikoloji Anabilim Dalında Yüksek Lisans/Doktora tezi **oy birliğiyle / ~~oy çokluğuyla~~, başarılı / ~~başarısız~~** olarak kabul edilmiştir.

	Unvanı. Adı ve Soyadı	İmza
Üye (Tez Danışmanı)	: Dr. Öğr. Üyesi Handan DOĞAN	.....
Üye	: Prof. Dr. Nermin ÇELEN	.....
Üye	: Dr. Öğr. Üyesi Melis Seray ÖZDEN YILDIRIM	.....

Doç. Dr. Ahu TUNÇEL ÖNKAL
Enstitü Müdürü

ETİK İLKE VE KURALLARA UYUM BEYANI

maltepe üniversitesi	ETİK İLKE VE KURALLARA UYUM BEYANI	Doküman No	FR-178
		İlk Yayın Tarihi	01.03.2018
		Revizyon Tarihi	
		Revizyon No	00
		Sayfa	1/1

Revizyon Takip Tablosu

REVİZYON NO	TARİH	AÇIKLAMA
00	01.03.2018	İlk yayın.

ETİK İLKE VE KURALLARA UYUM BEYANI

05./10../2018

Bu tezin bana ait, özgün bir çalışma olduğunu; çalışmamın hazırlık, veri toplama, analiz ve bilgilerin sunumu olmak üzere tüm aşamalarından bilimsel etik ilke ve kurallara uygun davrandığımı; bu çalışma kapsamında elde edilmeyen tüm veri ve bilgiler için kaynak gösterdiğimi ve bu kaynaklara kaynakçada yer verdiğimi; çalışmanın Maltepe Üniversitesinde kullanılan "bilimsel intihal tespit programı" ile tarandığını ve öngörülen standartları karşıladığını beyan ederim.

Herhangi bir zamanda, çalışmamla ilgili yaptığım bu beyana aykırı bir durumun saptanması durumunda, ortaya çıkacak tüm ahlaki ve hukuki sonuçlara razı olduğumu bildiririm.

Elifnur ÇECELİ

Hazırlayan İlgili Birim	Kalite Koordinatörü Dr. Öğr. Üyesi Şafak GÜNDÜZ	Kurumsal Yetkili Prof. Dr. Belma AKŞİT

(Dokuman No: FR-178; Yayın Tarihi: 01.03.2018; Revizyon Tarihi: ; Revizyon No:00)

TEŞEKKÜR

Psikolojik danışmanlık ve Rehberlik mesleğinde 3 yıllık çalışma, 21 yıllık öğrencilik hayatına sahip biri olarak, hala yüksek lisans ile uğraşıyor olmanın doğru olup olmadığı konusunda zaman zaman kendimi sorguladım. Hangi güç bir insanın mesleğini motive edebilir? Yaşamın onlara sunduğu güzellikleri, gücü ve enerjiyi bu mesleğe adayan yürekli insanlara olan gönül borcudur. Bu motivasyonumu, mesleği bana daha lisede sevdiren, değerli kılan ve bu mesleği seçmeme sebep olan matematik öğretmenim Selçuk CANTÜRK'e borçluyum. İnsanları yaşama bağlayan, onların yaşamlarına derin izler bırakan, bu mesleği onurlandıran tüm öğretmenlerime teşekkürler. Bizleri yetiştiren tüm değerli hocalarıma ve yüksek lisans tez çalışmamda emeği geçen hocama; tez danışmanım Sayın Dr. Öğr. Üyesi Handan DOĞAN'a, tez jürimde yer alan sayın Prof. Dr. Nermin ÇELEN'ne katkıları için teşekkür ederim. İstanbul Özel Doğa Koleji öğretmenlerine bana gösterdikleri güven, iş birliği ve destek için teşekkür ederim. İstanbul Özel Doğa Kolejindeki tüm çalışmaya katılan değerli velilerime ilgi ve katılımları nedeniyle, yorgun ve bitkin olsalar bile çalışmayı aksatmayarak, çalışmada gösterdikleri üstün çaba nedeniyle teşekkür ederim. Desteğini daima ve koşulsuz sunan, plan ve isteklerini benim için hep ertelemek zorunda kalan sevgili ailem; başta nişanlım Halil Okan BALCI'ya, yükümü omuzlamak için daima hazır olan Bahadır SESLİ, Dr. Gül ALPAR'a, ve beni yetiştiren çok kıymetli ANNE-BABAMA teşekkür eder, saygılarımı sunarım.

Elifnur ÇECELİ

Eylül, 2018

ÖZ

48-60 AY ARASI ÇOCUĞA SAHİP EBEVEYNLERİN ANNE BABALARINDAN ALGILADIKLARI TUTUMLAR, ANNE BABALARINA BAĞLANMA STİLLERİ İLE KENDİ ANNE BABALIK TUTUMLARI ARASINDAKİ İLİŞKİ

Elifnur Çeceli
Yüksek Lisans Tezi
Gelişim Psikolojisi Program/ Psikoloji Anabilim Dalı
Danışman:Dr. Öğr. Üyesi . Handan Doğan
Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2018

Bu araştırma 48-60 ay arası çocuklara sahip ebeveynlerin anne babalarından algıladıkları tutumlar, anne babalarına bağlanma stilleri ile kendi anne babalık tutumları arasındaki ilişkiyi incelemek amacı ile yapılmıştır. Araştırmanın çalışma grubu 200 ebeveynden oluşmaktadır. Bu ebeveynlerin 117'si kadın 83'ü erkeklerden oluşmaktadır. Tüm katılımcılara Aile Bilgi Formu, Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutum Anketi-PARI, Anne-Baba Tutum Ölçeği ve İlişki Ölçekleri Anketi uygulanmıştır. Araştırmada Spearman Korelasyon analizi ve gruplar arasına bakmak için Mann Whitney U testi ve Kruskal Wallis testi uygulanmıştır. Araştırma sonucunda algılanan aşırı annelik düzeyinin artması ile psikolojik özerklik tutumları, kontrol-denetleme tutumları ve saplantılı bağlanma düzeylerinde anlamlı artışlar gözlenmiştir. Ev kadınlığını reddetme düzeyinin artması ile psikolojik özerklik tutumları, saplantılı bağlanma, kayıtsız bağlanma ve korkulu bağlanma düzeylerinde anlamlı artışın olduğu sonucuna varılmıştır. Karı koca geçimsizliği açısından bakıldığında, geçimsizlik arttıkça psikolojik özerklik tutumları, korkulu bağlanma ve kayıtsız bağlanma düzeylerinde anlamlı bir artış görülmektedir. Aynı zamanda baskı ve disiplin düzeylerinin artışı ile psikolojik özerklik seviyesinde anlamlı artışlar görülmüştür. Son olarak kayıtsız bağlanma düzeyleri ele alındığında bu bağlanmadaki artışlar ile ebeveyn tutumu açısından psikolojik özerklik tanıma seviyelerinde de artışın olduğu gözlenmiştir.

Anahtar Sözcükler*:* Tutum, bağlanma stilleri, okul öncesi, anne baba tutumu

ABSTRACT

AN EXAMINATION OF THE RELATIONSHIP AMONG PERCEIVED ATTITUDES OF PARENTS WHO HAVE 48-60 MONTHS CHILDREN , THEIR PARENTING STYLES AND THEIR PARENTING ATTITUDES

Elifnur Çeceli
Master Thesis
Developmental Psychology.Programme/Psychology Department
Thesis Advisor: Lect. Dr. Handan Dogan
Maltepe University Social Sciences Institute, 2018

In this research, the relationship between perceived attitudes of parents who have child between 48-60 months, their parenting styles and their own parenting attitudes is examined. The study group consists of 200 parents (117 mothers, 83 fathers). The data is collected via Family Information Form, Family Life and Attitude of Raising Child Scale, Parenting Attitude Scale, and Relations Scale. To examine the differences between groups, Mann Whitney U Test and Kruskal Wallis Test are used. Also, Spearman Correlation Analysis is implemented. As a result of the study, as the level of perceived excessive motherhoood increases, the increases in the level of psychological autonomy attitudes, control on children, and obsessive attachment are observed.

Secondly, as the level of refusing being housewife increases, the level of psychological autonomy attitudes, obsessive attachment, indifferent attachment, and fearful attachment increase significantly. Thirdly, as the level of incompatibility among parents increases, there is observed significant increase in the level of psychological autonomy attitudes, fearful attachment, and indifferent attachment. Additionally, as the level of pressure and discipline increases, psychological autonomy attitudes increase. Finally, when considering indifferent attachment levels, this attachment style has been associated with the increases in the level of allowing psychological autonomy to children in terms of parenting attitude.

Keywords: Attitude, attachment styles, preschool, parenting attitudes

İÇİNDEKİLER

JÜRİ VE ENSTİTÜ ONAYI II
ETİK İLKE VE KURALLARA UYUM BEYANI III
TEŞEKKÜR IV
ÖZ V
ABSTRACT VI
İÇİNDEKİLER VII
TABLOLAR LİSTESİ IX
KISALTMALAR LİSTESİ XII
ÖZGEÇMİŞ XIII
1.GİRİŞ 15
1.1 BAĞLANMA KAVRAMININ TANIMI 17
1.1.1 Ergenlik Döneminde Bağlanma 22
1.1.2 Yetişkinlik Döneminde Bağlanma 23
1.2 ANNE BABA TUTUMLARI 24
1.2.1 Demokratik Anne Baba Tutumu 25
1.2.2 Otoriter Anne Baba Tutumu 28
1.2.3 Aşırı Koruyucu Anne Baba Tutumu 32
1.2.4 İzin Verici Anne Baba Tutumu 33
1.2.5. İlgisiz Ebeveyn Tutumu 34
1.3 PROBLEM 36
1.4 AMAÇ 37
1.5 ÖNEM 37
1.6 VARSAYIM 37
1.7 SINIRLILIKLAR 38
1.8 TANIMLAR 38
2. YÖNTEM 39
2.1 ARAŞTIRMA MODELİ 39
2.2 ÇALIŞMA GRUBU 39
2.3 VERİ TOPLAMA ARAÇLARI 49
2.3.1 Aile Bilgi Formu 49
2.3.2 Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutum Ölçeği - PARI 49
2.3.3 Ana-Baba Tutum Ölçeği 52
2.3.4 İlişki Ölçeği 54
2.4 VERİLERİN TOPLANMASI 56
2.5 VERİLERİN ÇÖZÜMLENMESİ VE YORUMLANMASI 56
3. BULGULAR VE YORUMLAR 57
BULGULAR 57

YORUMLAR 72
SONUÇ 81
ÖZET 83
ÖNERİLER 86
KAYNAKLAR 93

TABLOLAR LİSTESİ

TABLO 1.48-60 AY ARASI ÇOCUĞA SAHİP EBEVEYNLERİN EĞİTİM DURUMU, ÇALIŞMA DURUMU VE ORTALAMA GELİR DAĞILIMLARINA İLİŞKİN FREKANS DAĞILIMLARI VE YÜZDELİKLERİ 40
TABLO 2. 48-60 AY ARASI ÇOCUĞA SAHİP EBEVEYNLERİN MEDENİ DURUMLARI, BİRLİKTE YAŞADIKLARI KİMSELER, YAŞAMLARININ GEÇTİĞİ YER, ÇOCUKKEN KENDİLERİNE BAKIM VEREN KİŞİLERE İLİŞKİN FREKANS DAĞILIMLARI VE YÜZDELİKLERİ..... 42
TABLO 3. 48-60 AY ARASI ÇOCUĞA SAHİP EBEVEYNLERİN ÇOCUKTAN AYRI KALMA, ÇOCUĞUN CİNSİYETİ VE ÇOCUĞA BAKIM VEREN KİŞİLERE İLİŞKİN FREKANS DAĞILIMLARI VE YÜZDELİKLERİ..... 44
TABLO 4.48-60 AY ARASI ÇOCUĞA SAHİP EBEVEYNLERİN YAŞLARINA, ÇOCUK SAYILARINA, ÇOCUKLARININ DOĞUMUNDAKİ YAŞLARINA, ÇOCUKTAN AYRI KALMA SÜRELERİNE, ÇOCUĞUN YAŞINA, ÇOCUĞUN DOĞUM SIRASINA, KREŞE DEVAM SÜRESİNE, EVLİLİK YAŞINA VE EVLİLİK SÜRESİNE İLİŞKİN ORTALAMALARI 46
TABLO 5. 48-60 AY ARASI ÇOCUĞA SAHİP EBEVEYNLERİN AİLE BİLGİ FORMUNDAN ELDE EDİLEN ANNE, BABA VE ÇOCUĞUN YAKINLIK KURMA, DUYARLILIK, KABULLENME DÜZEYLERİNE İLİŞKİN ORTALAMALARI VE STANDART SAPMALARI..... 47
TABLO 6.ARAŞTIRMANIN ÖRNEKLEMİ İÇİN AİLE HAYATI VE ÇOCUK YETİŞTİRME TUTUM ÖLÇEĞİ CRONBACH ALPHA KATSAYILARI 51
TABLO 7.ARAŞTIRMANIN ÖRNEKLEMİ İÇİN ANNE BABA TUTUM ÖLÇEĞİ CRONBACH ALPHA KATSAYILARI 54
TABLO 8. ARAŞTIRMANIN ÖRNEKLEMİ İÇİN İLİŞKİ ÖLÇEKLERİ ANKETİ CRONBACH ALPHA KATSAYILARI 56
TABLO 9 A. 48-60 AY ARASI ÇOCUĞA SAHİP EBEVEYNLERİN ANNE BABALIK TUTUMLARI VE KENDİ EBEVEYNLERİNDEN ALGILADIKLARI TUTUMLAR ARASINDAKİ SPEARMAN KORELASYON ANALİZİ BULGULARI 58
TABLO 9B 48-60 AY ARASI ÇOCUĞA SAHİP EBEVEYNLERİN BAĞLANMA STİLLERİ VE KENDİ EBEVEYNLERİNDEN ALGILADIKLARI TUTUMLAR ARASINDAKİ SPEARMAN KORELASYONANALİZİ BULGULARI……...…..54
TABLO 9C 48-60 AY ARASI ÇOCUĞA SAHİP EBEVEYNLERİN BAĞLANMA STİLLERİ VE KENDİ ANNE BABALIK TUTUMLARI ARASINDAKİ SPEARMAN KORELASYON ANALİZİ BULGULARI……..…..57

TABLO 10 . 48-60 AY ARASI ÇOCUĞA SAHİP EBEVEYNLERİN KENDİ EBEVEYNLERİNDEN ALGILADIKLARI AŞIRI ANNELİK TUTUMUNUN GÜVENLİ BAĞLANMA DÜZEYLERİ ÜZERİNDEKİ ETKİSİNE İLİŞKİN STANDART REGRESYON ANALİZİ BULGULARI 64
TABLO 11. 48-60 AY ARASI ÇOCUĞA SAHİP EBEVEYNLERİN ÇOCUKLARININ CİNSİYETLERİNE GÖRE ANNE BABALIK TUTUMLARI ORTALAMALARI, STANDART SAPMALARI VE BAĞIMSIZ ÖRNEKLEM MANN WHİTNEY U TESTİ BULGULARI 64
TABLO 12. 48-60 AY ARASI ÇOCUĞA SAHİP EBEVEYNLERİN EĞİTİM DURUMLARINA GÖRE ANNE BABALIK TUTUMLARI ORTALAMALARI, STANDART SAPMALARI VE KRUSKAL WALLİS TESTİ BULGULARI 66
TABLO 13. 48-60 AY ARASI ÇOCUĞA SAHİP EBEVEYNLERİN ÇALIŞMA DURUMLARINA GÖRE ANNE BABALIK TUTUMLARI ORTALAMALARI, STANDART SAPMALARI VE BAĞIMSIZ ÖRNEKLEM MANN WHİTNEY U TESTİ BULGULARI 67
TABLO 14. 48-60 AY ARASI ÇOCUĞA SAHİP EBEVEYNLERİN ALGILANAN GELİR DÜZEYLERİNE GÖRE ANNE BABALIK TUTUMLARI ORTALAMALARI, STANDART SAPMALARI VE BAĞIMSIZ ÖRNEKLEM MANN WHİTNEY U TESTİ BULGULARI 68
TABLO 15. 48-60 AY ARASI ÇOCUĞA SAHİP EBEVEYNLERİN ÇOCUKKEN KENDİLERİNE BAKIM VEREN KİŞİLERE GÖRE ANNE BABALIK TUTUMLARI STANDART SAPMALARI VE BAĞIMSIZ ÖRNEKLEM MANN WHİTNEY U TESTİ BULGULARI 69
TABLO 16. 48-60 AY ARASI ÇOCUĞA SAHİP EBEVEYNLERİN ÇOCUKLARINDAN AYRI KALIP KALMAMALARINA GÖRE ANNE BABALIK TUTUMLARI ORTALAMALARI, STANDART SAPMALARI VE BAĞIMSIZ ÖRNEKLEM MANN WHİTNEY U TESTİ BULGULARI 70
TABLO 17. 48-60 AY ARASI ÇOCUĞA SAHİP EBEVEYNLERİN ÇOCUKLARININ DOĞUM SIRASINA GÖRE ANNE BABALIK TUTUMLARI ORTALAMALARI, STANDART SAPMALARI VE BAĞIMSIZ ÖRNEKLEM MANN WHİTNEY U TESTİ BULGULARI 71

ŞEKİL LİSTESİ

Şekil 1. Lamborn ve ark.'nın (1991) önerdikleri Anne- Baba tutumuna ilişkin Boyutlar……..…49

KISALTMALAR LİSTESİ

ABTÖ **:** Ana-Baba Tutum Ölçeği

PARI **:** Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutum Ölçeği

İÖA **:** İlişki Ölçeği

ÖZGEÇMİŞ

Elifnur ÇECELİ

Psikoloji Anabilim Dalı

Eğitim

Y. Ls. 2018: Maltepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Psikoloji Ana Bilim Dalı

L. 2015: Maltepe Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik Bölümü (GNO: 2.99)

Lise 2006 :Giresun Lisesi

İş/İstihdam

2015- Okul Psikolojik Danışmanlığı ve Rehberliği

Mesleki Birlik/Dernek Üyelikleri

2012- Yöret

Kişisel Bilgiler

Doğum yeri ve yılı : Giresun 30.03.1992
Yabancı Diller : İngilizce (57)
GSM / e-posta : 0541 557 90 91/ elif.ceceli@hotmail.com

.

1.GİRİŞ

Çocuğun gelişimine olan etkisiyle oldukça önem taşıyan anne-baba ve çocuk ilişkisi, bebeğin doğmasıyla birlikte başlamaktadır. Ebeveyn-çocuk arasında ilerleyen bir aşama şeklinde psikolojinin epey zamandır odak noktasındadır. Anne ve bebek arasındaki ilişki sıklıkla duygusal ve bilişsel ilerlemenin kilit noktası şeklinde görülür. Bebeğin doğmasıyla başlayan bağlanma ilişkisinin niteliği, anne ile bebek arasında gözlemlenen ilişkinin niteliği tayin etmektedir.

Bebekler, ilk dönemlerinde diğerlerinin yardım ve bakımına gereksinim duyan, farkındalık seviyesinde olmayan dürtüler taşırlar. Bu noktada dünyada kendisine yol gösterici olarak anne rol almaktadır (Dizman ve Gürsoy, 2005). Bebek, ilk yıllarda birtakım kompleks ve hızlı gelişimsel farklılıklardan geçmektedir. Yine bu dönemde hem fizyolojik dünyasını kurma hem de kendisinin ve çevresinin varlığını tanıma gayreti içerisindedir. Bu süreçte, annenin rolü oldukça önemlidir (Moran, 2005).

Anne ile bebek arasında oluşan bağ, son derece önemlidir. İlk aşamada bebek anneden güven, sevgi ve gereksinimlerinin karşılanmasını beklemektedir. Anne bu gereksinimleri karşıladığında, bebek hayata güvenle başlayacaktır. Zaman içerisinde bebeğin hayatına farklı kişiler de dâhil olmakla beraber, anne halen bakım adına ilk sırada gelmektedir. Bu süreç, okul dönemine kadar devam etmektedir. Anne, bebeğin davranışlarının gelişimi adına kilit bir göreve sahiptir (Seven, 2008).

Annenin tutarlı ve dengeli davranışlar sergilemesi, bebekte temel güven duygusunun oluşumu için gereklidir. Anne yalnızca fiziksel ihtiyaçları karşılamaktan değil, bu ihtiyaçların düzenlenmesinden de sorumludur. Bebeğin yaşantısında uyku, beslenme gibi ihtiyaçlar bir rutin içerisinde karşılanmalıdır. Erken evrelerde bu bakıma ulaşamayan kişi, gelecek yaşantısında zorluklarla karşılaştığında çok hassas ve panik halinde olacaktır (Özmert, 2006).

Doğumdan itibaren anne ve bebek arasında başlayan bağlanma evresi, bireyin tüm yaşantısında özel hayatını, iş hayatını veya akademik hayatını şekillendirmektedir (Türktan ve Savran, 2010).

Anne, bebeğin bakımında ilk sırada yer alır. Ancak babanın da üstlenmesi gereken çeşitli görevler mevcuttur. Bu görevler hakkında literatürde yeterli ve zengin kaynaklara ulaşılamamaktadır. Kaynaklarda baba ve çocuk ilişkisinin, anne ve çocuk ilişkisine kıyasla daha zayıf olduğu bilgisi yer almaktadır (Güleç& Kavlak, 2013).

Bebek ortalama olarak hayatının altıncı ayına doğru anne ve baba ile bağ kurmaya başlamaktadır (Ekşi, 1999). İlk dönemde bebeğin yükü sadece annenin üzerindedir. Ardından baba da bu iletişime dahil olur ve zaman ilerledikçe bebeğin yaşamında daha önemli bir yer edinmeye başlar (Kesebir ve ark, 2011). Freud, anne –bebek ilişkisinin gelecekte kişinin sosyal yönünü ve kişiliğini önemli oranda şekillendirdiğini belirtmiştir. Buna ek olarak, babanın da çocuğun hayatının ileri evrelerinde etki sahibi olduğunu söylemiştir. Baba, bebeğin anneye olan bağımlılığını müdahale ederek ona dünyayı gösterir, özgüvenini inşa etmesine yardım eder ve sosyal ilerlemesine katkı sağlar. Baba bebekle anneye kıyasla daha az zaman geçirse de, mühim olan bu zamanın kaliteli biçimde değerlendirilmesidir (Yavuzer, 2005). Bowlby'e göre ise annenin eksikliği gelişimsel sorunların temelidir ve baba, anne için yardımcı bir güç niteliğindedir (Bowlby, 2012). Annenin rolü üzerine yoğunlaşan Bowlby, bebeklik döneminde babanın da önemli bir role sahip olduğunu ancak anneye oranla daha geri planda kaldığını belirtmiştir.

Anne ve babanın ikili ilişkisi de bebeği dolaylı yönden etkileyen bir faktördür. Annebaba arasındaki ilişki ne denli iyiyse, anne bebek arasındaki ilişki de o denli iyi olacaktır (Ekşi, 1999).

Bağlanma biçimleri, bebeklik evresinde güvenli veya güvensiz bağlanma biçiminde bir kez oluştuktan sonra, yaşam boyu aynı şekilde devam eder. Kişinin hayatının ilk evresinde kuracağı ilişkilerde inşa edilen bağlanma biçimi, gelecek ilişkilerindeki bağlanma stilini oluşturmaktadır (Morsünbül, 2011). Kişinin sahip olduğu bağlanma stili, sosyal yaşantısındaki eylem ve tutumlarını belirleyecek, böylelikle psikolojisi üzerinde de etki sahibi olacaktır (Terzi ve Cihangir Çankaya, 2009). Son yıllarda yapılan çalışmalar bağlanmanın genellikle anne ve çocuğun üzerinde durmaktadır. Bu doğrultuda araştırmanın amacı, Türkiye'de 48.-60 ay arası çocuğa sahip ebeveynlerin anne babalarından algıladıkları tutumlar, anne babalarına bağlanma stilleri ile kendi anne babalık tutumları arasındaki

ilişkilerin incelenmesidir. Bunun yanı sıra, 48-60 aylık çocukları olan bireylerin anne babalarından algıladıkları tutumların, anne babalarına bağlanma stilleri ile kendi anne babalık tutumları arasındaki ilişkilerin cinsiyet, eğitim durumu, çalışma durumu, gelir düzeyi, bakım veren kişiler, çocuklardan ayrı kalıp kalmama, doğum sırası değişkenlerine göre farklılaşıp farklılaşmadığının incelenmesi amaçlanmaktadır.

1.1 Bağlanma Kavramının Tanımı

Bağlanma kavramı, ilk olarak 1950-60'lı yıllar arasında çocuk ve ebeveynler arasındaki bağı açıklamak adına Bowlby tarafından geliştirilmiştir. Bağlanma stilleri ilk olarak Ainsworth tarafından laboratuvar ortamında annesinden ayrılan ve ardından tekrar buluşan çocukların incelendiği araştırmada kategorize edilmiştir. Araştırma sonucunda güvenli, kaygılı-kararsız ve kaçıngan-dirençli olmak üzere üç ana bağlanma stili belirlenmiştir (Brown, 2001).

Güvenli bağlanan bebek, ihtiyaçları anne tarafından karşılanan bebektir. Kaygılı-kararsız bağlanan bebek anne ile ayrıldığı anlarda ağlamaya başlar, zira artık ihtiyaçlarını annenin karşılayacağına emin değildir ve ayrılık kaygısı duyar. Kaçıngan bağlanan bebek, kendi güvenliği için anneden ayrılır ve yaşamını annesiz de sürdürmeyi dener (Çamurlu Keser, 2006).

Bağlanma, ebeveyn ve çocuk ilişkisinde çocuğun yakınlık arayışı ile ortaya çıkan, stresli zamanlarda belirginleşen, tutarlı ve devamlı bir bağdır (Thompson, 2002). Bağlanma hali anne çocuk ilişkisi ile başlar ve ömür boyu sürer. İlk ilişkide yaşanan eksiklik ve aksaklıklar, bağlantıyı olumsuz yönde etkiler. Bağlanma stili bebeklik evresinde güvenli veya güvensiz biçimde bir kez belirlendikten sonra çok az değişim göstermektedir. Bebeklik döneminde sağlıklı olmayan bir bağlanma söz konusu olduğunda, kişi bunun etkilerini yaşam boyu çekecektir (Batıgün, 2008).

Hayatımızdaki özel kişilerle geliştirdiğimiz güçlü bağ, onlarla beraberken mutlu ve keyifli olmamızı sağlar. Dönmez (2000) bu bağ sayesinde hayatımızın stresli dönemlerinde, dostlarımızla beraberken rahatladığımızı belirtmiştir. Bağlanma, çocuk ve bakım veren arasında kurulan güçlü bir bağdır ve çocuğun güven duygusu bu bağa göre şekillenmektedir

(Bayrak, 2009). Bağlanma kuramcıları, bebeklik döneminde kurulan bağlanma halinin uzun vadede çocuğun gelecekte kuracağı ilişkileri etkilediğini belirtmişlerdir. Sağlıklı bir bağlanma, insan hayatının birçok alanını olumlu yönde etkilemektedir. Bilgin (2001) bağlanmayı, anne ve bebek arasında gelişen, bebeğin yakınlık arayışı ile kendini gösteren, stresli durumlarda belirginleşen, dayanıklı ve devamlı bir bağ olarak tanımlamıştır.

1970'lerden itibaren Bowlby'nin kuramı temel alınarak yetişkin bağlanması üzerine birçok araştırma yapılmıştır (Hamarta, 2004). Bowlby (1969) bağlanmayı kişinin kendisinden daha güçlü gördüğü kişi ile geliştirdiği bağ olarak tanımlamış, bağlanma eylemini de bağlanılan kişi ile yakınlığı sağlayan ve sürdüren davranış şeklinde ifade etmiştir. Bowlby, bağlanma figürü olarak anneyi ele almış, babayı ikinci planda bırakmıştır. Bowlby'e göre babanın temel görevi, anneye duygusal destek vererek onun annelik görevini yerine getirmesine yardım etmektir (Bretherton, 1992).

Bağlanma üzerine gerçekleştirilen araştırmalarda genellikle bebeklik ve çocukluk dönemine odaklanılmış, yetişkinlerde bağlanma kavramı ancak son yıllarda ele alınmaya başlanmıştır (Webster, 1998). Kavramın genişliği, araştırmacıların çocuk bağlanması, yetişkin bağlanması, akran bağlanması ve romantik ilişkilerde bağlanma gibi birçok farklı alanda çalışabilmelerini sağlamıştır (Amado, 2005).

Bowlby'ye (1977) göre bağlanma davranışının ana özellikleri, aşağıdaki gibidir:

- Bağlanma, bir ya da daha fazla kişiye yönelik gerçekleşen ve kişilerin neden tercih edildiği bilinen bir davranıştır.
- Bağlanma, hayat boyu devamlılık göstermektedir. Bebeklik döneminde başlayan bağlanma, gelecek yıllarda da varlığını sürdürmektedir.
- Bağlanma davranışı birçok duygu ile beraber gerçekleşmektedir ve bu duygular kişinin tüm bağlanma ilişkilerinde tekrar etmektedir. Kişinin bebekken annesine olan bağlanışındaki duygular, yetişkinlikte aşık olduğu kişiye karşı tekrar etmektedir.
- Bağlanma kişinin hayatının ilk dokuz ayında gerçekleşmektedir. Bebek istediği bağlanma stili ile ilişkiler kurduğu kişilere son derece bağlanmaktadır.

Bu sebeple bakım veren kişi, bebeğin bağlanma modeli olmaktadır. Bağlanma hali, kişinin yaşamının ilk üç senesinde aktif rol oynarken, sağlıklı gelişim gösteren kişilerde dört yaş itibariyle aktifliğini yitirmektedir.

- Bağlanma, çocuğun tanıdığı ve tanımadığı insanları ayırt etmesini sağlamaktadır. Ödül-ceza sistemi, çocuğun bağlanma stili üzerinde anlamlı bir etkiye sahip değildir. Zira çocuk, bakım veren tarafından sürekli cezalandırılsa dahi bağlanma geliştirecektir (Lewis, 2000).
- Bağlanma, kişinin yaşamında önemli bir yere sahip olan, karşılıklı bir eylemdir. Çocuk bağlanma yoluyla kendisini ve diğerlerini temsil eden modeller oluşturmaktadır. Bağlanma sistemi, çocuğun yabancı biriyle aynı ortamda kalması gibi durumlarda aktif hale gelmekte, birincil bakım verene ulaşması halinde son bulmaktadır.
- Bağlanma, tüm memelilerde görülen bir davranıştır. Bu davranış türe göre farklılıklar göstermekle beraber, amaç aynıdır: Bağlanılan figüre yakın kalarak hayatta kalmak.

Bowlby, çocukluk ve ergenlik çağındaki hırsızları incelediği çalışmada, bebeklik ve erken çocukluk dönemlerinde anneden uzun dönem ayrı kaldıklarını tespit etmiştir (Thompson, 2002) Akabinde yaptığı çalışmalar sonucunda da annelerin sadece çocuğun açlığını giderdiği için sevildiği açıklamasına karşı çıkarak bağlanma kuramını geliştirmiştir (Bowlby, 1980)

Harlow ve Zimmermann'ın 1958 yılında yaptıkları deneyde, farklı gereksinimleri gidermek amacıyla iki maket anne maymun hazırlanmıştır. Maketlerden biri yumuşak bir havluya sarılı, sıcak bir anne figürü iken, diğeri sert ve soğuk, ancak biberon ve yiyecek bulunduran metal bir anne figürüdür. Bebek maymunlar beslenme ihtiyaçlarını karşılayabilen soğuk anneye sadece acıktıkları zaman yanaşmış, karınları doyduğu gibi de sıcak anneye koşarak tüm zamanlarını onun yanında geçirmişlerdir. Korku anlarında yavru maymunlar sıcak anne figürüne sığınmış, kafese yeni bir oyuncak eklendiğinde sıcak anneyi güvenli bir alan şeklinde kullanarak oyuncaklarını keşfetmişlerdir. Bu araştırma, anne bebek ilişkisindeki temel öğenin bakım değil, duygusal gereksinimler olduğunu gösterdiği için önemlidir (Feyzioğlu, 2008).

Farklı Bağlanma Modelleri

Ainsworth'ün Üçlü Bağlanma Modeli

Ainsworth (1989) Yabancı Durum deneyi neticesinde bağlanmayı üç gruba ayırmıştır (akt., Hazan & Shaver, 1990; Cassidy & Berlin, 1994):

Güvenli bağlanan çocuklar annenin daima yanında olacağını ve stres anlarında yardıma koşacağını düşünen çocuklardır (Bowlby, 1982). Güvenli bağlanmanın inşası için çocuğun tutarlı, düzenli ve daima ulaşabileceği bir bakım verene sahip olması gerekir. Güvenli bağlanma, özsaygı, yaşam kalitesi, psikolojik iyi olma ve kimlik ile ilişkilidir (Allen ve diğ., 1998).

Kaygılı bağlanan çocuklar, ihtiyaç anında annenin geleceğinden emin olmayan çocuklardır (Bowlby, 1973). Çocuk bu nedenle ayrılığa direnmekte ve anne geldiğinde dahi kolayca yatışmamaktadır. Bu bağlanma modelindeki anneler, tutarsız ve çocuğu kontrol etmek adına terk etme tehdidini kullanan annelerdir.

Kaçıngan bağlanan çocuklar, annenin desteğine hiç güvenmeyen çocuklardır (Bowlby, 1958). Anneleri tarafından sürekli geri çevrilen çocuklar, ayrılığa tepki vermez ve anne döndüğünde uzak dururlar. Doğum sonrası özel bakıma alınarak anneden ayrılan bebeklerde gelişimin yavaşladığı ya da durduğu, yemek yememe, sosyal geri çevrilme gibi davranışların gözlendiği bilinmektedir (Goodfriend, 1993).

Ainsworth ve diğerleri (1978), üç bağlanma tipindeki çocukların da annelerini incelemiş ve şu sonuçlara ulaşmışlardır (akt., Sümer ve Güngör, 1999):

- Güvenli bağlanan çocukların anneleri, duyarlı ve çocuğun gereksinimlerini karşılayan annelerdir.
- Kaygılı/kararsız bağlanan çocukların anneleri tutarsız, gereksiz müdahalelerde bulunan, çocuklarının eylemlerini kesen annelerdir.
- Kaçınan bağlanan çocukların anneleri yakınlığı reddeden, soğuk ve minimum seviyede temas kuran annelerdir.

Hazan ve Shaver'ın Üçlü Bağlanma Modeli

Hazan ve Shaver (1987), erişkinlerin aşk ilişkilerinde gösterdikleri duygu ve davranış farklılıklarını inceleyerek, Ainsworth'un çalışmalarından hareketle üçlü bağlanma modelini yaratmışlardır:

Güvenli Bağlanma Stili: Bu stilde bağlanma geliştiren erişkinler, diğerlerine yakın olmayı ve onlara bağlanmayı son derece kolay bulmaktadırlar. Terk edilmekten ve insanlarla yakın temas kurmaktan korkmazlar (Shaver ve Brennan, 1992). Güvenli bağlanan bireyler, diğerlerine kıyasla hem aşk ilişkilerinde hem çocukken ebeveynleri ile olan ilişkilerinde en çok pozitif tecrübe yaşayan ve pozitif inançlara sahip olan kişilerdir (Haggerty ve diğerleri, 2009).

Kaygılı/Kararsız Bağlanma Stili: Bu stilde bağlanan erişkinler, diğerlerinin kendileri ile ilişki kurmak istemediklerini, partnerlerinin aslında onları sevmediklerini düşünmektedirler. Sıkça kıskançlık yaşamakta ve duygusal gelgitler tecrübe etmektedirler (Sümer ve Güngör, 1999a).

Kaçınan Bağlanma Stili: Bu stilde bağlanan erişkinler, diğerleri ile rahatça ilişki kuramadıklarını, güvenemediklerini, bağlanma sorunu yaşadıklarını dile getirmişlerdir (Shaver ve Brennan, 1992). Kaçınan bağlanma stilindeki yetişkinler, partnerlerine en az güvenen, negatif inanç ve beklentileri olan ve yakınlıktan kaçan bireylerdir (Hazan, 1994).

Bartholomew'in Dörtlü Bağlanma Modeli

Bartholomew ve Harowitz, Bowlby'nin içsel çalışan modeller kuramını temel alarak kişilik ve başkaları stillerini negatif ve pozitif olma durumlarına göre dört grupta ele almıştır.

Güvenli Bağlanma Stili: Güvenli bağlanan birey, kendisine ve diğerlerine karşı pozitif zihinsel modele sahiptir. İlişkileri güven içerir ve sevilmeye layık olduklarını bilirler. İnsan ilişkilerinde bağımsız ve başarılı kişilerdir (Bartholomew ve Horowitz, 1991).

Saplantılı BağlanmaStili: Kişinin kendini değersiz, başkalarını olumlu görmesi söz konusudur. Kişi kendini sevmez ve sevilmeye layık görmez. İlişkileri takıntılıdır (Sümer ve Güngör, 1999).

Kayıtsız Bağlanma Stili: Kişi kendini olumlu, diğerlerini olumsuz görür. Bağımsızlıklarına düşkün bu kişiler başkalarına ihtiyaç duyabileceklerini ve samimi ilişkilerin gerekliliğini reddederler. Başkalarından uzak durmalarının temelinde olası bir reddedilme ihtimaline karşı tedbir alma güdüsü yatmaktadır.

Korkulu Bağlanma Stili: Güvenli bağlanmanın zıttıdır. Kişi kendini değersiz ve başkaları tarafından sevilmeye layık olmayan biri olarak görür. Kendisi de insanlara güvenmez ve reddedilme korkusu ile samimi ilişkilerden kaçar. (Bartholomew & Horowitz, 1991; Mikulincer & Nachshon, 1991).

1.1.1 Ergenlik Döneminde Bağlanma

Ergenlik dönemi, çocukluk ve yetişkinlik dönemleri arasında bir geçiş teşkil eden, net ve bilinçli bir dönemdir. İlkokulun bitmesi ile başlayan bu dönemde ergen, cinsel gelişimi ve yetişkin rollerinin belirsizliğine odaklıdır. Bu dönemde bireyin yeterlilikleri arttığından dolayı, bebeklik dönemindeki kadar sık bir bağlanma davranışı gözlenmez. Bu periyoda görülen bağlanma eylemleri incelendiğinde, bağlanmanın bedensel yakınlıktan ziyade gerekli anlarda duygu, kaygı ve korkuları paylaşma üzerine kurulu olduğu görülür (Zimmermann &Becker-Stoll, 2002).

Colin (1996) yetişkinlik ve ergenlik dönemlerinde olan bağlanma karşıtlığını partner ya da arkadaş seçimindeki içgüdüsel yönelimlere bağlamıştır (Deniz, 2006). Güvenli bağlanan ergenler, akranları ve ebeveynleri ile uyumlu ve sağlıklı ilişkiler kurarken, güvensiz bağlanan ergenler ilişkilerinde bağımlı bir tutum sergilerler ve ebeveynleri ile ilişkileri sorunludur (Keskin, 2009).

Her bağlanma stilinde ergen farklı kişilik özelliklerine sahiptir ve farklı kişisel problemler ile uğraşır. Güvenli bağlanan ergenler ebeveynleri ve arkadaşları ile uyumlu ilişkiler kurabilen, kendilerine ve diğerlerine güvenen ve çok az sosyal problem yaşayan ergenlerdir (Morsünbül, 2005). Kayıtsız bağlanan ergenler pozitif benlik algısı olmayan,

diğerlerine güvenemeyen ve onları destekleyici bulmayan, yakınlık kurmaktan ve hislerini ifade etmekten korkan ve yaşıtları tarafından düşmanca algılanan ergenlerdir. Korkulu bağlanan ergenler ise his ve düşüncelerini ifade etmekten korkan, yakın ilişkiler kurmaktan kaçınan, diğerlerinden yardım talep edemeyen, özgüveni düşük ve pasif ergenlerdir (Erözkan, 2004).

1.1.2 Yetişkinlik Döneminde Bağlanma

Hazan ve Shaver (1987), yetişkinlikteki bağlanma stilinin çocukluk dönemindeki bağlanma stiline benzediğini ve devam niteliği taşıdığını ifade etmişlerdir. Hazan ve Shaver, bebeklik döneminde temelleri atılan bağlanma biçiminin, bireyin yetişkinlikte bağlanma biçimini içsel çalışan modeller üzerinden etkilediğini dile getirmişlerdir. Hazan ve Shaver'a (1994) göre birey, bağlanma figürü ile güven ve rahatlık ihtiyacı üzerinden bir bağ kurmakta ve bu sayede çevreyi keşfedebilmektedir.

Yetişkinlik döneminde bağlanma, çocukluk dönemindeki bağlanma stiline benzemekle birlikte, Shaver, Hazan ve Bradshaw'a (1988) göre arada bir takım önemli farklılıklar mevcuttur. Bebeklik ve çocukluk evresinde ana bağlanma figürü çoğunlukla anne veya birincil bakım veren iken, yetişkinler için bu figür bir akran ya da cinsel partner olmaktadır (Kart, 2002).

Yetişkin birey hastalandığı ya da bir sorun yaşadığı zaman, etrafındaki tanıdığı ve güvendiği insanlardan destek bekler ve onlara yakın olma ihtiyacı hisseder. Bu gibi anlarda yetişkinlerde bağlanma davranışı artış göstermektedir (Bowlby, 1969).

Hazan ve Shaver (1987), yetişkinlikte bağlanmayı romantik ilişkiler üzerinden ele almış ve bunun çocukluk dönemindeki bağlanmaya benzediğini belirtmişlerdir. Tennov (1979) ise romantik ilişkiler ve çocuk- aile ilişkisi arasında büyük farklar olduğunu ifade etmiştir. Bu farklılıklar şu şekilde örneklendirilmektedir: Romantik sevgi karşılıklıdır, partnerler bazen kaygılı ve güvenlik ihtiyacında iken bazen de güven ve bakım veren rolde olabilmektedir. Aynı zamanda romantik sevgi cinsel ilişkiyi de kapsamaktadır (akt., Hazan ve Shaver, 1987).

Her birey romantik ilişkileri farklı şekilde deneyimlemektedir zira her bireyin bağlanma geçmişi farklıdır. Hazan ve Shaver (1987), bebeklik çağında kurulan bağlanma stillerini, yetişkinlik döneminde yaşanan romantik aşk bağlanma modellerine aktarmışlardır. Güvenli bağlanan bir yetişkin, duygusal ilişkisinde güven, arkadaşlık ve pozitif duygular barındırmaktadır. Kaçınan bağlanan yetişkinler ise duygusal ilişkilerinde güvensiz ve samimiyetten çekinen kişilerdir. Kaygılı- kararsız bağlanan yetişkinler ise duygusal ilişkilerde aşkı acıyı doğuran ve savaşılması gereken bir his olarak tanımladıkları bilinmektedir (Duemmler ve diğerleri, 2001).

Güvenli bağlanan yetişkinler, diğerlerinden yardım istemekten çekinmez ve kolayca destek talep edebilirler. Güvenli bağlanma, fiziksel, duygusal ve psikolojik desteği kapsamaktadır (Abaited ve diğerleri, 2010). Kaçınan bağlanan yetişkinler, diğerlerinden uzak durmakta ve yardım istemekten çekinmektedirler. Kaygılı bağlanan yetişkinler içten içe diğerleriyle yakın olmayı arzulamakta ancak karşılık alamayacakları korkusu ile uzak durmaktadırlar. Korkulu – kaçıngan bağlanan yetişkinler zarar görmekten çekindikleri için diğerleri ile ilişki kurmayı reddederler (Murphy ve diğerleri, 1997). Kayıtsız – kaçıngan bağlanan kişiler ise yakınlık kurmayı sevmekle beraber, insanlar için sorumluluk almaktan kaçarlar. Güvenli bağlanma, sağlıklı ilişkiler kurmak adına en iyi bağlanma stilidir (Warren, 2009).

1.2 Anne Baba Tutumları

Literatürde çocuk yetiştirme ve etkileri üzerine yer alan araştırmaların büyük bir kısmı, ebeveynlerin birbirinden ayrılan özelliklerini belirleme konusuna odaklanmıştır. Ebeveyn özellikleri, çocukların bireysel farklılıkları üzerinde etki sahibi olabilmektedir (Maccoby & Martin, 1983). Ebeveynlik tiplerini değerlendirme amacıyla gerçekleştirilen çalışmalar, ebeveyn- çocuk arasındaki duygusal ilişki, ebeveynlerin düşünce sistemi ve ebeveynlerin yöntemleri olmak üzere üç ana unsur üzerinden gerçekleştirilmiştir. Davranışlar, tutumlar sayesinde anlam kazanmakla beraber, tutumlar da davranışlar vasıtasıyla açıklanabilmektedir (Darling &Steinberg, 1993).

Adler'e göre çocuğun sosyal ve cesur biçimde büyüyebilmesi ve hayatını yapıcı mücadeleleri üzerine kurabilmesi için ebeveynlerin çocuğa sevgilerini gösterebilmeleri, girişim becerisi ve özgüvenin inşası içinse ebeveynlerin çocuğu desteklemesi gerektiğini

vurgulamıştır. Çocuğun sağlıklı bir kişilik gelişimi gösterebilmesi adına ebeveynlerinden destek alması gerekir (Öztürk, 1990). Çocuk ve ebeveynleri arasındaki iletişim, çocuğun hayata ve diğer insanlara karşı taşıyacağı hal, tavır, tutum ve hareketlerin temelini oluşturmaktadır.

Ebeveyn tutumları üzerine Baumrind ve diğerleri tarafından yapılan çalışmalar, alanda yapılan sonraki çalışmalara temel olmuş ve öncülük etmiştir (Baumrind, 1980; Baumrind, LarzelereveOwens, 2010).

Ebeveyn tutumları, literatürde üç ana başlık altında ele alınmıştır. Öncelikli olarak demokratik anne-baba tutumunda çocuğa karşı koşulsuz sevgi ve saygı gösterilen, çocuğun ilgi ve ihtiyaçlarına dikkat edilen, çocuğun yaşına uygun bazı kararları kendi başına alması yönünde desteklenmesini sağlayan, güven veren, kararlı ve tutarlı ebeveyn tutumudur (Sümer, Gündoğdu Aktürk & Helvacı, 2010). Çocukların kişilik gelişimi için en doğru tutum, demokratik ebeveyn tutumudur. Bu tutumda ebeveynler hem çocuklarını kontrol edebilmekte, hem de çocukların ihtiyaçlarını karşılamaktadır. Ebeveynlerin tavırları kararlı, tutarlı ve güven vericidir. Bu tutumda anne baba, çocuklarının bazı hareketlerine izin vermek suretiyle çocukta sorumluluk hissinin gelişmesine katkıda bulunurlar (Özdemir, Özdemir, Kadak & Nasıroğlu, 2012).

Demokratik tutumda çocuk, çeşitli sorumluluklar almaya yönlendirilir. Çocuğun kontrolü sağlanırken, çocuğa kendisine güvenilmediği hissi vermekten kaçınılır. İstenilmeyen davranışlar karşısında ceza verilirken, çocuğa bu cezayı neden aldığı açıkça anlatılır. Çocuk tutarlı şekilde ve dozunda kısıtlanmakta, kısıtlamalar çevresel faktörlerden bağımsız uygulanmaktadır. Böylelikle ebeveynler, çocuklarını bir birey olarak görmekte, ona verdikleri değeri hissettirmekte, özgür bir kişilik inşası sağlamakta ve çocuğun hareketlerini mantıksal biçimde şekillendirmesini sağlamaktadır (Özyürek ve Tezel Şahin, 2010).

1.2.1 Demokratik Anne Baba Tutumu

Demokratik tutumda ebeveynler çocuğu mantıklı ve konu odaklı biçimde yönlendirirler. Bu yaklaşımda çocuk, sözlü olarak desteklenir ve ebeveynler davranışlarının sebebini çocukla paylaşmaya eğilimlidirler. Çocuk gerektiği kadar ve kararlı biçimde kontrol edilmekte, ancak yasaklarla baskı altına alınmamaktadır. Kendi bakış açılarıyla davranan

yetişkin ebeveynler, çocuğun bireysel ilgilerini de göz ardı etmez ve niteliklerini onaylar, gelecek eylemlere dönük de standartlar oluştururlar (Baumrind, 1966). Demokratik tutumda ebeveynler, çocuktan daha güçlü konumda, daha bilgili ve becerilidirler. Çocuklarının ilerlemesini sağlayabilir, yanlış bir eyleme yönelmeleri veya sürdürmeleri durumunda fiziksel engellemeye başvurabilirler.

Demokratik tutumda anne ve baba, birbirleri ile tutarlı, kararlı ve güven veren davranışlar sergilerler. Çocukların sorumluluk duygusu kazanması için bazı davranışların belirli kurallar dâhilinde gerçekleştirilmesine izin verilir (Özdemir, Özdemir, Kadak ve Nasıroğlu,2012). Demokratik tutumda denetim ve duyarlılık bir arada uygulanmaktadır.

Demokratik tutumda ebeveynlerin, çocuğun davranışlarını mantıklı biçimde, konuya odaklı şekilde yönlendirdikleri, çocuğun fikirlerini ifade etmesine izin verdikleri ve çocuklarla gerekli açıklamaları paylaştıkları bilinmektedir. Anne ve baba kendi görüşlerini savunurken çocuğun kişisel ilgilerini de dikkate almakta, çocuğa sıcak ve ilgili davranmaktadırlar (Baumrind, 1966). Çocukların kurallara uymadığı durumlarda duygusal ve fiziksel şiddet harici çeşitli yaptırımlar uygulanmakta, çocuğa seçme şansı sunan net sınırlardaki seçenekler sunulmaktadır.

İlişkilerin temelinde karşılıklı sevgi, saygı ve hoşgörü yer alır. Ebeveynler çocuğu uygun sınırlar dâhilinde özgür bırakmakta, engellememektedir. Çocuğun özgüveni kırılmadan kontrol edilmesi ve sorumluluk kazandırılması bu tutumun önemli noktalarındandır(Humphreys, 2002).

Çocuk uygun olmayan, kuralları çiğneyen bir davranış sergilediğinde çocuğa ceza verilmekte ve bu cezanın neden verildiği çocuğa açıkça anlatılmaktadır. Kurallar dengeli olmalı, yer, zaman, ebeveynlerin ruh halleri gibi değişkenlerden bağımsız uygulanmalıdır. Çocuğu bağımsız bir birey olarak görerek bağımsız bir kişilik inşa etmesine imkan tanımak ve ona değer vererek daha mantıklı davranmalarını sağlamak, bu tutumda anne babanın temel davranışlarındandır (Gander ve Gardiner, 2004).

Demokratik tutumda anne baba her şeyi onaylayarak çocuğa sınırsız bir özgürlük sunmaz. Ailede kendini ifade etme, kabul görme, onaylanma gibi temel gereksinimlerin karşılanması, çocuğun gelişimi açısından faydalıdır.

Baumrind, demokratik tutumu oluşturan bir takım bileşenlerden söz etmiştir. Bu bileşenler: ebeveynlerin çocuğun olgun davranışlar sergilemesi ve açık kurallara uyması üzerine beklenti sahibi olması, çocuğun özgürlüğünü ve bireyselliğini teşvik etmesi, çocukla açık bir iletişim kurması, kendi açıklamalarını yaparken, çocuğun fikirlerini de dinlemeleri ve hem ebeveynlerin, hem çocuğun çeşitli haklara sahip olmasıdır (Baumrind, 1966).

Çocuğa sağlıklı düzeyde hoşgörü gösterilmesi, onun toplumsal bir birey, özgüvenli ve yaratıcı bir kişi olmasına imkân sağlayacaktır. Çocuk, aile içerisinde kendine özel bir yere sahiptir. Kişilerin arzu ve gereksinimlerinin dengeli biçimde karşılandığı ailelerde, toplum ve ev içerisinde kabul göre ve görmeyen davranışların sınırları bellidir. Aile içerisinde net ve anlaşılır bir iletişim mevcuttur. Problemler beraberce çözülmekte ve kişiler kendilerini açıkça ifade edebilmektedir (Baumrind, 1966, Tola 2003).

Demokratik tutumla yetişen çocuklar, kendi başlarına karar alabilen, özgüvenli, sorumluluk sahibi ve girişimci çocuklardır. Yine bu tutumla yetişen çocukların üretken, benlik algısı yüksek, başarılı, otokontrollü, vicdanlı bir ergenlik dönemi geçirdikleri, kendilerini ifade edebildikleri için de sosyal ilişkilerinde yaratıcı, fikir üretebilen, girişken kişiler oldukları bilinmektedir. Özgüvenli, kendisini değerli gören, diğerlerine kabul ettirebilen ve ifade edebilen ergenler, sosyal ilişkiler kurmakta ve sürdürmekte zorlanmamakta, diğer insanlara sevgi ve saygı duymayı öğrenmektedirler (Baumrind, 1966, Yavuzer 2000).

Demokratik anne baba tutumunun duyarsız, her şeye izin veren bir tutum olduğu düşüncesi yanlıştır. Eğer aile çocuğun onaylanma ve destek ihtiyacını pozitif biçimde karşılıyorsa, çocuğa kendini ifade alanı sunuyorsa, çocuğun gelişim ve büyümesi olumlu yönde etkilenmektedir. Ebeveynlerin toleransı sağlıklı oranda olduğu sürece, çocuk özgüvenli, sosyal ve yaratıcı bir birey olabilmektedir. Demokratik tutumun uygulandığı ailelerde, aile üyeleri arası iletişim belirgin ve nettir, duygu ve düşünceler açıkça ifade edilir ve problemler beraberce ve ikna metoduyla çözülmektedir (Baumrind, 1966).

Demokratik tutumla büyüyen çocukların girişken, kendine güvenen, tek başına karar alabilen, sorumluluk sahibi bireyler olduğu bilinmektedir. Yine bu çocukların ergenlik

döneminde başarılı, yaratıcı, kontrollü ve vicdanlı oldukları, akranlarından daha aktif, girişken ve kendini ifade edebilen gençler oldukları belirtilmektedir (Baumrind, 1966, Yavuzer 2000).

1.2.2 Otoriter Anne Baba Tutumu

Diğer bir tutum olarak otoriter anne baba tutumunda ebeveynlerin çocuğun kişilik özellikleri ve isteklerini dikkate almadıkları, kendi isteklerini ön planda tuttuklarını ve çocuklarının da buna uygun davranmasını bekledikleri, aksi durumda çocuğu sürekli cezalandırdıkları tutumdur (Yıldız, 2004). Otoriter tutumun çocukların özgür kişilik gelişimini engellemekte, özellikle erkek çocuklarda saldırganlığı beslediği ve benlik saygısını azalttığı bilinmektedir (Eldeleklioglu, 2007).

Çocuğun sadece anne babanın istediği gibi davranmasının şart olduğu, aksi takdirde defalarca cezalandırıldığı, çocuğun gelişim sürecinin, gereksinimlerinin ve kişilik özelliklerinin umursanmadığı ebeveyn tutumu, otoriter tutumdur (Eldeleklioglu, 2007). Otoriter tutumda ebeveynler, çocuğun tutum ve davranışlarını mutlak standartlarına göre kontrol etmeye ve değerlendirmeye çalışırlar. Otoriter ebeveynler itaate önem verir kendi doğruları ile çocuğun davranışları çatıştığı takdirde doğrudan cezaya yönelirler. Çocuğun bağımsızlığını önemsemeyen ebeveynler, kendi fikir ve sözlerinin çocuk tarafından sorgusuz kabul edilmesi gerektiğine inanırlar (Baumrind, 1966).

Otoriter tutumda ebeveynlerin çocuktan talepleri, çocuklarından gelen taleplerin kabul oranı ile dengeli değildir. Anne babaların çocuk için yerine getirmeleri gereken birçok çocuk ihtiyaçları olmakla beraber, otoriter ebeveynler bu ihtiyaçları da katı sınırlarla kısıtlayabilmektedir. Hatta bazı aşırı örneklerde, çocukların izin verilmeden konuşmaları bile mümkün değildir. Kurallar önceden aile üyeleri arasında tartışılmaz. Ebeveynlerin otoriterlerinin devamlılığı, güçlü değerlere bağlıdır. Başkaldırmaya kalktıkları takdirde ebeveynler çocuklarını bastırır. Ebeveynlerin isteklerine uymadıklarında çocuklar sıklıkla fiziksel ve ağır cezalar alırlar. Otoriter anne baba tutumu, yüksek düzeyde talepkârlık ve düşük düzeyde duyarlılık boyutu ile bağlantılıdır (Maccoby ve Martin, 1983).

Yasak ve emirlerin çok fazla uygulandığı bu tutumda, anne baba çocuklarını devamlı denetlemekte ve katı biçimde disipline etmektedir. Otoriter ebeveynler çocuğun hayatını

birçok alanda engellemekte ve sıklıkla cezalara başvurmaktadır. Çocuk tüm kurallara uymak zorundadır. Çocuğun ebeveynlerden biri ya da her ikisi tarafından baskı altında tutulduğu durumlarda çocuk nazik, uslu, dürüst, sessiz ve dikkatli olmakla beraber, diğerlerinin etkisinde kalabilen, silik, küskün, çekingen ve pasif bir kişiliğe sahip olmaktadır(Dönmezer 1999, Yavuzer 2000).

Yasak ve emirler sıkı biçimde uygulandığı otoriter tutumda ebeveynler çocuğu katı bir disiplinle sürekli olarak kontrol altında tutarlar. Bu ebeveynler çocuklarının isteklerini asla umursamayan ve bu nedenle sık sık çocukla tartışan, anlaşamayan sert ebeveynlerdir.

Otoriter ebeveyn tutumu, ergenlik dönemine gelindiğinde ergenin kendini değersiz hissetmesine, kendine saygı duymamasına sebep olarak onu uygunsuz davranış ve iletişim gruplarına itebilmektedir (Dönmezer, 1999; Yavuzer, 2000). Otoriter tutum, ergenin kimlik arayışı sürecinde kararsızlığa düşmesine, kendine değer verememesine ve öz güvensiz olmasına sebep olmaktadır. Bu nedenle ergen kendisine ve çevresine karşı düşük seviyede saygıya sahiptir. Otoriter ebeveynler sevgiyi yalnızca pekiştireç olarak kullandıkları için, sadece çocuk kendi isteklerine uygun davrandığı takdirde ona sevgi gösterirler (Yavuzer, 2000).

Otoriter ebeveynlerin çocuklarını kontrol altında tutmaya ve onların davranış ve tutumlarını şekillendirmeye çalıştıkları belirtilmektedir. Aile içerisinde kurallara itaat etmenin çok önemli bir yere sahip olduğu ve kurallar çiğnendiği takdirde ebeveynlerin ağır cezalara yöneldikleri bilinmektedir. Çocuklara yapılan işlere saygıyı öğrenmeleri adına ev işleri ile ilgili sorumluluklar verildiği, aile içindeki yerlerinin devamlı gösterildiği ifade edilmektedir. Çocukların kuralları sorgulamaları söz konusu olmamakla beraber, his ve düşüncelerini açıkça ifade etmelerine de müsaade edilmediği belirtilmektedir (Baumrind, 1966).

Otoriter ebeveyn tutumu, ergenin iletişim ve etkileşimlerini doğrudan etkilemektedir (Erdoğdu,2006;Güven,1994). Otoriter ebeveynler kesin bir itaat beklemekte ve kendilerini toplumsal otoritenin temsili olarak görmektedirler.

Otoriter tutumda eğitim, ceza üzerinden yürümektedir. Çocuk, tüm kurallara uymakla yükümlüdür. Ebeveyn otoritesi altındaki çocuk nazik, dürüst, sakin bir kişi olmakla beraber küskün, pasif, aşırı hassas bir yapıdadır. Ergenlik döneminde özsaygısını yitirmesi nedeniyle kişilik gelişimi de olumsuz yönde etkilenmektedir (Yavuzer, 2000).

Otoriter ebeveynlerin uyguladıkları katı disiplinde yer alan kurallar, çocuk için kanun niteliğindedir. Böyle bir itaat sistemiyle yetişen çocuklar itirazda bulunamaz, sessiz kalır, çekingen bir tutumdadır. Baskı ile yetişen çocukların isyankâr bir ruh halinde oldukları ancak istedikleri gibi davranamadıkları için otoritenin talep ettiği biçimde davrandıkları öne sürülmektedir (Yavuzer, 2010).

Otoriter ebeveynler yapı olarak katıdır ve dogmatik düşünce sistemine sahiptir. Çocukları özellikle de ergenlik dönemindeyken talepleri karşılanmazsa cezaya başvururlar ve çocuklarıyla sağlıklı bir sözel iletişimleri mevcut değildir. Çocuğun kendi başına alabileceği kararları dahi kendileri almaktadırlar (Öztürk, Kındap,&Sayıl, 2006). Aşırı baskıcı ve otoriter tutumda zor yoluyla denetleme ve sevgiyi esirgeyerek denetleme yöntemleri baskındır.

Otoriter tutumda kaygılı bir belirsizlik içinde büyüyen çocukların aşırı boyun eğici ve aşırı isyankâr olmaları kaçınılmazdır. İsyankârlıkla birlikte aşağılık duygusu baskı altında olan çocuklar oluşmaktadır. Devamlı karışan, suçlayan, cezalandıran anne babalara sahip ergenler kolayca kırılmakta, küsmekte ve ağlamaktadırlar. Dıştan denetimli bir kişilik gelişimi söz konusudur.

Otoriter ebeveynlerin baskıcı tutumu ile yetişen çocuklar, sosyal ilişkilerde sorun yaşamaktadır. Bu çocuklar maruz kaldıkları aşırı disiplin, suçlama ve baskı neticesinde kendilerini engellenmiş, şaşkın ve yetersiz hissetmekte, sevgi ve merak duygularından yoksun olmaktadırlar.

Aşırı baskıcı ebeveyn tutumu ile büyüyen çocukların özellikle ergenlik dönemlerinde etki gösteren özellikler, reddedilme ve kısıtlamalardan dolayı kendini suçlama ve suç işleme eğilimi olmaktadır (Haapasalo & Pokelo,1999).

Kendini otorite olarak gören ebeveynler, mutlak itaat ve kabullenme beklemektedir. Kendileri katı ve dogmatik fikirlere yatkın olduklarından, çocuklarıyla ergenlik dönemlerinde iletişim kuramazlar ve herhangi bir istekleri reddedildiği takdirde anında ceza yoluna başvururlar. Çocuklarının karar alamayacağına inanan baskıcı ebeveynler, çocukla ilgili tüm kararları kendileri almayı tercih ederler (Eldeklioğlu, 2016).

Aşırı koruyucu anne baba tutumunda ise ebeveynlerin çocuğu aşırı düzeyde koruması ve kontrol etmesini kapsayan tutumdur. Koruyucu tutumda anne baba, çocuğa her mevzuda gereğinden fazla karışarak çocuğun özgüvenini ve yeterliliklerini zedelemektedir. Çocuğun tek başına yapabileceği şeyleri doğrudan ebeveynlerin üstlenip yapıyor olması, çocuğun yaşayarak öğrenmesini engellemektedir (Baumrind, 1996;Dökmen, 1996).

Sıklıkla tek çocuklu veya başka çocuk sahibi olamayan ailelerde gözlenen bu tutumda ebeveynler, çocuklarının kendi sahip olduğu gücü geliştirme şansını engellemekte, bu sebeple çocuk kendisini savunma yeteneğini yaşayarak geliştirememektedir. Koruyucu tutumla büyüyen çocuklar, diğerlerine karşı aşırı bağımlı, güvensiz ve asi tavırlar sergileyebilirler (Baumrind, 1996;Dökmen, 1996).

Koruyucu tutum, en sık kullanılan anne baba tutumlarından biridir. Koruyucu tutumun temelinde çocuğun aşırı kontrol edilmesi ve özen gösterimi yer alır. Bu tutumla yetişen çocukların diğerlerine aşırı bağımlı hale geldiği, güvensizleştiği, tek başına iş yapma yetisini geliştiremediği ve yeterli sosyal gelişim seviyesine ulaşamadığı bilinmektedir (Yavuzer, 2010).

Aşırı koruyucu ebeveyn tutumu, çocuğun ergenlik döneminde psikolojik ve toplumsal gelişimini engellemekte, bağımsız, aktif ve toplumsal hareketler sergilemesine mani olmaktadır. Çocuğun kendini keşfine mani olmak, çocuğun ailenin de istediği gibi bağımlı bir birey olmasını sağlamakta ve bu nedenle çocuğun psiko-sosyal gelişimine zarar vermektedir. Aşırı koruyucu ebeveynlerle büyüyen çocuklar dayanaksız, kararsız, doyumsuz kişilik özelliklerine sahip olmakta, duygularını kontrol edememekte, sorumluluk hisleri yeterince gelişememektedir (Baumrind, 1996;Yavuzer, 2000).

1.2.3 Aşırı Koruyucu Anne Baba Tutumu

Anne babanın çocuğu aşırı boyutta koruduğu ve denetlendiği koruyucu anne baba tutumunda çocuklara gereğinden fazla her alanda müdahale edildiği için çocuklar kendine güvenmeyi ve kendilerine yetmeyi öğrenecek imkânı bulamazlar. Çocuğun yapabileceği hemen her şeyi ebeveynlerin yapması, çocuğun yaşayarak öğrenmesine engel olmaktadır (Sezer & Oğuz, 2010).

Çocuklarını gereğinden fazla koruyan ve kontrol eden anne babalar, aşırı koruyucu tutumdaki ebeveynlerdir. Bu tutum neticesinde çocuk güvensiz, aşırı bağımlı, duygusal problemlere sahip bir birey olmakta, hayat boyu da bu tutumun etkilerini yaşamaktadır (Sezer ve Oğuz, 2010).

Aşırı koruyucu tutumda aile, çocuğun kendi gücünü oluşturmasına ve keşfine olanak tanımamakta, bu nedenle çocuk kendini savunma yetisini geliştirememektedir. Diğer insanlara aşırı bağımlılık, güvensizlik, isyankârlık gösteren ve sıklıkla hayal kırıklığı yaşayan çocuklar, aşırı koruyucu ebeveyn tutumuyla yetişen çocuklardır (Yıldız Bıçakçı, 2004)

.

Ergenlik çağında psiko-sosyal olgunluğun gelişimini engelleyen, çocuğun bağımsız bir birey olmasını, girişimcilik ve sosyallik özelliklerini negatif yönde etkileyen, ebeveynlerin aşırı koruyucu tutumudur. Çocuğu kendini keşfetme imkânı sağlamamak, psiko-sosyal olgunlaşmayı sekteye uğratmakta ve çocuğu anne babanın da istediği biçimde bağımlı bir bireye dönüştürmektedir. Aşırı korunarak büyüyen çocuklarda öfke, dikkatsizlik, huzursuzluk gibi özelliklere rastlanmaktadır.

Aşırı koruyucu tutumla yetişen çocuklarda kararsızlık, doyumsuzluk, dayanıksızlık gibi kişilik özellikleri sıklıkla görülmekte, bu çocuklarda mesuliyet duygusu gelişmemekte ve duygu kontrolleri olmamaktadır (Yavuzer, 2000).

Kişinin fiziksel ve ruhsal açıdan sağlıklı gelişim göstermesi, özgüvenli, toplum içinde kendine yer bulabilen bir duruma gelebilmesi için ailenin gösterdiği ebeveyn tutumunun ne denli önemli olduğu gerçeği göz ardı edilmemelidir.

Ebeveynlik tutumlarının etkileriyle üzerine yapılacak araştırmaları gerekli kılan, çocuğun yapısı, ruh sağlığı, çevresine uyumu ile ebeveynlik tutumu arasında güçlü bir ilişkinin olmasıdır.

1.2.4 İzin Verici Anne Baba Tutumu

Bu tutumda ebeveynlerin çocuk üzerinde otorite kurma eğilimi yerine, çocuğun kendi tercih ettiği şekilde yetişip gönlünce davranması ve ailenin çocuk üzerinde denetim kurmaması durumu söz konusudur. Bu ailelerde çocuk, sınırsız hareket ve davranış özgürlüğüne sahiptir. Ebeveynler çocuğu oldukça serbest bırakırlar. Bunun neticesinde çocuk denetimsiz ve başına buyruk bir gelişim sergiler. Bu tutumda ebeveynlerin değil, çocuğun talepleri ön plandadır. Bu tutum sıklıkla tek çocuklu ailelerde görülmektedir. Çocuk, ailedeki egemen birey rolündedir.

Aşırı gevşek tutumlu ailelerde yetişen doyumsuz çocuklar, gelecekte anti sosyal kişilik özellikleri geliştirirler. Bencil, mesuliyet duygusu gelişmemiş, kibirli, şımarık, benmerkezci, aksi ve kırılgan yetişkinler olurlar. Sosyal hayata adapte olmada zorluk çekerler. Zira gerçek hayat, evde alıştıkları düzenden çok farklıdır. Hayatta her şey son derece gerçekçi ve acımasızdır. Yaşamın gerçekleri ile karşılaşmak, bu bireylerde ciddi bir hayal kırıklığı ve şoka sebep olarak kendi dünyalarına kapanmalarına neden olur(Yavuzer, 2000).

Bu tutumda ebeveynler, çocuğun kendisine veya başkalarına zarar verebileceği davranışlarına müdahale etmezler. Aile, çocuğun deneme yanılma yolu ile doğru ve yanlışı öğrenmesini bekler ve eylemlerine karışmazlar. Çocuk doğru ve yanlış üzerine bilgilendirilmez. Çocuğun tüm bilgileri deneyim yoluyla kazanması beklenir. Çocuk elini ateşe dokunmak için uzattığında aile çocuğa elinin yanacağı yönünde uyarıda bulunmaz. Çocuk ateşe dokunup elini yaktığında, ateşin sıcak olduğunu ve dokunulmaması gerektiğini deneyim yolu ile öğrenir.

Bu tarz ebeveynler çocuğa kati kurallardan söz etmez. Nadiren aile, çocuğun eylemleri çok aşırıya kaçtığında cezalandırmalara yönelebilir. Bu yönelim, ailenin

ilkelerinden uzaklaşmasına sebep olur. Ebeveynler çocuğu sınırlandırarak gözdağı verir. Ancak bu yöntem caydırıcı olmamaktadır. Çocuğa verilen ceza, sebepleri ile açıklanmaz. Çocuk kendi başına cezayı getiren hatayı fark edip anlamayı başaramaz(Yavuzer, 2000).

1.2.5. İlgisiz Ebeveyn Tutumu

İlgisiz annelerin çocukla etkileşimleri zayıftır. Anne baba çocuğa gerekli zamanı ayırmaz. Çocuk gerekli ilgiyi ebeveynlerden alamaz ve böylelikle aile içi ilişkiler güçsüzleşir. Aile çocuğun ne zaman, nerede, kiminle ne yaptığını bilmez ve öğrenmek için çaba göstermez. Ev içinde karar alınırken çocuğun ihtiyaç ve istekleri göz ardı edilir (Yavuzer, 2005). İlgisiz ebeveynlerin çocuklarının fikirlerini önemsemedikleri ve kendi keyiflerince davrandıkları bilinmektedir.

İlgili annelerin son derece rahat ve tutarsız geri bildirimleri, çocuğun gerekli özveriyi görememesine sebep olur. Bu tutumda denetim seviyesi kadar, çocuğun gereksinimlerine gösterilen ilgi de oldukça düşüktür. Tutarsız tavırlar nedeniyle çocuk ailesine karşı bir inanç ve beklenti sistemi kuramaz, uzak ve güvensiz ilişkiler geliştirir.

İlgisiz tutumda çocuklar deneme yanılma yoluyla öğrenir ve bilgiyi kendi başlarına edinirler. Bu sebeple deneme yanılma imkânı bulsa dahi çocuğun hiçbir şekilde yönlendirilmiyor olması, kontrolsüzlüğe neden olmaktadır. Bu durum, çocuğun öz değeriyle ilgili problemler yaşamasına sebep olabilmektedir. Çocuğa gösterilen sabır ve anlayış anlaşılabilir olsa da, zamanında gösterilmeyen tepkiler zamanla ani öfke patlamalarına yol açabilir. Ebeveynler uzun süre tepkilerini biriktirip çocuğa göstermedikten sonra, beklenmedik bir anda çocuğa hep birden tepki gösterebilirler. Bu durum çocuğun çeşitli problemler yaşamasına neden olabilir. Bu problemler yetişkinlik döneminde kişinin aile, iş, eğitim hayatı gibi birçok alanda yanlış kararlar almasına sebep olmaktadır (Baumrind, 1978; Baumrind, 1973).

Yapılan çalışmalar, ilgisiz annelerin ev işlerinden hoşlanmayan, çocuğun aldığı eğitimi umursamayan, anneliği içselleştirememiş, soğuk ve ilgisiz bireyler olduğunu göstermektedir. İlgisiz babalar ise ev hayatı ve çocukla alakası olmayan bireylerdir (Yavuzer,

2012). Bu tip ebeveynlerle büyüyen çocuk geleceğe yönelik sağlıklı adımlar atamaz, zorlanır ve ümitsizliğe kapılır.

İlgisiz anne, kendi isteklerini birinci plana koymaktadır. Çocuğuna karşı ilgisiz ve kayıtsızdır. İlgisiz anne çocukla ortak aktiviteler kurmaz, çocuğun eğitimine katkı sağlamaz. Bu tutumla yetişen çocuklarda suça yönelik eylemler, saldırganlık, diğerlerine ve nesnelere zarar verme davranışları dikkat çekmektedir (Yavuzer, 2012).

Çocuk aile içerisinde sınırsız hakka sahiptir. Ancak çocuğa durması gereken yer ve sınırlar asla öğretilmez. Aşırı gevşek tutumda düzenli bir kural ve denetleme sisteminden söz edilemez. Çocuğun hatalı davranışları karşısında ebeveynler, onu baskı altında bırakmamak adına hiçbir uyarıda bulunmazlar. Çocuğun sonsuz özgürlük yolu ile ideal davranışlar geliştirebileceğine inanırlar. Ailede temel kural, çocuğun davranışlarına müdahale etmemektir. Anne baba, sadece ciddi problemler karşısında gereken rolü üstlenirler.

Aşırı gevşek aileler her isteğinin karşılanmasına alışmış, her şeyin istekleri doğrultusunda ilerleyeceğine inanan bireyler yetiştirirler. Bu tutumla büyüyen çocuklar okul döneminde karşılaştıkları kurallar karşısında hayal kırıklığına uğrarlar. Okul ve arkadaş grubuna ayak uydurmada sorun yaşarlar. Ailenin gevşek tutumu, zaman içerisinde çocuğun otorite kurmasına neden olur. Çocuk merkezli ailelerden şımarık ve tatmin olmayan çocuklar yetişir. Ailenin aşırı gevşek tutumu, hem hane içerisinde, hem de dış dünyada geçerlidir. Örnek olarak misafirliğe gidilen evde çocuk etrafı dağıttığında, aile çocuk ağlamasın diye hiçbir müdahalede bulunmaz. Çocuğun ayıp, yanlış ve gereksiz talepleri, ebeveynleri tarafından hoşgörülür. Çocuğun istekleri, denetimsiz biçimde kabul edilir. Bu durum, çocuğun kendi his ve taleplerini arzu ve dürtülerini denetleme yeteneği geliştirmesini engeller. Çocuğun kırıcı, agresif ve sert eylemleri artış gösterir. Aşırı gevşek tutumla büyüyen çocuklar yetişkin kişiler olduklarında, toplumun vermediği hakları kendilerinde görmekte, sosyal ortamlarda göze batmakta, övgü beklemektedirler. Bekledikleri hak ve övgüyü alamadıklarında da huzursuz, mutsuz, uyumsuz kişilere dönüşerek otoriteye savaş açmaktadırlar (Yavuzer, 2000).

1.3 Problem

Bu çalışmanın ana problemi: "48-60 ay arası çocuğa sahip ebeveynlerin, anne babalarından algıladıkları tutumlar, anne babalarına bağlanma stilleri ile kendi anne babalık tutumları arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?" Bu ana problem doğrultusunda aşağıdaki alt problemlere yanıt aranmıştır:

1. 48-60 ay arası çocuğa sahip bu ebeveynlerin, anne babalık tutumları (kabul/ilgi, kontrol/denetleme, psikolojik özerklik), kendi ebeveynlerine bağlanma stilleri (güvenli, korkulu, saplantılı, kayıtsız) ve kendi ebeveynlerinden algıladıkları tutum ile ilişkili midir?

2. Ebeveynlerin, kendi ebeveynlerine bağlanma stilleri (güvenli, korkulu, saplantılı, kayıtsız) ve kendi ebeveynlerinden algıladıkları tutum (aşırı annelik, ev kadınlığını reddetme, demokratik tutum ve eşitlik, karı koca geçimsizliği, baskı-disiplin) anne babalık tutumlarını yordamakta mıdır?

3. Ebeveynlerin, kendi anne babalık tutumları (kabul/ilgi, kontrol/denetleme, psikolojik özerklik) çocuklarının cinsiyetlerine göre farklılaşmakta mıdır?

4. Ebeveynlerin, kendi anne babalık tutumları (kabul/ilgi, kontrol/denetleme, psikolojik özerklik) eğitim durumuna göre farklılaşmakta mıdır?

5. Ebeveynlerin, kendi anne babalık tutumları (kabul/ilgi, kontrol/denetleme, psikolojik özerklik) çalışma durumlarına göre farklılaşmakta mıdır?

6. Ebeveynlerin, kendi anne babalık tutumları (kabul/ilgi, kontrol/denetleme, psikolojik özerklik) algılanan gelir düzeyine göre farklılaşmakta mıdır?

7. Ebeveynlerin, kendi anne babalık tutumları (kabul/ilgi, kontrol/denetleme, psikolojik özerklik) çocukken kendilerine bakım veren kişilere göre farklılaşmakta mıdır?

8. Ebeveynler, kendi anne babalık tutumları (kabul/ilgi, kontrol/denetleme, psikolojik özerklik) ebeveynlerin kendi çocuklarından ayrı kalıp, kalmamalarına göre farklılaşmakta mıdır?

9. Ebeveynlerin, kendi anne babalık tutumları (kabul/ilgi, kontrol/denetleme, psikolojik özerklik) ebeveynlerin kendi çocuklarının doğum sırasına göre farklılaşmakta mıdır?

1.4 Amaç

Bu araştırmanın amacı, 48-60 ay arası çocuğa sahip ebeveynlerin anne babalarından algıladıkları tutumlar, anne babalarına bağlanma stilleri ile kendi anne babalık tutumları arasındaki ilişkilerin incelenmesidir. Bunun yanı sıra, 48-60 aylık çocukları bulunan bireylerin demografik değişkenler ve kendi aileleri ve çocukları ile ilişkilerine ilişkin değişkenler bakımından kendi anne baba tutumlarını değerlendirmelerinde, kendi anne babalık tutumlarını değerlendirmelerinde ve bağlanma stillerinde bir farklılaşma olup olmadığının incelenmesi de araştırmanın alt amaçları arasındadır.

1.5 Önem

Ebeveyn tutumlarını etkileyen faktörlerin belirlenmesi sosyal bilimler literatürü için oldukça önem taşımaktadır. Bireyin gelişiminde öncelikle etkisi olduğu kabul edilen ebeveyn tutumlarının nesilden nesile aktarımı ve günümüzde nasıl iz oluşturduğu üzerinde durmak gereksinimlerin farkındalığı için önemlidir. Bu çalışmada yapılanlar 48- 60 ay arası çocuğa sahip ebeveynler için örnek teşkil etmektedir. Literatürde, kendi ebeveyn tutumları ile algıladıkları ebeveyn tutum ve bağlanma stilleri arasındaki ilişkinin incelendiği az sayıda araştırma bulunmaktadır kaynaklar) . literatürde böyle bir çalışmaya rastlanmamıştır. Bu bağlamda, aslında algılanan tutumun mevcut ebeveyn tutumuna olan etkisinin bağlanma çerçevesinde değerlendirilmesi bütüncül bir algı oluşturulması açısından kıymetlidir. Yapılan araştırma sonuçları 48-60 ay arası çocuğa sahip ebeveynlerin anne babalarından algıladıkları tutumlar anne babalarına bağlanma stilleri ile kendi anne babalık tutumları arasındaki ilişkisi örnek oluşturması açısından ebeveynlere önemli bir çalışma olacağı düşünülmüştür.

1.6 Varsayım

Çalışmaya katılan okul öncesi eğitim kurumuna devam eden öğrencilerin ebeveynlerine uygulanan ölçeklere içtenlikle yanıt verdikleri varsayılmıştır.

1.7 Sınırlılıklar

1. Araştırmanın örneklemini İstanbul İl Milli Eğitim Müdürlüğüne bağlı bulunan 5 okul öncesi eğitim kurumuna devam eden 200 çocuğun ebeveyni ile sınırlıdır.
2. Çalışma, geçerliği ve güvenirliği kanıtlanmış Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutum Ölçeği – PARI ve Anne Baba Tutum Ölçeği'nden elde edilen veriler ile sınırlıdır.

1.8 Tanımlar

Bağlanma: Ebeveyn ve çocuk ilişkisinde çocuğun yakınlık arayışı ile ortaya çıkan, stresli zamanlarda belirginleşen, tutarlı ve devamlı bir bağdır (Thompson, 2002).

Anne baba tutumu: Ebeveyn özellikleri, çocukların bireysel farklılıkları üzerinde etki sahibi olabilmektedir (Maccoby ve Martin, 1983).

2. YÖNTEM

2.1 Araştırma modeli

Çalışmada ilişkisel ve karşılaştırmalı araştırma deseni uygulanmıştır. İlişkisel araştırma modeli iki ya da daha fazla değişken arasındaki ilişkilerin ortaya konması için tanınan bir modeldir. (Karasar, 2008).

Karşılaştırmalı araştırma modeli, farklı bağımsız değişkenlere göre bağımlı değişkende farklılaşma olup olmadığı analiz edilmesidir. (Karasar, 2008).

Çalışma da ilişkisel ve karşılaştırmalı araştırma deseni uygulanmıştır. İlişkisel araştırma modeli değişkenler arasındaki ilişkilerin ortaya konmasıdır. İlişkisel araştırma betimleme yapmakla sınırlıdır denilebilir. Betimsel ve yarı-deneysel araştırmaların deneysel araştırmalardan en büyük farkı ise bu araştırmalarda değişkenlerin doğal ortamlarında incelenmesi ve araştırmacı tarafından etki değişkenlerinin manipülasyonunun söz konusu olmamasıdır. (Karasar, 2008).

Karşılaştırmalı araştırma modeli bu tür araştırmalarda araştırmacı doğal ortamda farklılık gösteren bir değişkene dikkat çeker ve bu değişkenin farklılaşma göstermesinin altındaki faktörü araştırır. Farklı bağımsız değişkenlere göre bağımlı değişkende farklılaşma olup olmadığı araştırılır. Bu araştırmalarda ilişkisel araştırmalar gibi olay öncesi üzerinde kontrol mümkün olmadığından durum sonrası araştırma anlamında olarak anılırlar. (Karasar, 2008).

Çalışma da öğrencilerin ebeveynlerine yönelik aile bilgi formu ve bir takım tutum ve bağlanma ölçekleri uygulanarak, ölçekler ebeveynlere okulda uygulayıcı gözetimi altında yapılmıştır.

2.2 Çalışma Grubu

Araştırma grubunu İstanbul İl Milli Eğitim Müdürlüğüne bağlı Tuzla, Bostancı, Kartal'da bulunan 5 okul öncesi eğitim kurumuna kolay ulaşılabilir olduğundan 200 çocuğun 117anne 83babası oluşturulmuştur. Araştırmayı yapan kişi tarafından veli izni alınan ölçekler ailelere uygulayıcı tarafından eve gönderilerek uygulanmıştır. Katılımcılılar araştırmaya gönüllülük esasına dayalı olarak katılmışlardır. Çalışma İstanbul Anadolu Yakasında Tuzla, Kartal ve Bostancı ilçe milli eğitim müdürlüklerine bağlı 1'i devlet 4'ü özel okul olmak üzere çalışmaya gönüllü katılmışlardır.

Tablo 1'de 48-60 ay arası çocuğa sahip bu ebeveynlerin eğitim durumu, çalışma durumu ve ortalama gelir dağılımlarına ilişkin frekans dağılımları ve yüzdelikleri verilmiştir.

Tablo 1.48-60 ay arası çocuğa sahip ebeveynlerin eğitim durumu, çalışma durumu ve ortalama gelir dağılımlarına ilişkin frekans dağılımları ve yüzdelikleri

Değişken	Kategori		Kadın	Erkek	Toplam
Eğitim Durumu	İlkokul	N	4	1	5
		%	3.4	1.2	2.5
	Ortaokul	N	18	5	23
		%	15.4	6.0	11.5
	Lise	N	27	21	48
		%	23.1	25.3	24.0
	Üniversite	N	54	43	97
		%	46.2	51.8	48.5
	Yüksek Lisans	N	11	12	23
		%	9.4	14.5	11.5
	Doktora	N	3	1	4
		%	2.6	1.2	2.0
Çalışma Durumu	Yarı Zamanlı	N	10	4	14
		%	8.5	4.8	7.0
	Tam Zamanlı	N	50	77	127
		%	42.7	92.8	63.5
	Emekli	N	2	1	3
		%	1.7	1.2	1.5
	Çalışmıyor	N	55	1	56
		%	47.0	1.2	28.0
Ortalama Gelir	Düşük	N	3	1	4
		%	2.6	1.2	2.0

	Alt	N	8	1	9
		%	6.8	1.2	4.5
	Alt Orta	N	18	13	31
		%	15.4	15.7	15.5
	Orta	N	71	52	123
		%	60.7	62.7	61.5
	Yüksek	N	17	14	31
		%	14.5	16.9	15.5
	Çok Yüksek	N	0	2	2
		%	0.0	2.4	1.0
Toplam		N	117	83	200
		%	100.0	100.0	100.0

48-60 ay arası çocuğa sahip ebeveynlerin %2.5'i ilkokul, %11.5'i ortaokul, %24'ü lise, %48.5'ü üniversite, %11.5'i yüksek lisans ve %2'si doktora mezunu olduklarını bildirmişlerdir.

48-60 ay arası çocuğa sahip ebeveynlerin %7'si yarı zamanlı çalıştıklarını, %63.5'i tam zamanlı çalıştıklarını, %1.5'i emekli olduklarını, %28'i hiç çalışmadıkları bulunmuştur.

48-60 ay arası çocuğa sahip ebeveynlerin %2'si düşük gelir düzeyine, %4.5'i alt gelir düzeyine, %15.5'i alt orta gelir düzeyine, %61.5'i orta gelir düzeyine, %15.5'i yüksek gelir düzeyine ve %1'i çok yüksek gelir düzeyine sahip olduklarını bulunmuştur.

Tablo 2'de 48-60 ay arası çocuğa sahip ebeveynlerin medeni durumları, birlikte yaşadıkları kimseler, yaşamlarının geçtiği yer, çocukken kendilerine bakım veren kişilere ilişkin frekans dağılımları ve yüzdelikleri verilmiştir.

Tablo 2. 48-60 ay arası çocuğa sahip ebeveynlerin medeni durumları, birlikte yaşadıkları kimseler, yaşamlarının geçtiği yer, çocukken kendilerine bakım veren kişilere ilişkin frekans dağılımları ve yüzdelikleri

Değişken	Kategori		Kadın	Erkek	Toplam
Medeni Durum	Çocuğun Babası ile Evli	N	113	0	113
		%	96.6	0.0	56.5
	Çocuğun Annesi ile Evli	N	0	79	79
		%	0.0	95.2	39.5
	Boşanmış	N	2	4	6
		%	1.7	4.8	3.0
	Başkasıyla Evli	N	2	0	2
		%	1.7	0.0	1.0
Birlikte Yaşam	Eşim ve Çocuklarım	N	108	71	179
		%	92.3	85.5	89.5
	Sadece Çocuklarım	N	3	9	12
		%	2.6	10.8	6.0
	Eşim Çocuklarım ve Eşimin Ebeveynleri	N	4	0	4
		%	3.4	0.0	2.0
	Eşim Çocuklarım ve Kendi Ebeveynleri	N	0	2	2
		%	0.0	2.4	1.0
	Diğer	N	2	1	3
		%	1.7	1.2	1.5
Yaşamın Geçtiği Yer	Büyükşehir	N	78	58	136
		%	66.7	69.9	68.0
	Şehir	N	28	20	48
		%	23.9	24.1	24.0
	Kasaba	N	4	3	7
		%	3.4	3.6	3.5
	Köy	N	6	1	7
		%	5.1	1.2	3.5
	Diğer	N	1	1	2

		%	0.9	1.2	1.0
Çocukken Kendisine Bakım Veren Kişiler	Sadece Annem	N	24	8	32
		%	20.5	9.6	16.0
	Annem ve Babam	N	82	59	141
		%	70.1	71.1	70.5
	Sadece Babam	N	2	1	3
		%	1.7	1.2	1.5
	Anneanne Babaanne	N	2	5	7
		%	1.7	6.0	3.5
	Bakıcı ve Annem	N	3	1	4
		%	2.6	1.2	2.0
	Diğer	N	4	9	13
		%	3.4	10.8	6.5
Toplam		N	117	83	200
		%	100.0	100.0	100.0

48-60 ay arası çocuğa sahip ebeveynlerin %56.5'i çocuğunun babası ile evli olduğunu, %39.5'i çocuğun annesi ile evli olduğunu, %3'ü boşanmış olduğunu, %1'i başkası ile evli olduğunu bildirmiştir.

48-60 ay arası çocuğa sahip ebeveynlerin %89.5'i eşi ve çocuklarıyla, %6'sı sadece çocuklarıyla, %2'si eşi çocukları ve eşinin ebeveynleriyle, %1'i eşi çocukları ve kendi ebeveynleriyle birlikte yaşıyor olduklarını bildirmişlerdir.

48-60 ay arası çocuğa sahip ebeveynlerin %68'i yaşamlarının büyük şehirde, %24'ü şehirde, %3.5'i kasabada, %3.5'i köyde, %1'i diğer yerlerde geçtiğini bildirmiştir.

48-60 ay arası çocuğa sahip ebeveynlerin %16'sı sadece annelerinin, %70.5'i anne ve babalarının %1.5'i sadece babalarının, %3.5'i anneanne/babaannelerinin %2'si bakıcılarının, %6.5'i diğer kimselerin çocukken kendilerine bakım veren kişiler olduklarını bildirmişlerdir.

Tablo 3'da 48-60 ay arası çocuğa sahip ebeveynlerin çocuktan ayrı kalma, çocuğun cinsiyeti ve çocuğa bakım veren kişilere ilişkin frekans dağılımları ve yüzdelikleri verilmiştir.

Tablo 3. 48-60 ay arası çocuğa sahip ebeveynlerin çocuktan ayrı kalma, çocuğun cinsiyeti ve çocuğa bakım veren kişilere ilişkin frekans dağılımları ve yüzdelikleri

			Kadın	Erkek	Toplam
Çocuktan Ayrı Kalma	Evet	N	26	36	62
		%	22.2	43.4	31.0
	Hayır	N	91	47	138
		%	77.8	56.6	69.0
Çocuğun Cinsiyeti	Kız	N	67	49	116
		%	57.3	59.0	58.0
	Erkek	N	50	34	84
		%	42.7	41.0	42.0
Çocuğa Bakım Veren	Sadece Ben	N	16	3	19
		%	13.7	3.6	9.5
	Ben ve Eşim	N	52	46	98
		%	44.4	55.4	49.0
	Sadece Eşim	N	0	2	2
		%	0.0	2.4	1.0
	Anneanne Babaanne	N	10	8	18
		%	8.5	9.6	9.0
	Bakıcı ve Ben	N	4	1	5
		%	3.4	1.2	2.5
	Diğer	N	35	23	58
		%	29.9	27.7	29.0
Toplam		N	117	83	200

	%	100.0	100.0	100.0

48-60 ay arası çocuğa sahip ebeveynlerin %31'i çocuktan ayrı kaldıkları bir dönemin olduğunu, %58'i çocuklarının cinsiyetlerinin kız, %42'si çocuklarının cinsiyetlerinin erkek olduğunu, %9.5'i çocuğuna bakım verenin sadece kendisi olduğunu, %49'u kendisinin ve eşinin olduğunu, %1'i sadece eşlerinin olduğunu, %9'u anneanne ve babaannenin olduğunu, %2.5'i bakıcı ve kendisinin olduğunu, %29'u diğer kişilerin olduğunu bildirmiştir.

Tablo 4'de 48-60 ay arası çocuğa sahip ebeveynlerin yaşlarına, çocuk sayılarına, çocuklarının doğumundaki yaşlarına, çocuktan ayrı kalma sürelerine, çocuğun yaşına, çocuğun doğum sırasına, kreşe devam süresine, evlilik yaşına ve evlilik süresine ilişkin ortalamaları ve standart sapmalar verilmiştir.

Tablo 4.48-60 ay arası çocuğa sahip ebeveynlerin yaşlarına, çocuk sayılarına, çocuklarının doğumundaki yaşlarına, çocuktan ayrı kalma sürelerine, çocuğun yaşına, çocuğun doğum sırasına, kreşe devam süresine, evlilik yaşına ve evlilik süresine ilişkin ortalamaları

	Cinsiyet	N	ORT	SS
Yaş	Kadın	117	34.45	4.873
	Erkek	83	36.90	4.074
	Toplam	200	35.47	4.706
Çocuğun doğumunda yaşı	Kadın	93	29.30	4.918
	Erkek	72	31.64	4.277
	Toplam	165	30.32	4.779
Çocuktan ayrı kalma süresi	Kadın	22	10.68	9.658
	Erkek	36	56.92	86.204
	Toplam	58	39.38	71.480
Çocuğun yaşı (ay)	Kadın	117	56.20	4.204
	Erkek	83	56.40	4.129
	Toplam	200	56.28	4.164
Kreşe devam süresi	Kadın	112	1.87	.885
	Erkek	79	1.86	.858
	Toplam	191	1.86	.872
Evlilik Yaşı	Kadın	116	24.74	4.210
	Erkek	83	26.89	2.841
	Toplam	199	25.64	3.843
Evlilik Süresi	Kadın	115	10.03	4.312
	Erkek	82	10.17	4.042
	Toplam	197	10.09	4.192

Tablo 5'de 48-60 ay arası çocuğa sahip ebeveynlerin anne, baba ve çocuğun yakınlık kurma, duyarlılık, kabullenme düzeylerine ilişkin ortalamaları ve standart sapmalar verilmiştir.

Tablo 5. 48-60 ay arası çocuğa sahip ebeveynlerin Aile Bilgi Formundan elde edilen anne, baba ve çocuğun yakınlık kurma, duyarlılık, kabullenme düzeylerine ilişkin ortalamaları ve standart sapmaları

	Cinsiyet	N	$\bar{X}$	SS
Anne Yakın/Mesafeli	Kadın	113	4.85	1.204
	Erkek	82	4.79	1.264
	Toplam	195	4.83	1.227
Anne Duyarlı/Duyarsız	Kadın	117	4.94	1.198
	Erkek	83	4.82	1.299
	Toplam	200	4.89	1.239
Anne Kabullenici/Cezalandırıcı	Kadın	117	4.26	1.469
	Erkek	83	4.48	1.263
	Toplam	200	4.35	1.388
Baba Yakın/Mesafeli	Kadın	113	4.27	1.452
	Erkek	82	4.12	1.346
	Toplam	195	4.21	1.407
Baba Duyarlı/Duyarsız	Kadın	113	4.61	1.359
	Erkek	80	4.43	1.320
	Toplam	193	4.53	1.342
Baba Kabullenici/Cezalandırıcı	Kadın	112	4.43	1.313
	Erkek	80	4.24	1.275
	Toplam	192	4.35	1.298
Çocuk Yakın/Mesafeli	Kadın	115	5.70	.651
	Erkek	83	5.51	.771
	Toplam	198	5.62	.708
Çocuk Duyarlı/Duyarsız	Kadın	114	5.75	.508
	Erkek	81	5.58	.668
	Toplam	195	5.68	.585
Çocuk Kabullenici/Cezalandırıcı	Kadın	113	4.90	.991
	Erkek	81	4.98	.935

	Toplam	194	4.93	.966

2.3 Veri Toplama Araçları

2.3.1 Aile Bilgi Formu

Araştırmada, araştırmaya alınan çocuk ve ailelerin özelliklerine yönelik bilgileri toplamak amacı ile araştırmacı tarafından geliştirilen kapalı uçlu sorulardan oluşan "Aile Bilgi Toplama Formu" kullanılmıştır. Çocukları tanımaya yönelik olarak çocuğun cinsiyeti, kardeş sayısı, doğum sırası, okul öncesi eğitimine başlamadan önce bakımını gerçekleştiren kişi, okul öncesi eğitim deneyimi gibi sorulara yer verilmiştir. Çocukların ailelerinin demografik özelliklerine yönelik bilgileri elde etmek amacı ile ise, anne ve babanın yaşı, öğrenim düzeyi, çalışma durumu, sosyo-ekonomik durum, ailede yaşayan kişi sayısı, aile yapısı gibi sorular formda yer almaktadır. Ayrıca form da anne ve babayla ilişkiyi anlamak için derecelendirmeli sorular sorulmuştur.

2.3.2 Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutum Ölçeği - PARI

(ParentalAttitudeResearchInstrument-PARI, Schaefer ve Bell 1958, Uyarlayanlar: LeCompte ve ark. 1978): Toplam 60 maddeyi içeren ölçek, aşırı koruyucu annelik, demokratik tutum ve eşitlik tanıma, ev kadınlığı rolünü reddetme, evlilik çatışması-geçimsizlik ve sıkı disiplin adlı beş faktördenoluşmaktadır. Ölçekte, 2, 29 ve 44. maddeler tersine kodlanmaktadır. "Demokratik tutum ve eşitlik tanıma" boyutu dışındakifaktörlerde puan artışı olumsuz ana baba tutumlarına işaret etmektedir. Ölçekten toplam puan elde edilmemekte, faktör puanları değerlendirilmektedir. Faktörlerin test-tekrar test güvenilirlik değerleri .58 ile .88 arasında bulunmuştur.

1. Birinci faktör boyutu – Aşırı annelik boyutu:

   Total varyansın %37'sini oluşturur. Bu boyuttaki alt ölçekler; aşırı kontrol, müdahalecilik, çocukluktan bağımlı, faal ve çalışkan olmasını istemek şeklindedir. Annenin son derece özverili olması ve çocuğun bunu anlaması gerektiğine inanmak gibi soruları kapsamaktadır. 16 maddeden oluşur. Bu maddeler annenin çocuğa zorla müdahalesini, çocuğun anne babasına bağımlılığını ölçer. Boyutun bu maddeeleri şunlardır: 1, 3, 4, 7, 11, 12, 14, 26, 27, 28, 32, 34, 36, 46, 51, 57.

2. İkinci faktör boyutu – Demokratik tutum ve eşitlik tanımlama boyutu:

Total varyansın %10'unu oluşturur. Çocuğa eşit haklar tanımak, fikirlerini açıkça belirtmesini desteklemek, onunla arkadaşlık etmek ve birçok şeyi paylaşmak gibi konuları kapsar. Anne – babanın cesaret verici konuşmalar ve çocukla paylaşma onayını ölçen 9 madde vardır. Bu maddeler: 2, 13, 18, 22, 29, 37, 44, 45, 59.

3. Üçüncü faktör analizi: Ev kadınlığını reddetme boyutu:

   Total varyansın %7'sini oluşturur. Kadının kendi annesi ya da başkalarına bağımlılığını desteklemek, sinirlilik, çocukla uzun süre bir arada kalmaktan hoşlanmamak, yeni doğan bebeğin bakımından ürkmek gibi konuları kapsar. 13 maddeden oluşur. Bunlar bir evde sessiz duran kadının mutsuzluk durumunu, ev ve çocuklara bakma göreviyle ilgili doyumsuzluğu ölçer. Boyutun maddeleri şunlardır: 6, 9, 16, 17, 21, 23, 31, 38, 41, 42, 49, 52, 55.

4. Dördüncü faktör: Karı – koca geçimsizliği boyutu:

   Total varyans % 5'ini oluşturur. Eşler arasında geçimsizliğin çocuk yetiştirmedeki rolü, kocanın düşüncesizliği, anneye yardımcı olmayışı gibi konuları kapsar. 6 maddeden oluşur. Bunlar genel olarak evliliklerde ne derece ayrılıkların olabileceği konusunda test uygulanan kişinin fikrini indirekt yoldan saptamaya yöneliktir. Boyutun maddeleri şunlardır: 8, 19, 33, 40, 48, 54.

5. Beşinci faktör boyutu: Baskı ve disiplin boyutu:

   Yukarıdaki faktör ile belirgin bir korelasyon göstermeyip kendi aralarında korelasyon göstererek bir örüntü oluşturan bazı alt ölçekler birleştirilerek bunlardan da bir puan elde edilmiştir. Bu faktöre baskı disiplin boyutu denmiştir. Cezalandırma, katı disiplin ve baskıya çocuğun verdiği yanıtlara karşı genel anne–baba tutumlarını ölçmeye yarar. 16 maddeden oluşan bu boyutun maddeleri şunlardır: 5, 10, 15, 20, 24, 25, 30, 35, 39, 43, 47, 50, 53, 56, 58, 60.

   Bu ölçekte, üç madde dışında bütün diğer maddeler direkt olarak derece almaktadır. Şöyle ki, bir maddeden dört puan alan bir kimsenin puanı (+4), buna karşılık bir puan alan bir deneğin puanı (+1) olarak değerlendirilir. Sadece 2. 29, ve 44. maddelerde (5-

x) formülü uygulanır. Yani 4 puan alana (+1), 1 puan alana ise (+4) puan verilir. Böylece, deneklerin dört dereceli ölçekte işaretledikleri çeşitli cevaplar faktör anahtarlarına göre ve ağırlıkları ile çarpılarak puanlanır. Sonuçta her denek için beş boyutu karşılayan ve ağırlıklı olan puanlar elde edilir. Yani sonuçta bir denekten tek bir puan değil, beş ayrı boyutu değerlendiren beş ayrı puan elde edilmiş olacaktır.

PARI - aile hayatı ve çocuk yetiştirme tutum ölçeğinin Türkçe formunun geçerlilik çalışması 1982 yılında Psikolog A. Şenay Küçük tarafından Boğaziçi Üniversitesi'nde yapılmıştır. Şenay Küçük (1982) tarafından yapılan uyarlama çalışmasına göre geçerli ve güvenilir bir ölçme aracı olduğu ifade edilebilir.

Tablo 6'da Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutum Ölçeğinin bu çalışmanın örnekleminde elde edilen cronbach alpha katsayıları verilmiştir.

Tablo 6.Araştırmanın örneklemi için Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutum Ölçeği Cronbach Alpha katsayıları

Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutum Ölçeği – PARI	Cronbach's Alpha	Madde Sayısı
Aşırı Annelik Boyutu	.831	16
Demokratik tutum ve eşitlik	.445	9
Ev kadınlığını reddetme	.811	13
Karı koca geçimsizliği	.613	6
Baskı ve disiplin	.823	16
Toplam	.902	60

2.3.3 Ana-Baba Tutum Ölçeği

Ana Baba Tutum Ölçeği-ABTÖ (Parenting Style Inventory-PSI: Lamborn ve ark. 1991, Uyarlayan: Yılmaz 2000): Toplam 26 maddeden oluşan ölçek ana-baba tutumlarını kabul/ilgi, kontrol/denetleme ve psikolojik özerklik boyutlarında değerlendirmektedir. 1.-18. maddeler 4-1 arası; 19. ve 20. maddeler 0-6 arası ve 21.-26. maddeler 3-1 arası puanlanmaktadır. Ölçeğin test-tekrar test ve iç-tutarlılık güvenilirliğine ilköğretim, lise ve üniversite grupları ile bakılmıştır. Her bir alt boyut ve üç grup için güvenilirlik katsayılarının .60 ile .93 arasında değiştiği bulunmuştur. Geçerlik çalışmasında da bu yaş grupları için faktör yapısı incelenmiş ve ölçeğin orijinaline benzer biçimde yukarıda belirtilen üç boyutlu yapı ortaya çıkmıştır. Ancak, tüm gruplarda 3. maddenin madde toplam korelasyonu, 10. ve 16. maddelerin de üniversite öğrencileri grubunda faktör yük değerleri düşük bulunmuştur. Sonuç olarak ölçek, bu üç madde çıkarıldıktan sonra 23 maddeye inmiştir. Üniversite grubu için elde edilen ilk faktör kabul/ilgi/özerklik, ikinci faktör doğrudan denetim, üçüncü faktör ise dolaylı denetim olarak adlandırılmıştır. Ana Baba Tutum Ölçeği [ABTÖ] ölçüt geçerliğini belirlemede bu formdan yararlanılmıştır. 76. ve üçüncü boyuttaki iç tutarlılık kat sayısı .82 olarak hesaplanmıştır. Ölçekten iki şekilde ölçüm alınmaktadır. Bunlardan birincisi, deneklerin her üç boyutta verdikleri cevaplar yoluyla demokratikliğin (authoritativeness) farklı düzeyleri ayırt edilerek ölçülmektedir: kabul/ilgi, kontrol/denetleme ve psikolojik özerklik boyutunda ortancanın (median) üzerinde puan alan çocukların ebeveynleri "demokratik" olarak adlandırılmakta ve 3 puan almaktadır. Her üç boyutta ortancanın altında puan alana çocukların ebeveynleri "demokratik tutumda olmayan" (nonauthoritative) olarak adlandırılmakta ve 0 puan almaktadır. Herhangi iki boyutta ortancanın üzerinde puan alan çocukların ebeveynleri "bir ölçüde demokratik tutumda olmayan" (somewhatnanauthoritative) olarak adlandırılmakta ve 2 puan almaktadır. Sadece bir boyutta ortancanın üzerinde puan alan çocukların ebeveynleri "bir ölçüde demokratik tutumda olmayan" (somewhatnonauthoritative) olarak adlandırılmakta ve 1 puan almaktadır. Ölçekten ikinci bölüm ise kabul/ilgi ve kontrol/denetleme boyutlarının kesişmesinden 4 anne-baba tutumu ayırt edilerek alınmaktadır. Kabul/ilgi ve kontrol/denetleme boyutunda ortancanın üzerinde puan alan deneklerin ebeveynleri "demokratik", altında alanlar ise "izin verici-ihmalkâr", kabul/ilgi boyutunda ortancanın altında ve kontrol denetleme boyutunda ortancanın üzerinde puan alan çocukların ebeveynleri "otoriter" (authoritarian),

Orijinal ölçeğin 19. Maddeye kadar tek numaralı (1, 3, 5, 7, 9, 11, 13, 15, 17) olan 9 maddesi kabul/ilgi boyutunu, çift numaralı (2, 4, 6, 8, 10, 12, 14, 16, 18) olan 9 maddesi psikolojik özerlik boyutu ve 19. Maddeden son maddeye (19, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 26) kadar olan 8 maddesi de kontrol/denetleme boyutunu oluşturmaktadır. Çalışmamızda daha önce de açıklandığı gibi, her üç yaş grubunda yapılan güvenirlik çalışmasında üç alt ölçekteki her madde için, o madde çıkarılarak Cronbach Alfa değerleri incelenmiş ve sadece kabul/ilgi boyutunda yer alan 3. Madde çıkarıldığında alfa değerinde yaklaşık .5'lik bir artış olduğu bulunmuştur. Dolayısıyla, her üç yaş grubunda da kabul/ilgi boyutundaki 3. Madde ("Annem ve babam yaptığım her şeyin en iyisini yapmam için beni zorlarlar.") faktör analizine dahil edilmemiş ve kabul/ilgi boyutu 8 maddeden oluşmuştur. Kabul/ilgi boyutunda ortancanın üzerinde ve kontrol/denetleme boyutunda ise ortancanın altında puan alan çocukların ebeveynleri "izin verici-müsamahakar" olarak adlandırılmıştır.

Şekil 1. Lamborn ve ark.'nın (1991) önerdikleri Anne- Baba tutumuna ilişkin boyutlar (Şekil başlığı üstte olmalı)

	Kabul/İlgi		**Kontrol/Denetleme**	
	Yüksek	**Düşük**	**Yüksek**	**Düşük**
Demoktratik	*		*	
İhmalkar		*		*
Otoriter		*	*	
Müsahamakar	*			*

Tablo 7'de Anne Baba Tutum Ölçeğinin araştırma örneklemi için cronbach alpha katsayıları verilmiştir.

Tablo 7.Araştırmanın örneklemi için Anne Baba Tutum Ölçeği Cronbach Alpha katsayıları

Anne Baba Tutum Ölçeği	Cronbach's Alpha	Madde Sayısı
Kabul/İlgi	.790	9
Psikolojik Özerklik	.649	9
Kontrol/Denetleme	.826	8
Toplam	.797	26

2.3.4 İlişki Ölçeği

Griffin ve Bartholomew'un (1994) geliştirdiği İlişki Ölçekleri Anketi - İÖA, 1-7 arası basamaklardan oluşan Likert tipi 30 maddelik bir ölçektir. Bağlanma biçimleriyle ilişkili farklı maddeler toplanıp, bu toplamın her bir ölçekteki madde sayısına bölünmesiyle dört yetişkin bağlanma biçimini (güvenli, kayıtsız, saplantılı, korkulu) ölçmek amaçlanmaktadır. Bağlanma biçimlerine atanmada katılımcının en yüksek puana sahip olduğu bağlanma biçimi dikkate alınmaktadır. İlişki Ölçekleri Anketi - İÖA Türk Kültürüne Sümer ve Güngör (1999) tarafından uyarlanmıştır. Uyarlanan bu ölçekte 17 madde bulunmaktadır. Ölçeğin alt ölçeklerinin iç tutarlık katsayıları .27 ile .61 değerleri arasındadır. Alt ölçeklerden alınabilecek puanlar 1 ile 7 arasında değişmektedir. Katılımcılardan, her bir maddenin, arkadaşlık, dostluk, romantik ilişkiler, vb. yakın ilişkilerinde, kendilerini ve genel tutumlarını ne derece tanımladığını 7 basamaklı bir ölçek üzerinde işaretlemeleri istenmektedir (1= beni hiç tanımlamıyor; 7= tamamıyla beni tanımlıyor). Gruplandırma işleminde, her bir katılımcı, en yüksek puana sahip olduğu bağlanma kategorisine atanmaktadır. Ölçek; korkulu ve saplantılı bağlanmayı ölçen 4'er soru ve güvenli ve kayıtsız bağlanmayı ölçen 5'er sorudan oluşmaktadır. Ölçekteki 5. maddenin hem orjinal, hem de ters yüklü hali kullanılmaktadır. 5.

soru doğrudan değerlendirildiğinde kayıtsız bağlanma stilini, tersten değerlendirildiğinde ise saplantılı bağlanma stilini göstermektedir.

Ölçekte 5, 7 ve 17. maddelerin yeniden kodlanması gerekmektedir.

3, 7, 8, 10 ve 17 güvenli bağlanma stilini,

1, 4, 9 ve 14 korkulu bağlanma stillini

5 (ters yüklü), 6, 11 ve 15 saplantılı bağlanma stilini

2, 5 (orijinal), 12, 13 ve 16. kayıtsız bağlanma stilini

Ölçeğin yeterli düzeyde test tekrar test güvenirliği vardır, bağlanma biçimleri arasında beklendik yönde ilişkiler mevcuttur. Literatürle tutarlı biçimde karşıt bağlanma biçimleri aynı faktörde toplanmaktadır, yapı geçerliği yüksektir.

Kuzey Amerika'da yapılan çalışmalarda,İlişki Ölçekleri Anketi - İÖA alt ölçeklerinin görece düşük düzeyde iç tutarlılık katsayılarına sahip oldukları bulunmuştur. Griffin ve Bartholomew'in (1994) araştırmasında alt ölçeklerin alfa değeri .42 ila .71 arasında değişmiştir. Ancak düşük iç tutarlılığa rağmenİlişki Ölçekleri Anketi - İÖA alt ölçeklerinin kabul edilir düzeyde test güvenirliğine sahip oldukları (ortalama değişmezlik katsayısı kadınlar için .53 ve erkekler için .49) saptanmıştır (Akt., Sümer ve Güngör, 1999a).

Tablo 8'de İlişki Ölçekleri Anketinin araştırma örneklemi için cronbach alpha katsayıları verilmiştir.

Tablo 8. Araştırmanın örneklemi için İlişki Ölçekleri Anketi Cronbach Alpha katsayıları

İlişki Ölçekleri Anketi	Cronbach's Alpha	Madde Sayısı
Güvenli Bağlanma	.505	5
Korkulu Bağlanma	.233	4
Saplantılı Bağlanma	.379	4
Kayıtsız Bağlanma	.527	5

2.4 Verilerin Toplanması

Araştırmada kullanılan ölçekler ebeveynlere çocuklarının devam ettiği okul öncesi kurumlarda verilmiştir. Ebeveynler ölçekleri evlerinde doldurup teslim etmişlerdir. Ebeveynler ölçekleri ortalama 2 gün içinde doldurup teslim etmişlerdir. Ölçeklerin yanıtlanma süresi ortalama 20 dakikadır.

2.5 Verilerin Çözümlenmesi ve Yorumlanması

Veriler SPSS paket programla çözümlenmesi yapılarak yorumlanmıştır. İstatistiksel analizlere geçilmeden önce katılımcıların ölçeklerden aldıkları puanların normal dağılım gösterip göstermediği, Kolmogorv-Smirnov ve Shapiro Wilks değeri hesaplanarak incelenmiştir. Sonucunda ölçeklerden alınan puanların normal dağılım göstermediği tespit edilmiştir. Bu nedenle gruplararası karşılaştırmalarda Kruskal Wallis ve Mann Whitney U testi, ilişkisel analizlerde ise Spearman korelasyon analizi yürütülmüştür.

3. BULGULAR ve YORUMLAR

Bulgular

Bu bölümde, araştırmanın amaçlarına uygun olarak toplanan verilere uygulanan istatistiksel analizlere yer verilmiştir. İlk olarak katılımcıların aile bilgi formundan elde edilen özelliklerine ilişkin frekans dağılımları ve yüzdelikler ile aile bilgi formundan elde edilen özelliklere ilişkin ortalama ve standart sapmalar verilmiştir. İkinci olarak, katılımcıların ölçeklerden aldıkları puanların aile bilgi formundan elde edilen çeşitli değişkenler bakımından karşılaştırıldığı normal dağılım gösteren puanlar için bağımsız örneklem t testi ve tek yönlü varyans analizi, normal dağılım göstermeyen puanlar için Kruskal Wallis Testi ve bağımsız örneklem Mann Whitney U testi bulguları verilmiştir. Üçüncü olarak katılımcıların ölçeklerden aldıkları puanlar arasındaki Spearman Korelasyon analizi bulguları verilmiştir.

Tablo 9A'da 48-60 ay arası çocuğa sahip ebeveynlerin anne babalık tutumları ve kendi ebeveynlerinden algıladıkları tutumlar arasındaki Spearman korelasyonanalizi bulguları verilmiştir.

Tablo 9 A. 48-60 ay arası çocuğa sahip ebeveynlerin anne babalık tutumları ve kendi ebeveynlerinden algıladıkları tutumlar arasındaki Spearman korelasyon analizi bulguları

		Kabul /İlgi	Psikolojik Özerklik	Kontrol Denetleme
Aşırı Annelik	r	.090	**.200****	**.149***
	p	.204	**.004**	**.036**
Demokratik Tutum ve Eşitlik	r	.012	.006	.028
	p	.868	.934	.696
Ev Kadınlığını Reddetme	r	-.117	**.242****	-.084
	p	.099	**.001**	.238
Karı Koca Geçimsizliği	r	**-.168***	**.223****	.009
	p	**.018**	**.002**	.899
Baskı ve Disiplin	r	.023	**.208****	**.158***
	p	.745	**.003**	**.026**

*p<.05

**p<.01

48-60 ay arası çocuğa sahip ebeveynlerin anne babalık tutumu olarak kabul/ilgi alt ölçeğinden aldıkları puanlar ile kendi ebeveynlerinden algıladıkları anne babalık tutumlarından olarak karı koca geçimsizliği alt ölçeğinden aldıkları puanlar arasında negatif yönde anlamlı ilişki bulunmuştur (r=-.168; p<.05). 48-60 ay arası çocuğa sahip ebeveynlerin kendi ebeveynlerinden algıladıkları karı koca geçimsizliği düzeyleri arttıkça kabul/ilgi tutumları azalmaktadır.

48-60 ay arası çocuğa sahip ebeveynlerin anne babalık tutumu olarak psikolojik özerklik alt ölçeğinden aldıkları puanlar ile kendi ebeveynlerinden algıladıkları anne babalık tutumu olarak aşırı annelik alt ölçeğinden aldıkları puanlar arasında pozitif yönde anlamlı

ilişki bulunmuştur (r=.200; p<.01). 48-60 ay arası çocuğa sahip ebeveynlerin kendi ebeveynlerinden algıladıkları aşırı annelik düzeyleri arttıkça psikolojik özerklik tutumları artmaktadır.

48-60 ay arası çocuğa sahip ebeveynlerin anne babalık tutumu olarak psikolojik özerklik alt ölçeğinden aldıkları puanlar ile kendi ebeveynlerinden algıladıkları anne babalık tutumu olarak ev kadınlığını reddetme alt ölçeğinden aldıkları puanlar arasında pozitif yönde anlamlı ilişki bulunmuştur (r=.242; p<.01). 48-60 ay arası çocuğa sahip ebeveynlerin kendi ebeveynlerinden algıladıkları ev kadınlığını reddetme düzeyleri arttıkça psikolojik özerklik tutumları artmaktadır.

48-60 ay arası çocuğa sahip ebeveynlerin anne babalık tutumu olarak psikolojik özerklik alt ölçeğinden aldıkları puanlar ile kendi ebeveynlerinden algıladıkları anne babalık tutumu olarak karı koca geçimsizliği alt ölçeğinden aldıkları puanlar arasında pozitif yönde anlamlı ilişki bulunmuştur (r=.223; p<.01). 48-60 ay arası çocuğa sahip ebeveynlerin kendi ebeveynlerinden algıladıkları karı koca geçimsizliği düzeyleri arttıkça psikolojik özerklik tutumları artmaktadır.

48-60 ay arası çocuğa sahip ebeveynlerin anne babalık tutumu olarak psikolojik özerklik alt ölçeğinden aldıkları puanlar ile kendi ebeveynlerinden algıladıkları anne babalık tutumu olarak baskı ve disiplin alt ölçeğinden aldıkları puanlar arasında pozitif yönde anlamlı ilişki bulunmuştur (r=.208; p<.01). 48-60 ay arası çocuğa sahip ebeveynlerin kendi ebeveynlerinden algıladıkları baskı ve disiplin düzeyleri arttıkça psikolojik özerklik tutumları artmaktadır.

48-60 ay arası çocuğa sahip ebeveynlerin anne babalık tutumu olarak kontrol denetleme alt ölçeğinden aldıkları puanlar ile kendi ebeveynlerinden algıladıkları anne babalık tutumu olarak aşırı annelik alt ölçeğinden aldıkları puanlar arasında pozitif yönde anlamlı ilişki bulunmuştur (r=.149; p<.05). 48-60 ay arası çocuğa sahip ebeveynlerin kendi ebeveynlerinden algıladıkları aşırı annelik düzeyleri arttıkça kontrol denetleme tutumları artmaktadır.

48-60 ay arası çocuğa sahip ebeveynlerin anne babalık tutumu olarak kontrol denetleme alt ölçeğinden aldıkları puanlar ile kendi ebeveynlerinden algıladıkları anne babalık tutumu olarak baskı ve disiplin alt ölçeğinden aldıkları puanlar arasında pozitif yönde anlamlı ilişki bulunmuştur (r=.158; p<.05). 48-60 ay arası çocuğa sahip ebeveynlerin kendi ebeveynlerinden algıladıkları baskı ve disiplin düzeyleri arttıkça kontrol denetleme tutumları artmaktadır.

Tablo 9B'de 48-60 ay arası çocuğa sahip ebeveynlerin bağlanma stilleri ve kendi ebeveynlerinden algıladıkları tutumlar arasındaki Spearman korelasyonanalizi bulguları verilmiştir.

Tablo 9B 48-60 ay arası çocuğa sahip ebeveynlerin bağlanma stilleri ve kendi ebeveynlerinden algıladıkları tutumlar arasındaki Spearman korelasyonanalizi bulguları

		Güvenli Bağlanma	Korkulu Bağlanma	Saplantılı Bağlanma	Kayıtsız Bağlanma
Aşırı Annelik	R	**-.203****	.124	**.214****	**.207****
	P	**.004**	.081	**.002**	**.003**
Demokratik Tutum ve Eşitlik	R	.013	.123	.090	.122
	P	.853	.082	.205	.086
Ev Kadınlığını Reddetme	R	-.064	**.185****	**.175***	**.246****
	P	.367	**.009**	**.013**	**.000**
Karı Koca Geçimsizliği	R	-.058	**.171***	.120	**.226****
	P	.414	**.015**	.092	**.001**
Baskı ve Disiplin	R	-.114	.126	**.162***	.132
	P	.109	.074	**.022**	.062

*p<.05

**p<.01

48-60 ay arası çocuğa sahip ebeveynlerin güvenli bağlanma puanları ile kendi ebeveynlerinden algıladıkları aşırı annelik alt ölçeğinden aldıkları puanlar arasında negatif

yönde anlamlı ilişki bulunmuştur (r=-.203; p<.01). 48-60 ay arası çocuğa sahip ebeveynlerin kendi ebeveynlerinden algıladıkları aşrı annelik düzeyleri arttıkça güvenli bağlanma düzeyleri azalmaktadır.

48-60 ay arası çocuğa sahip ebeveynlerin korkulu bağlanma puanları ile kendi ebeveynlerinden algıladıkları ev kadınlığını reddetme alt ölçeğinden aldıkları puanlar arasında pozitif yönde anlamlı ilişki bulunmuştur (r=.185; p<.01). 48-60 ay arası çocuğa sahip ebeveynlerin kendi ebeveynlerinden algıladıkları ev kadınlığını reddetme düzeyleri arttıkça korkulu bağlanma düzeyleri artmaktadır.

48-60 ay arası çocuğa sahip ebeveynlerin korkulu bağlanma puanları ile kendi ebeveynlerinden algıladıkları karı koca geçimsizliği alt ölçeğinden aldıkları puanlar arasında pozitif yönde anlamlı ilişki bulunmuştur (r=.171; p<.05). 48-60 ay arası çocuğa sahip ebeveynlerin kendi ebeveynlerinden algıladıkları karı koca geçimsizliği düzeyleri arttıkça korkulu bağlanma düzeyleri artmaktadır.

48-60 ay arası çocuğa sahip ebeveynlerin saplantılı bağlanma puanları ile kendi ebeveynlerinden algıladıkları aşrı annelik alt ölçeğinden aldıkları puanlar arasında pozitif yönde anlamlı ilişki bulunmuştur (r=.214; p<.01). 48-60 ay arası çocuğa sahip ebeveynlerin kendi ebeveynlerinden algıladıkları aşrı annelik düzeyleri arttıkça saplantılı bağlanma düzeyleri artmaktadır.

48-60 ay arası çocuğa sahip ebeveynlerin saplantılı bağlanma puanları ile kendi ebeveynlerinden algıladıkları ev kadınlığını reddetme alt ölçeğinden aldıkları puanlar arasında pozitif yönde anlamlı ilişki bulunmuştur (r=.175; p<.05). 48-60 ay arası çocuğa sahip ebeveynlerin kendi ebeveynlerinden algıladıkları ev kadınlığını reddetme düzeyleri arttıkça saplantılı bağlanma düzeyleri artmaktadır.

48-60 ay arası çocuğa sahip ebeveynlerin saplantılı bağlanma puanları ile kendi ebeveynlerinden algıladıkları baskı ve disiplin alt ölçeğinden aldıkları puanlar arasında pozitif yönde anlamlı ilişki bulunmuştur (r=.162; p<.05). 48-60 ay arası çocuğa sahip ebeveynlerin kendi ebeveynlerinden algıladıkları baskı ve disiplin düzeyleri arttıkça saplantılı bağlanma düzeyleri artmaktadır.

48-60 ay arası çocuğa sahip ebeveynlerin kayıtsız bağlanma puanları ile kendi ebeveynlerinden algıladıkları aşrı annelik alt ölçeğinden aldıkları puanlar arasında pozitif yönde anlamlı ilişki bulunmuştur (r=.207; p<.01). 48-60 ay arası çocuğa sahip ebeveynlerin kendi ebeveynlerinden algıladıkları aşrı annelik düzeyleri arttıkça kayıtsız bağlanma düzeyleri artmaktadır.

48-60 ay arası çocuğa sahip ebeveynlerin kayıtsız bağlanma puanları ile kendi ebeveynlerinden algıladıkları ev kadınlığını reddetme alt ölçeğinden aldıkları puanlar arasında pozitif yönde anlamlı ilişki bulunmuştur (r=.246; p<.01). 48-60 ay arası çocuğa sahip ebeveynlerin kendi ebeveynlerinden algıladıkları ev kadınlığını reddetme düzeyleri arttıkça kayıtsız bağlanma düzeyleri artmaktadır.

48-60 ay arası çocuğa sahip ebeveynlerin kayıtsız bağlanma puanları ile kendi ebeveynlerinden algıladıkları karı koca geçimsizliği alt ölçeğinden aldıkları puanlar arasında pozitif yönde anlamlı ilişki bulunmuştur (r=.226; p<.01). 48-60 ay arası çocuğa sahip ebeveynlerin kendi ebeveynlerinden algıladıkları karı koca geçimsizliği düzeyleri arttıkça kayıtsız bağlanma düzeyleri artmaktadır.

Tablo 9C'de 48-60 ay arası çocuğa sahip ebeveynlerin bağlanma stilleri ve kendi anne babalık tutumları arasındaki Spearman korelasyonanalizi bulguları verilmiştir.

Tablo 9C 48-60 ay arası çocuğa sahip ebeveynlerin bağlanma stilleri ve kendi anne babalık tutumları arasındaki Spearman korelasyon analizi bulguları

		Kabul /İlgi	Psikolojik Özerklik	Kontrol Denetleme
Güvenli Bağlanma	r	-.034	-.066	.023
	p	.629	.356	.748
Korkulu Bağlanma	r	.124	.094	.115
	p	.080	.185	.106
Saplantılı Bağlanma	r	.020	.136	-.082
	p	.779	.055	.248
Kayıtsız Bağlanma	r	.101	**.329****	.103
	p	.155	**.000**	.148

**p<.01

48-60 ay arası çocuğa sahip ebeveynlerin kayıtsız bağlanma puanları ile anne baba tutumu olarak psikolojik özerklik alt ölçeğinden aldıkları puanlar arasında pozitif yönde anlamlı ilişki bulunmuştur (r=.329; p<.01). 48-60 ay arası çocuğa sahip ebeveynlerin kayıtsız bağlanma düzeyleri arttıkça anne baba tutumu olarak psikolojik özerklikleri artmaktadır.

Diğer değişkenler arasında anlamlı ilişki bulunmamıştır. Tablo 10'da 48-60 ay arası çocuğa sahip ebeveynlerin kendi ebeveynlerinden algıladıkları aşırı annelik tutumunun güvenli bağlanma düzeyleri üzerindeki etkisine ilişkin standart regresyon analizi bulguları verilmiştir. Ölçeklerin diğer alt boyutlarından alınan puanların normal dağılım göstermemesi ve normal dağılım gösteren puanlar arasında da anlamlı korelasyonlar bulunmaması nedeniyle regresyon analizi sadece bu iki değişken için uygulanabilmiştir.

Tablo 10 . 48-60 ay arası çocuğa sahip ebeveynlerin kendi ebeveynlerinden algıladıkları aşırı annelik tutumunun güvenli bağlanma düzeyleri üzerindeki etkisine ilişkin standart regresyon analizi bulguları

Model ve Değişken	R	R^2	B	B_{se}	β	t	p	F	P
1 Aşırı Annelik	.165	.027	-.115	.049	-.165	-2.350	.020	5.520	.020

Regresyon analizi sonucunda elde edilen regresyon modelinin anlamlı olduğu [F(1-198)=5.520; p<.05]; güvenli bağlanma bağımlı değişkenindeki varyansın %3'ünün bağımsız değişken olan aşırı annelik ile açıklandığı bulunmuştur [r=.165; r^2=.027]. Aşırı annelik bağımsız değişkenin güvenli bağlanmayı anlamlı şekilde yordadığı bulunmuştur [t=-2.350; p<.05].

Tablo 11'de 48-60 ay arası çocuğa sahip ebeveynlerin çocuklarının cinsiyetlerine göre anne babalık tutumları ortalamaları, standart sapmaları ve bağımsız örneklem Mann Whitney U testi bulguları verilmiştir.

Tablo 11. 48-60 ay arası çocuğa sahip ebeveynlerin çocuklarının cinsiyetlerine göre anne babalık tutumları ortalamaları, standart sapmaları ve bağımsız örneklem Mann Whitney U testi bulguları

	Çocuğun Cinsiyeti	N	$\bar{X}$	ss	Z	p
Kabul /İlgi	Kız	116	26.07	5.609	-.592	.554
	Erkek	84	26.63	4.989		
Psikolojik Özerklik	Kız	116	22.01	4.880	-.673	.501
	Erkek	84	21.58	4.833		
Kontrol Denetleme	Kız	116	20.09	4.413	-2.480	**.013***
	Erkek	84	21.55	3.652		

*p<.05

48-60 ay arası çocuğa sahip ebeveynlerin çocuklarının cinsiyetlerine göre Anne Baba Tutum Ölçeği Kontrol/Denetleme alt ölçeğinden aldıkları ortalama puanlar arasında anlamlı fark bulunmuştur [z=-2.480; p=.013]. 48-60 ay arası erkek çocuğa sahip ebeveynlerin kontrol/denetleme ortalamaları (ort=21.55) 48-60 ay arası kız çocuğa sahip ebeveynlerin kontrol/denetleme ortalamalarından (ort=20.09) anlamlı şekilde yüksek bulunmuştur.

48-60 ay arası çocuğa sahip ebeveynlerin çocuklarının cinsiyetlerine göre Anne Baba Tutum Ölçeğinin Kabul/İlgi alt ölçeğinden aldıkları puanlar arasında ve Psikolojik özerklik alt ölçeğinden aldıkları puanlar arasında anlamlı fark bulunmamıştır.

Tablo 12'de 48-60 ay arası çocuğa sahip ebeveynlerin eğitim durumlarına göre anne babalık tutumları ortalamaları, standart sapmaları ve Kruskal Wallis testi bulguları verilmiştir.

Tablo 12'de yer alan eğitim durumu kategorileri, kategorilere dağılan katılımcı sayısının istatistiksel analize uygun olması için yeniden kategorize edilmiştir.

Tablo 12. 48-60 ay arası çocuğa sahip ebeveynlerin eğitim durumlarına göre anne babalık tutumları ortalamaları, standart sapmaları ve Kruskal Wallis testi bulguları

	Eğitim Durumu	N	$\bar{X}$	ss	χ^2	p
Kabul /İlgi	Ortaokul ve altı	28	25.32	6.372	1.361	.715
	Lise	48	25.69	6.158		
	Lisans	97	26.75	4.931		
	Lisansüstü	27	26.81	3.991		
Psikolojik Özerklik	Ortaokul ve altı	28	21.75	4.881	6.256	.100
	Lise	48	23.13	5.545		
	Lisans	97	21.63	4.471		
	Lisansüstü	27	20.33	4.532		
Kontrol Denetleme	Ortaokul ve altı	28	21.61	4.104	1.899	.594
	Lise	48	20.65	4.460		
	Lisans	97	20.65	4.070		
	Lisansüstü	27	20.04	4.090		

48-60 ay arası çocuğa sahip ebeveynlerin eğitim durumlarına göre Anne Babalık Tutumları Ölçeği, Kabul/İlgi alt ölçeğinden aldıkları ortalama puanlar arasında, Psikolojik Özerklik alt ölçeğinden aldıkları ortalama puanlar arasında ve Kontrol Denetleme alt ölçeğinden aldıkları ortalama puanlar arasında anlamlı fark bulunmamıştır.

Tablo 13'de 48-60 ay arası çocuğa sahip ebeveynlerin çalışma durumlarına göre anne babalık tutumları ortalamaları, standart sapmaları ve bağımsız örneklem Mann Whitney U testi bulguları verilmiştir. Tablo 1'de yer alan çalışma durumu kategorileri, kategorilere dağılan katılımcı sayısının istatistiksel analize uygun olması için yeniden kategorize edilmiştir.

Tablo 13. 48-60 ay arası çocuğa sahip ebeveynlerin çalışma durumlarına göre anne babalık tutumları ortalamaları, standart sapmaları ve bağımsız örneklem Mann Whitney U testi bulguları

	Çalışma Durumu	N	$\bar{X}$	Ss	z	p
Kabul /İlgi	Tam zamanlı	127	25.87	5.351	-1.614	.107
	Yarı zamanlı, emekli ya da hiç	73	27.05	5.304		
Psikolojik Özerklik	Tam zamanlı	127	21.91	5.065	-.197	.844
	Yarı zamanlı, emekli ya da hiç	73	21.70	4.490		
Kontrol Denetleme	Tam zamanlı	127	20.26	4.483	-1.793	.073
	Yarı zamanlı, emekli ya da hiç	73	21.47	3.436		

48-60 ay arası çocuğa sahip ebeveynlerin çalışma durumlarına göre Anne Babalık Tutumları Ölçeği, Kabul/İlgi alt ölçeğinden aldıkları ortalama puanlar arasında, Psikolojik Özerklik alt ölçeğinden aldıkları ortalama puanlar arasında ve Kontrol Denetleme alt ölçeğinden aldıkları ortalama puanlar arasında anlamlı fark bulunmamıştır.

Tablo 14'de 48-60 ay arası çocuğa sahip ebeveynlerin algılanan gelir düzeylerine göre anne babalık tutumları ortalamaları, standart sapmaları ve bağımsız örneklem Mann Whitney U testi bulguları verilmiştir. Tablo 1'de yer alan gelir düzeyi kategorileri, kategorilere dağılan katılımcı sayısının istatistiksel analize uygun olması için yeniden kategorize edilmiştir.

Tablo 14. 48-60 ay arası çocuğa sahip ebeveynlerin algılanan gelir düzeylerine göre anne babalık tutumları ortalamaları, standart sapmaları ve bağımsız örneklem Mann Whitney U testi bulguları

	Gelir Durumu	N	$\bar{X}$	Ss	χ^2	p
Kabul /İlgi	Düşük	44	25.23	5.523	3.232	.199
	Orta	123	26.85	5.207		
	Yüksek	33	25.70	5.531		
Psikolojik Özerklik	Düşük	200	26.31	5.351	4.636	.098
	Orta	44	22.55	4.698		
	Yüksek	123	21.96	4.759		
Kontrol Denetleme	Düşük	33	20.39	5.250	5.068	.079
	Orta	200	21.83	4.853		
	Yüksek	44	21.50	3.873		

48-60 ay arası çocuğa sahip ebeveynlerin algılanan gelir düzeylerine göre Anne Babalık Tutumları Ölçeği, Kabul/İlgi alt ölçeğinden aldıkları ortalama puanlar arasında, Psikolojik Özerklik alt ölçeğinden aldıkları ortalama puanlar arasında ve Kontrol Denetleme alt ölçeğinden aldıkları ortalama puanlar arasında anlamlı fark bulunmamıştır.

Tablo 15'de 48-60 ay arası çocuğa sahip ebeveynlerin çocukken kendilerine bakım veren kişilere göre anne babalık tutumları standart sapmaları ve bağımsız örneklem Mann Whitney U testi bulguları verilmiştir. Tablo 2'de çocukken kendisine bakım veren kişiler kategorilerine dağılan katılımcı sayılarının istatistiksel analize uygun olmaması nedeniyle bu değişken yeniden kategorize edilmiştir: Anne ve Baba ile Diğer (sadece anne, sadece baba, anneanne ve babaanne, bakıcı ve anne).

Tablo 15. 48-60 ay arası çocuğa sahip ebeveynlerin çocukken kendilerine bakım veren kişilere göre anne babalık tutumları standart sapmaları ve bağımsız örneklem Mann Whitney U testi bulguları

	Çocukken kendisine bakım veren kişiler	N	$\bar{X}$	ss	z	p
Kabul /İlgi	Anne ve Baba	141	26.84	5.159	-2.117	**.034***
	Diğer	59	25.02	5.622		
Psikolojik Özerklik	Anne ve Baba	141	21.92	4.873	-.783	.434
	Diğer	59	21.61	4.839		
Kontrol Denetleme	Anne ve Baba	141	21.09	4.077	-1.742	.082
	Diğer	59	19.78	4.259		

*p<.05

48-60 ay arası çocuğa sahip ebeveynlerin çocukken kendilerine bakım veren kişilere göre Anne Baba Tutumları Ölçeği Kabul/İlgi alt ölçeğinden aldıkları ortalama puanlar arasında anlamlı fark bulunmuştur [z=-2.117; p=.034]. Anne ve Babaları tarafından kendilerine bakım verilen ebeveynlerin kabul/ilgi ortalamaları (ort=26.84) diğer kimseler (sadece anne, sadece baba, anneanne-babaanne, bakıcı ve anne) tarafından bakım verilen ebeveynlerin ortalamalarından (ort=25.02) anlamlı şekilde yüksek bulunmuştur.

48-60 ay arası çocuğa sahip ebeveynlerin çocukken kendilerine bakım veren kişilere göre Anne Baba Tutumları Ölçeği Psikolojik Özerklik alt ölçeğinden aldıkları ortalama

puanlar arasında ve Kontrol/Denetleme alt ölçeğinden aldıkları ortalama puanlar arasında anlamlı fark bulunmamıştır.

Tablo 16 48-60 ay arası çocuğa sahip ebeveynlerin çocuklarından ayrı kalıp kalmamalarına göre anne babalık tutumları ortalamaları, standart sapmaları ve bağımsız örneklem Mann WhitneyU testi bulguları verilmiştir.

Tablo 16. 48-60 ay arası çocuğa sahip ebeveynlerin çocuklarından ayrı kalıp kalmamalarına göre anne babalık tutumları ortalamaları, standart sapmaları ve bağımsız örneklem Mann Whitney U testi bulguları

	Çocuktan ayrı kalma	N	$\bar{X}$	ss	z	p
Kabul /İlgi	Evet	62	25.73	5.061	-1.190	.234
	Hayır	138	26.57	5.475		
Psikolojik Özerklik	Evet	62	22.84	4.743	-2.188	**.029***
	Hayır	138	21.38	4.850		
Kontrol Denetleme	Evet	62	20.71	4.271	-.249	.804
	Hayır	138	20.70	4.130		

*p<.05

48-60 ay arası çocuğa sahip ebeveynlerin çocuklarından ayrı kalıp kalmamalarına göre Anne Babalık Tutumları Ölçeği Psikolojik Özerklik alt ölçeğinden aldıkları ortalama puanlar arasında anlamlı fark bulunmuştur [z=-2.188; p=.029]. Çocuğundan yarı kalmış olan 48-60 ay arası çocuğa sahip ebeveynlerin psikolojik özerklik ortalamaları (ort=22.84) çocuğundan ayrı kalmamış ebeveynlerin ortalamalarından (ort=21.38) anlamlı şekilde yüksek bulunmuştur.

48-60 ay arası çocuğa sahip ebeveynlerin çocuklarından ayrı kalıp kalmamalarına göre Anne Babalık Tutumları Ölçeği Kabul/İlgi alt ölçeğinden aldıkları ortalama puanlar arasında, ve Kontrol Denetleme alt ölçeğinden aldıkları ortalama puanlar arasında anlamlı fark bulunmamıştır.

Tablo 17'de 48-60 ay arası çocuğa sahip ebeveynlerin çocuklarının doğum sırasına göre anne babalık tutumları ortalamaları, standart sapmaları ve bağımsız örneklem Mann Whitney U testi bulguları verilmiştir.

Tablo 17. 48-60 ay arası çocuğa sahip ebeveynlerin çocuklarının doğum sırasına göre anne babalık tutumları ortalamaları, standart sapmaları ve bağımsız örneklem Mann Whitney U testi bulguları

	Çocuğun doğum sırası	N	$\bar{X}$	ss	z	p
Kabul /İlgi	İlk çocuk	110	26.41	5.546	-.585	.559
	İlk çocuk değil	90	26.18	5.131		
Psikolojik Özerklik	İlk çocuk	110	21.98	4.925	-.230	.818
	İlk çocuk değil	90	21.64	4.784		
Kontrol Denetleme	İlk çocuk	110	20.75	4.324	-.697	.486
	İlk çocuk değil	90	20.63	3.982		

*p<.05

48-60 ay arası çocuğa sahip ebeveynlerin çocuklarının doğum sırasına göre anne babalık tutumları ortalamaları arasında anlamlı fark bulunmamıştır.

48-60 ay arası çocuğa sahip ebeveynlerin medeni durumlarına göre anne babalık tutumu ortalamaları medeni duruma dağılan katılımcı sayılarının istatistiksel analize uygun olmaması nedeniyle karşılaştırılmamıştır.

Yorumlar

Bu bölümde araştırmanın amaçlarına uygun olarak toplanan verilere uygulanan istatistiksel analizler sonucunda elde edilen bulgular ilgili literatür ışığında tartışılmıştır.

Bu araştırmada, 48-60 ay arası çocuğa sahip ebeveynlerin anne babalarından algıladıkları tutumlar, anne babalarına bağlanma stilleri ile kendi anne babalık tutumları arasındaki ilişkiler incelenmiştir. Araştırma bulgularına da bakıldığında 48-60 ay arası çocuğa sahip ebeveynlerin kendi ebeveynlerinden algıladıkları karı koca geçimsizliği düzeyleri arttıkça kabul/ilgi tutumları azalmaktadır. Kendi anne babalarında geçimsizlik olan ebeveynler, çocuklarına karşı kabul/ilgi anlamında düşük seviyede görülmektedir. Alan yazında evlilikteki çatışma için; karı-koca arasındaki iletişimin tatmin edici yönü ve bu yönde her ikisinin de şahsi hayatlarından nasıl hoşnut olduğu, çocuklarının yaşamlarında olmasının eşlerde sebep olduğu etki ve çocuğa karşı tavır ve hareketlere etkide bulunan etkenler arasında anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir (Snyder, 1983). Diğer bir ifadeyle anneler içerisinde evliliklerinden hoşnut olanların, evliliklerinden hoşnut olmayanlara göre, çocuklarıyla uzun süreli ve nitelikli muhabbet ettikleri, çocuklarına daha geniş ve tatmin edici yanıtlar verdikleri, beraber vakit geçirmek için çok gayret ettikleri, çocukların yanlışlarına karşı daha hoşgörülü oldukları belirlenmiştir (Chung, 1990). Bu doğrultuda, huzursuz bir evde büyüyen çocuğun ebeveyn olduğunda çocuğuyla etkileşiminin etkilendiği görülmektedir.

48-60 ay arası çocuğa sahip ebeveynlerin kendi ebeveynlerinden algıladıkları aşırı annelik düzeyleri arttıkça psikolojik özerklik tutumları artmaktadır. Ebeveynlerin kendi annelerinden görülen aşırı ilgi düzeyi, kendi çocuklarında o kadar özerk ve özgür tutumlarını artırmıştır.48-60 ay arası çocuğa sahip ebeveynlerin kendi ebeveynlerinden algıladıkları aşırı annelik düzeyleri arttıkça psikolojik özerklik tutumları artmaktadır. Ebeveynlerin kendi annelerinden görülen aşırı ilgi düzeyi, kendi çocuklarında o kadar özerk ve özgür tutumlarını artırmıştır.

Çocukluk döneminde bağımsızlık hissini yeterli oranda tatmamış bireyler, ilerideki zamanda daima başkalarının şahsını idare etmesini bekleyebilir. Şahsi gücüyle bazı şeylerle mücadele etmeyi başaramayan çocuklar özerk bir iş yapamazlar. Başka insanlardan destek, kabul ve yardım isterler. Erişkin döneminde bağımlı hareket etmeye devam edebilirler. Kendi

annesinden aşırı korumacı tavır gören ebeveynin farklı olarak bağımsız tutum sergilemesi muhtemeldir. Freud'a göre (1958) bağımsızlık, aile ilişkilerinden ve idaresinden ayrılma şeklindedir. Bağımsızlığın ilerlemesinin esaslarıyla alakalı bağlanma kuramı ele alındığında bağlanma ilişkisinin esas değerinin çocuğun bağımsızlık hareketinde kendisine bakan kişiyi güven basamağı şeklinde kullanması durumu önem arz etmektedir. Bağlanma ve özerklik yapılarının birbirini dengede tutuğu belirtilmektedir. Çocuk bağlanma ihtiyacı giderildiğinde ve bakımda bulunan kişi lüzumlu olduğunda ulaşılacak noktada olduğunda etrafı tanıma arayışı içerinde olmaktadır. Az zamanda bağlanma ve tanıma birbirinin aksi şeklinde görünse de uzun zamanda birbirini bütünlemektedir.

Otoriter ebeveynlerin çocuklarından kendilerini dinlemelerini istediği, çocukların kendilerini belirtilen bütün şeyleri soru sormadan onaylamalarını istedikleri, ailede sert kurallar bulunduğu ve bu kuralların çocuklara izah edilmediği, belirlenen kurallara çocukların hiçbir şart olmadan itaat etmesini istedikleri ifade edilmektedir (Darling ve Steinberg, 1993). Böyle ebeveynlerin çocuklarının ihtiyaçlarına karşı bir hassasiyetlerinin bulunmadığı ve çocuklarının bağımsızlığına yardımcı olmadıkları tespit edilmiştir (Baumrind, 1966; Vansteenkiste, Zhou, Lens ve Soenens, 2005). Bu açıdan kendi ihtiyaçları tatmin edilmemiş çocuğun ebeveyn olduğunda çocuğunun özerkliğini desteklemesi muhtemeldir.

48-60 ay arası çocuğa sahip ebeveynlerin kendi ebeveynlerinden algıladıkları ev kadınlığını reddetme düzeyleri arttıkça psikolojik özerklik tutumları artmaktadır. Ev kadınlığını reddeden bireylerin özgür ve özerk olması olağandır. Çünkü bir şeye bağlı kalmayarak kendine özgür bir yaşantı imkanı olabilir. Eroğlu (2014) araştırmasında ev hanımlığını kabul etmeme alt aşamasıyla eşler arası anlaşmazlık arasında manalı bir ilişki tespit etmiştir. Ev hanımlığını kabul etmeyen annelerin aile yaşamında da anlaşma zorluğu çekilen kişiler olduğu ifade edilmektedir. Bu çalışmada ayrıca ev hanımlığını kabul etmeme yönü ile zorluk ve disiplin yönü arasında manalı bir ilişki tespit edilmiştir. Ev hanımlığını kabul etmeyen annelerin çocuk büyütmede de zorlayıcı bir tavır içerisinde bulundukları belirtilmiştir. Ev hanımlığını kabul etmeme yönüyle kişilik saygısı arasında manalı bir ilişki tespit edilmiştir. Kişili saygısı fazla olan annelerin ev hanımlığını kabul etmedikleri neticesine varılabilir (Eroğlu, 2014). Benzer şekilde, 48-60 ay arası çocuğa sahip

ebeveynlerin kendi ebeveynlerinden algıladıkları karı-koca geçimsizliği düzeyleri arttıkça psikolojik özerklik tutumları artmaktadır. Ebeveynlerin karı koca geçimsizlikleri yaşayanların özgür ve özerk oldukları görülür. Dolayısıyla elde edilen bulgular, literatüre benzer görülmektedir.

48-60 ay arası çocuğa sahip ebeveynlerin kendi ebeveynlerinden algıladıkları baskı ve disiplin düzeyleri arttıkça psikolojik özerklik tutumları artmaktadır. Zorlayıcı ailelerde bağımsızlıktan ziyade bağımlılık ve boyun eğme önceliklidir. Kağıtçıbaşı (2000), ebeveynlerin tatbik ettikleri idareyi veya çocuklarının bağımsızlığına ne ölçüde destek verip vermeyeceklerini sosyo-ekonomik sebeplere yasladığı "Aile Değişim Modelinde çocuk büyütme tarzı doğrultusunda çocukların bağımsızlık gelişimlerinin ne şekilde biçimleneceğini tespit etmiştir. Bu doğrultuda otoriter çocuk büyütme tarzı Kağıtçıbaşı'nın (2000) belirttiği karşılıklı bağımlılık aile tarzı kapsamında bulunmaktadır. Bu tarza göre, ailenin sürekliliği adına çocuğun bağımlı olması mühimdir. Bu noktada ebeveynlerin idare merkezli çocuk büyütme şekli çocuk bağımsızlık ilerlemesini kısıtlamaktadır. Açıklayıcı otoriter çocuk büyütme şeklinde idare/kontrol ve de onay/alaka bulunmaktadır ve bu tarz ailelerde iki yön denge içerisinde bulunmaktadır. Bu büyütme şeklinin hakim olduğu ailelerde aile arasında alınan kararlarda çocukların da fikirleri sorulur. Yine bu ailelerde idare bulunmaktadır; fakat çocuklar da bağımsızlık konusunda yüreklendirilmektedir (Darling ve Steinberg, 1993). Çocuk büyütme şekillerine dair gerçekleştirilen araştırmaların neticeleri, genel manada demokratik tavrı içselleştiren ebeveynlerin çocuklarının kendilerini iyi anlatan, bağımsız çocuklar olduğunu ortaya koymuştur (Yılmaz, 2000). Görüldüğü üzere özerklik gelişiminde baskı engelleyici nitelik taşımaktadır. Bu çalışma literatüre uygun bulunmuştur. Ebeveynler anne babalarından ne kadar çok baskı görürülerse kendilerini o kadar çok özgür olmaya ve özerklik kazanmaya çalışmalarında artış görülür.

48-60 ay arası çocuğa sahip ebeveynlerin kendi ebeveynlerinden algıladıkları aşırı annelik düzeyleri arttıkça kontrol denetleme tutumları artmaktadır. Bu ebeveynlerin kendi ailelerinde gördükleri aşırı denetleyici ve kontrolcü oluşları ile kendi çocuklarının üzerinde de aşırı kontrol/denetleme tutumunun arttığı sonucuna ulaşılıyor. Bu çalışma literatüre uygun bulunmuştur. Çocukluğa dair ilk hayat hikayelerinde kendi anne-babalarıyla olumlu bazı irtibatlar ilerletememiş, şahsını gereğince anlatamayan, anlattığı zaman da kabul edilmemiş

kişilerin yeterli oranda sevgi ve saygıyla karşılaşmaması neticesinde kişiliğinde birtakım özellikler olumsuz şekilde bulunacaktır (Bartholomew ve Horowitz, 1991). Bu durumun sebebi, yaşadıkları ve alışkın oldukları ilişki şekillerinin ve modellerin negatif nitelikte bile olsa güven temin ediyor olmasıdır. İşte bu güvenden dolayı kendi çocuklarına karşı olan tavırlarında ya çok fazla tepkiler ya da ihmaller görülmektedir.

48-60 ay arası çocuğa sahip ebeveynlerin kendi ebeveynlerinden algıladıkları baskı ve disiplin düzeyleri arttıkça kontrol/denetleme tutumları artmaktadır. Ebeveynler çocuklarına baskı uyguladıkça ebeveynlerin kontrol/denetleme oranlarında artış görülmüştür. Çocuğa baskı ve kontrolü içeren otoriter tavrın çocuklarda özerk kişilik ilerlemesine mâni olduğu, bilhassa erkeklerde agresiflik düzeyini arttırdığı ve kişilik saygısı seviyesini azalttığı ifade edilmektedir (Özdemir ve ark., 2012). Otoriter tavırda, anne-babalar fikirlerinin çocuklarıyla birebir olmasının lüzumlu olduğunu ve de çocuklarının kendilerine devamlı ayak uydurması gerektiğini belirtmektedirler. Bundan dolayı edilgen, itaatkâr, sessiz yapılı çocuklar büyüttükleri görülmektedir (Baumrind, 1966). Bu açıdan değerlendirildiğinde çocuğa baskı uygulamanın kontrol ve denetleme davranışını tetiklediği sonucu şaşırtıcı görülmemektedir.

48-60 ay arası çocuğa sahip ebeveynlerin kendi ebeveynlerinden algıladıkları aşrı annelik düzeyleri arttıkça güvenli bağlanma düzeyleri azalmaktadır. Toplumsal etkileşim insan hayatının ayrılması zor bir unsurudur. İlk çocukluk dönemleri sosyal ve hissi ilerlemenin seri olduğu bir evredir. Çocuklar yaşamlarında kendilerine öncülük edecek sosyal ve hissi hususların büyük bir kısmını bu evrede edinirler. Ebeveynler çocuğun ilerlemesine etki eden tek faktör olmamakla birlikte bu aşamada en asli öğedir. Çocukla ona temel bakımını sunan kişiyle tesis edilen bağ bütün yaşamı süresince çocuğun gelecekteki yaşamını ve irtibatlarına etki edecektir. Çalışmalar, anne-babayla çocuğun zihinsel, sosyal ve hissi ilerlemesi arasında mühim bir ilişki bulunduğunu belirtmektedir (Gutman ve Feinstein, 2008; Priddis ve Howieson, 2009). Öte taraftan, çocuğun hissi ilerlemesinde anne ve çocuk bağlanma vasfının oldukça etkili olduğunu düşünen araştırmacılar da bulunmaktadır (Bowlby, 1969; Ainsworth ve ark., 1978). Farklı bağlanma hikayesi bulunan çocuklarla gerçekleştirilen bir araştırmada, çocukların hayatlarının ilk üç senesindeki hissi ilerlemeleri ele almıştır. Anneleriyle güvenli bağlanmayan çocukların değişik yaşlarda öfke, sinirlilik,

korku ve negatif hisleri güvenli bağlanmış çocuklara nazaran daha çok yaşadıkları tespit edilmiştir (Kochanska, 2001). Güvenli bağlanmada onaylanan sevilen ve değer gören bir bağlanma stili görülmektedir. Aşırı bağımlı bir annenin çocuğunda güvenli bağlanma oranı düşük olarak bu çalışma literatüründe görülmüş ve uygun bulunmuştur.

48-60 ay arası çocuğa sahip ebeveynlerin kendi ebeveynlerinden algıladıkları ev kadınlığını reddetme düzeyleri arttıkça korkulu bağlanma düzeyleri artmaktadır. Kendilerini bir tarafa ait hissetmemelerinden dolayı ev kadınlığı rolünde reddedilme korkusu ve bir işi başaramayacağı düşünmesi ile ilişkili değerlendirilebilir. Hassasiyet, samimiyet, zihinsel uyarma şeklindeki pozitif anne-baba hareketleri çocuğun ilerleme aşamasında beklenen yetileri kazanmasına olanak sunmaktadır (Paulussen-Hoogeboom, vd. 2008). Fiziki ceza yöntemleri, koşulsuz boyun eğme isteği gibi otoriter ve ezici hareketlerse çocuğun kişilik algısına negatif etki etmektedir (Tamis-LeMonda ve ark., 2004). Dolayısıyla kendi annesinden yüksek düzeyde ev kadınlığını reddetme algılayan bir ebeveynin korkulu bağlanmış olması beklenen bir bulgudur. Ev Kadınlığı Rolünü Reddetme alt boyutu çocuğun bakımından korkma, sinirli olma, çocuklarla uzun süre kalmaktan memnun olmama gibi konuları kapsadığı için sıcaklık ve duyarlılığı hissetmemiş olmaları muhtemeldir. Bu açıdan literatürü destekleyen bir bulgu elde edildiği söylenebilir.

48-60 ay arası çocuğa sahip ebeveynlerin kendi ebeveynlerinden algıladıkları karı koca geçimsizliği düzeyleri arttıkça korkulu bağlanma düzeyleri artmaktadır. Kişi kendini değersiz ve başkaları tarafından sevilmeye layık olmayan biri olarak görür. Kendisi de insanlara güvenmez ve reddedilme korkusu ile samimi ilişkilerden kaçar. Güvenli bağlanmanın tam tersidir. Sarı (2007), araştırmasında, eşler arasındaki geçim sorunlarıyla sosyal uyum sorununun yönleri arasındaki bağlantının olumlu doğrultuda olduğu neticesine varmıştır. Gerçekleştirilen bu araştırma alınyazına uygun görülmüştür. Geçim sorunu yaşayan ailelerde baskı altında bir çocuk büyütme tavrı içselleştirilmiş olabilir. Bu durumda çocuklarda korkulu bağlanmayı arttırıyor kabul edilebilir.

48-60 ay arası çocuğa sahip ebeveynlerin kendi ebeveynlerinden algıladıkları aşırı annelik düzeyleri arttıkça saplantılı bağlanma düzeyleri artmaktadır. Bu ebeveynler takıntılı kişiler oldukları için kendilerini sevmez ve değer vermedikleri için çocuklarına karşı

saplantılı şekilde bağlanmaları bu çalışma literatüre uygun bulunmuştur. Fazla muhafaza eden, anne-babalar, çocuklarının daima kendilerine ihtiyacı varmış gibi hareket etmektedirler. Çocuklarının işlerine karışmaktadırlar. Çocuk ergenlik çağına ulaştığı zaman bile şahsi kararlarını almasına izin vermezler. Çocuk adına lüzumlu kararların ailenin onayıyla alınması gerektiğini düşünürler (Kulaksızoğlu, 2004). Böyle ebeveynlerin çocukları, şahsi kararlarını yalnız başına alamayan, anne-babalarına bağımlı olan çocuklardır. Dolayısıyla aşırı annelik düzeyi arttıkça çocuğun anneye bağımlı hale geldiği bir durumdan bahsetmek mümkündür. Bu beklenen bir bulgudur.

48-60 ay arası çocuğa sahip ebeveynlerin kendi ebeveynlerinden algıladıkları baskı ve disiplin düzeyleri arttıkça saplantılı bağlanma düzeyleri artmaktadır. Baskı içermeyen demokratik tavırda bulunan ebeveynler, çocuğunu disipline sokarken, şartsız sevgiye ve anlayış içerisinde bulunmaktadırlar. Bu tarz ebeveynler, çocuğa olan sevgilerinde faal davranmaktadırlar. Bu tarzda büyütülen çocukların ana güven hisleri ilerlemiş, görüşlerini rahatlıkla dile getirebilen, yükümlülük edinen, girişimci, şahsına ve başka insanlara saygıda bulunan, şahsını ilerletmeye, şahsını ortaya koymaya ve kreatif düşünceler bulmaya arzulu kişiler oldukları söylenebilir (Kulaksızoğlu, 2009). Demokratik tavrı olan anne-babalar çocuğun şahsına özel bir ilerleme potansiyeli bulunduğunu ve faaliyetlerinin bu duruma bağlı şekilde farklılaştığının bilincindedir. Bundan dolayı çocuklarının bağımsız bir şekilde ilerlemesi, yetilerini meydana çıkarması ve şahsını gerçekleştirmesi yönünde yüreklendirmektedirler (Baumrind, 1967). Şahsını olduğu gibi gören ve başkalarının da bu şekilde görmesini sağlayan çocuğun güven hissi de fazladır (Yavuzer, 2012). Dolayısıyla çocuğun kendine güven ve sağlıklı bağlanma düzeyinin baskıya maruz kalmama ve kendini var edebilme niteliği ile ilişkili olduğu gerçeği dikkat çekmektedir. Bu açıdan beklenilen bir sonuç elde edildiğini söylemek mümkündür.

48-60 ay arası çocuğa sahip ebeveynlerin kendi ebeveynlerinden algıladıkları aşrı annelik düzeyleri arttıkça kayıtsız bağlanma düzeyleri artmaktadır. Bu çalışma literatüre uygun bulunmuştur. Balkaya (1998), okul öncesi eğitime ilk defa başlayan çocuklar ve onların okula adaptasyon aşamalarına etki eden etkenleri belirlemek amacıyla gerçekleştirdiği çalışmasında 36-72 aylık 200 çocuk ile çalışmıştır. Araştırıma neticesinde, fazla muhafazakâr tavrı olan ebeveynlerin çocuklarının endişe seviyelerinin fazla olduğunu

belirlemiştir. Artan kaygı ile başa çıkmanın kayıtsız bağlanma arzusunu tetiklediği düşünülebilir. Şanlı ve Öztürk (2012), yaşı az ve eğitim seviyesi düşük olan, ev hanımı olan annelerin fazla muhafazakâr bir tavırda bulunduklarını aynı zamanda disiplin hususunda sert olan tavırlarının da çoğaldığını belirlemişlerdir. Aynı zamanda, annenin çocuk büyütmeyle alakalı bilinçlendirilmesi, bu hususta kendini kapsamlı olarak görmesi halinde demokratik tavrının arttığı başka tavırlarının da azaldığını belirlemişlerdir. Buradan hareketle güvenli bağlamanın desteklenmesi için demokratik tutum sergilenmesinin gerekliliği dikkat çekmektedir.

48-60 ay arası çocuğa sahip ebeveynlerin kendi ebeveynlerinden algıladıkları ev kadınlığını reddetme düzeyleri arttıkça kayıtsız bağlanma düzeyleri artmaktadır. Bağımsızlıklarına düşkün olduklarından dolayı bir tek şeye bağlanmalarını reddetmeleri bu çalışma literatüre uygun bulunmuştur. Şanlı (2007) ve Ayyıldız (2005) araştırmalarında kocalarının eğitim seviyesi bakımından annelerin tavırları ele alındığında babaların eğitim seviyesi yükseldikçe annelerin zorluk-disiplin, eşler arası anlaşmazlık, ev hanımlığını kabul etmeme ve fazla muhafazakâr tavırlarının azaldığı belirlenmektedir. Aynı zamanda demokratik tavırlarında da çoğalma olduğu tespit edilmiştir. Güvenli bağlanma faktörü olarak değerlendirilmesi bu açıdan şaşırtıcı olmamıştır.

48-60 ay arası çocuğa sahip ebeveynlerin kendi ebeveynlerinden algıladıkları karı koca geçimsizliği düzeyleri arttıkça kayıtsız bağlanma düzeyleri artmaktadır. Bu çalışma literatüre uygun bulunmuştur. Ebeveynlerin kendi aralarındaki geçimsizlikleri arttığı için literatür bilgisinde de bulunduğu gibi uzak durmayı tercih ederek reddedilme ihtimaline karşı bir tedbir alır. Bu durum araştırmaysa uygun bulunmuştur

48-60 ay arası çocuğa sahip ebeveynlerin kayıtsız bağlanma düzeyleri arttıkça anne baba tutumu olarak psikolojik özerklikleri artmaktadır. Bu ebeveynler bağımsızlıklarına düşkün oldukları için, ihtiyaç duyabileceklerini ve samimi ilişkilerin gerekliliğini reddederler. Başkalarından uzak durmalarının temelinde olası bir reddedilme ihtimaline karşı tedbir alma güdüsü yatmaktadır. Kayıtlı bağlanmayan erişkinler şahıslarını değerli ve hoşlanabilir olarak görmenin yanında, başkalarına karşı negatif analizleri barındırırlar. Kayıtlı bağlanma şekli olan kişiler düş kırıklığı yaşamamak ve onaylanmamak adına samimi

ilişkilerden uzak durmakta dolayısıyla bağımsız ve kuvvetli görünmeye uğraşarak pozitif kişilik algılarını sürdürmeyi arzu etmektedirler (Çalışır, 2009). Bu da araştırmanın literatüründe uygun bulunmuştur.

48-60 ay arası çocuğa sahip ebeveynlerin çocuklarının cinsiyetlerine göre Anne Baba Tutum Ölçeği Kontrol/Denetleme alt ölçeğinden aldıkları ortalama puanlar arasında anlamlı fark bulunmuştur. 48-60 ay arası erkek çocuğa sahip ebeveynlerin kontrol/denetleme, 48-60 ay arası kız çocuğa sahip ebeveynlerin kontrol/denetleme anlamlı şekilde yüksek bulunmuştur. Ebeveynlerin erkek çocuklarını daha kontrol/denetleme edildiği görülmüştür. Singh ve De Man'in (1992) çocuğun cinsiyet değişikliği noktasından Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutum Ölçeğinin aşağı basamaklarına etken değerlendirmesi gerçekleştirilmiştir. Erkek ve kız çocuklarının annelerinin tavırlarında değişen ve benzeyen yönler bulunduğu, annelerin çocuk büyütme tavırlarına çocuğun kız veya erkek olmasının etki edeceği neticesine ulaşılmıştır.

48-60 ay arası çocuğa sahip ebeveynlerin çocukken kendilerine bakım veren kişilere göre Anne Baba Tutumları Ölçeği Kabul/İlgi alt ölçeği arasında anlamlı fark bulunmuştur. Anne ve Babaları tarafından kendilerine bakım verilen ebeveynlerin kabul/ilgileri diğer kimseler (sadece anne, sadece baba, anneanne-babaanne, bakıcı ve anne) tarafından bakım verilen ebeveynlerin anlamlı şekilde yüksek bulunmuştur. Burada ebeveynlerin çocuklarına kendilerinin bakmaları çocuklarında kabul ve ilginin olduğu sonucunu gösterirken araştırmaya uygun beklendik bir sonuç ortaya çıkmıştır. Çocuğun ailedeki konumunu, ailede anne ve baba ile birlikte bulunan dede, büyükanne, amca, hala gibi diğer kişilerin kendi aralarında ve çocukla tesis ettikleri irtibat ve etkileşim belirlemektedir. Çocuğun ailede tesis ettiği irtibat ve etkileşim ona hem aidiyet hem de sahiplik hissini kazandırır.

Çocuk öğrenme aşamasında aile fertlerinin hareketlerini izler ve örnek alır. Çocuklar anne-babalarıyla daha fazla birlikte olmalarından dolayı ebeveynlerini taklit ederler. Onların sahip oldukları tavırları gösterirler. Aile fertlerinden birinin kötü şekilde isimlendirilebilecek kişiliğinin olması, negatif şekildeki böyle bir hareketin çocukta daha fazla etki bırakacağını belirlemektedir (Çetinkaya, 2016). Yalnızca eşlerin kendi aralarında değil, ailedeki dede, büyükanne, amca, hala gibi öteki kişilerin de kendi aralarında ve çocukla tesis ettikleri irtibat

ve etkileşim çocuğun ailedeki konumu ortaya koyar. Çocuk ailede tesis ettiği irtibat ve etkileşimle hem aidiyet hem de sahiplenme duygusu edinir. Çocuk üzerinde doğrudan ebeveynlerinin ilgi ve alakasının olması bu açıdan kıymetli bir bulgu olarak değerlendirilebilir. Dil gelişiminin ilerlemesi noktasından bireysel etkileşimin yoğun olması, aile fertleriyle çocuk arasında tesis edilen uyumlu ve sağlıklı ilişkiler oldukça önemlidir. Aile yapısının büyük veya küçük olması mühimdir. Ailede tek bulunan çocuk, annenin tüm alakasını kendinde toplar. Ailede tek bulunan çocuğun, daha seri, daha iyi ve doğru konuşma olanağı bulunmaktadır. Kardeşler çoğaldıkça alaka azalır bu durum da çocuğa olumsuz etkide bulunabilir (Yavuzer, 1993).

SONUÇ

48-60 ay arası çocuğa sahip ebeveynlerin kendi ebeveynlerinden algıladıkları karıkoca geçimsizliği düzeyleri arttıkça kabul/ilgi tutumları azalmaktadır.

48-60 ay arası çocuğa sahip ebeveynlerin kendi ebeveynlerinden algıladıkları aşırı annelik düzeyleri arttıkça psikolojik özerklik tutumları artmaktadır. Ebeveynlerin kendi annelerinden görülen aşırı ilgi düzeyi, kendi çocuklarında o kadar özerk ve özgür tutumlarını artırmıştır.

48-60 ay arası çocuğa sahip ebeveynlerin kendi ebeveynlerinden algıladıkları ev kadınlığını reddetme düzeyleri arttıkça psikolojik özerklik tutumları artmaktadır.

48-60 ay arası çocuğa sahip ebeveynlerin kendi ebeveynlerinden algıladıkları karıkoca geçimsizliği düzeyleri arttıkça psikolojik özerklik tutumları artmaktadır.

48-60 ay arası çocuğa sahip ebeveynlerin kendi ebeveynlerinden algıladıkları baskı ve disiplin düzeyleri arttıkça psikolojik özerklik tutumları artmaktadır.

48-60 ay arası çocuğa sahip ebeveynlerin kendi ebeveynlerinden algıladıkları aşırı annelik düzeyleri arttıkça kontrol denetleme tutumları artmaktadır.

48-60 ay arası çocuğa sahip ebeveynlerin kendi ebeveynlerinden algıladıkları baskı ve disiplin düzeyleri arttıkça kontrol/denetleme tutumları artmaktadır. Ebeveynler çocuklarına baskı uyguladıkça ebeveynlerin kontrol/denetleme oranlarında artış görülmüştür.

48-60 ay arası çocuğa sahip ebeveynlerin kendi ebeveynlerinden algıladıkları aşrı annelik düzeyleri arttıkça güvenli bağlanma düzeyleri azalmaktadır.

48-60 ay arası çocuğa sahip ebeveynlerin kendi ebeveynlerinden algıladıkları ev kadınlığını reddetme düzeyleri arttıkça korkulu bağlanma düzeyleri artmaktadır.

48-60 ay arası çocuğa sahip ebeveynlerin kendi ebeveynlerinden algıladıkları karıkoca geçimsizliği düzeyleri arttıkça korkulu bağlanma düzeyleri artmaktadır.

48-60 ay arası çocuğa sahip ebeveynlerin kendi ebeveynlerinden algıladıkları aşrı annelik düzeyleri arttıkça saplantılı bağlanma düzeyleri artmaktadır.

48-60 ay arası çocuğa sahip ebeveynlerin kendi ebeveynlerinden algıladıkları ev kadınlığını reddetme düzeyleri arttıkça saplantılı bağlanma düzeyleri artmaktadır.

48-60 ay arası çocuğa sahip ebeveynlerin kendi ebeveynlerinden algıladıkları baskı ve disiplin düzeyleri arttıkça saplantılı bağlanma düzeyleri artmaktadır.

48-60 ay arası çocuğa sahip ebeveynlerin kendi ebeveynlerinden algıladıkları aşrı annelik düzeyleri arttıkça kayıtsız bağlanma düzeyleri artmaktadır.

48-60 ay arası çocuğa sahip ebeveynlerin kendi ebeveynlerinden algıladıkları ev kadınlığını reddetme düzeyleri arttıkça kayıtsız bağlanma düzeyleri artmaktadır.

48-60 ay arası çocuğa sahip ebeveynlerin kendi ebeveynlerinden algıladıkları karıkoca geçimsizliği düzeyleri arttıkça kayıtsız bağlanma düzeyleri artmaktadır.

48-60 ay arası çocuğa sahip ebeveynlerin kayıtsız bağlanma düzeyleri arttıkça anne baba tutumu olarak psikolojik özerklikleri artmaktadır.

48-60 ay arası çocuğa sahip ebeveynlerin çocuklarının cinsiyetlerine göre Anne Baba Tutum Ölçeği Kontrol/Denetleme alt ölçeğinden aldıkları ortalama puanlar arasında anlamlı fark bulunmuştur.

48-60 ay arası erkek çocuğa sahip ebeveynlerin kontrol/denetleme, 48-60 ay arası kız çocuğa sahip ebeveynlerin kontrol/denetleme anlamlı şekilde yüksek bulunmuştur.

48-60 ay arası çocuğa sahip ebeveynlerin çocukken kendilerine bakım veren kişilere göre Anne Baba Tutumları Ölçeği Kabul/İlgi alt ölçeği arasında anlamlı fark bulunmuştur. Anne ve Babaları tarafından kendilerine bakım verilen ebeveynlerin kabul/ilgileri diğer kimseler (sadece anne, sadece baba, anneanne-babaanne, bakıcı ve anne) tarafından bakım verilen ebeveynlerin anlamlı şekilde yüksek bulunmuştur.

Çocuğundan ayrı kalmış olan 48-60 ay arası çocuğa sahip ebeveynlerin psikolojik özerkliği çocuğundan ayrı kalmamış ebeveynlere göre anlamlı şekilde yüksek bulunmuştur. Çocuklarından ayrı kalan ebeveynlerin kendilerini daha özerk buldukları görülmüştür.

Özet

Bu araştırma 48-60 ay arası çocuklara sahip ebeveynlerin anne babalarından algıladıkları tutumlar, anne babalarına bağlanma stilleri ile kendi anne babalık tutumları arasındaki ilişkilerin incelemiştir. Araştırmanın örneklemi 200 ebeveynden oluşturmuştur. Araştırmanın verileri tüm katılımcılardan Aile Bilgi Formu, Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutum Anketi-PARI, Anne-Baba Tutum Ölçeği ve İlişki Ölçekleri Anketi uygulanarak elde edilmiştir. Araştırma sonucunda algıladıkları aşırı annelik düzeyleri arttıkça psikolojik özerklik tutumlarında pozitif yönde anlamlı ilişki bulunmuştur. Algıladıkları ev kadınlığını reddetme düzeyleri arttıkça psikolojik özerklik tutumları pozitif yönde anlamlı ilişki bulunmuştur. Karı koca geçimsizliği düzeyleri arttıkça psikolojik özerklik tutumları pozitif yönde anlamlı ilişki bulunmuştur. Algıladıkları baskı ve disiplin düzeyleri arttıkça psikolojik özerklik tutumları pozitif yönde anlamlı ilişki bulunmuştur. Algıladıkları aşırı annelik düzeyleri arttıkça kontrol denetleme tutumları pozitif yönde anlamlı ilişki bulunmuştur. Algıladıkları ev kadınlığını reddetme düzeyleri arttıkça korkulu bağlanma düzeyleri pozitif yönde anlamlı ilişki bulunmuştur. Algıladıkları karı koca geçimsizliği düzeyleri arttıkça korkulu bağlanma düzeyleri pozitif yönde anlamlı ilişki bulunmuştur. Algıladıkları aşrı annelik düzeyleri arttıkça saplantılı bağlanma düzeyleri pozitif yönde anlamlı ilişki bulunmuştur. Algıladıkları ev kadınlığını reddetme düzeyleri arttıkça saplantılı bağlanma düzeyleri pozitif yönde anlamlı ilişki bulunmuştur. Algıladıkları ev kadınlığını reddetme düzeyleri arttıkça kayıtsız bağlanma düzeyleri pozitif yönde anlamlı ilişki bulunmuştur. Algıladıkları karı koca geçimsizliği düzeyleri arttıkça kayıtsız bağlanma düzeyleri pozitif yönde anlamlı ilişki bulunmuştur. Algıladıkları kayıtsız bağlanma düzeyleri arttıkça anne baba tutumu olarak psikolojik özerklikleri pozitif yönde anlamlı bulunmuştur. Regresyon analizi sonucunda elde edilen regresyon modelinin anlamlı olduğu, Aşırı annelik bağımsız değişkenin güvenli bağlanmayı anlamlı şekilde yordadığı bulunmuştur.

Ebeveynlerin anne babalık tutumu olarak kabul/ilgi alt ölçeğinden aldıkları puanlar ile kendi ebeveynlerinden algıladıkları anne babalık tutumlarından olarak karı koca

geçimsizliği alt ölçeğinden aldıkları puanlar arasında negatif yönde anlamlı ilişki bulunmuştur. Ebeveynlerin kendi ebeveynlerinden algıladıkları karı koca geçimsizliği düzeyleri arttıkça kabul/ilgi tutumları azalmaktadır. Ebeveynlerin güvenli bağlanma puanları ile kendi ebeveynlerinden algıladıkları aşrı annelik alt ölçeğinden aldıkları puanlar 00arasında negatif yönde anlamlı ilişki bulunmuştur. Ebeveynlerin kendi ebeveynlerinden algıladıkları aşrı annelik düzeyleri arttıkça güvenli bağlanma düzeyleri azalmaktadır. Ebeveynlerin çocuklarının cinsiyetlerine göre Anne Baba Tutum Ölçeğinin Kabul/İlgi alt ölçeğinden aldıkları puanlar arasında ve Psikolojik özerklik alt ölçeğinden aldıkları puanlar arasında anlamlı fark bulunmamıştır. Ebeveynlerin eğitim durumlarına göre Anne Babalık Tutumları Ölçeği, Kabul/İlgi alt ölçeğinden aldıkları ortalama puanlar arasında, Psikolojik Özerklik alt ölçeğinden aldıkları ortalama puanlar arasında ve Kontrol Denetleme alt ölçeğinden aldıkları ortalama puanlar arasında anlamlı fark bulunmamıştır. Ebeveynlerin çalışma durumlarına göre Anne Babalık Tutumları Ölçeği, Kabul/İlgi alt ölçeğinden aldıkları ortalama puanlar arasında, Psikolojik Özerklik alt ölçeğinden aldıkları ortalama puanlar arasında ve Kontrol Denetleme alt ölçeğinden aldıkları ortalama puanlar arasında anlamlı fark bulunmamıştır. Ebeveynlerin algılanan gelir düzeylerine göre Anne Babalık Tutumları Ölçeği, Kabul/İlgi alt ölçeğinden aldıkları ortalama puanlar arasında, Psikolojik Özerklik alt ölçeğinden aldıkları ortalama puanlar arasında ve Kontrol Denetleme alt ölçeğinden aldıkları ortalama puanlar arasında anlamlı fark bulunmamıştır. Ebeveynlerin çocukken kendilerine bakım veren kişilere göre Anne Baba Tutumları Ölçeği Psikolojik Özerklik alt ölçeğinden aldıkları ortalama puanlar arasında ve Kontrol/Denetleme alt ölçeğinden aldıkları ortalama puanlar arasında anlamlı fark bulunmamıştır. Ebeveynlerin çocuklarından ayrı kalıp kalmamalarına göre Anne Babalık Tutumları Ölçeği Kabul/İlgi alt ölçeğinden aldıkları ortalama puanlar arasında, ve Kontrol Denetleme alt ölçeğinden aldıkları ortalama puanlar arasında anlamlı fark bulunmamıştır. Ebeveynlerin çocuklarının doğum sırasına göre anne babalık tutumları ortalamaları arasında anlamlı fark bulunmamıştır. Bulgular, ilgili literatür çerçevesinde tartışılmıştır.

Yargı

Bu literatür araştırmasının ışığında varılan yargı; huzursuz bir evde büyüyen çocuğun ebeveyn olduğunda çocuğuyla olan ilişkisini etkilediği görülmemektedir. Ebeveynlerin kendi annelerinden gördükleri aşırı ilgi, kendi çocuklarına gösterdikleri özerk ve özgür tutumlarını artırmıştır. Çocuğun bağlanma ihtiyacı giderildiğinde ve bakım veren kişi gerekli olduğu durumlarda ulaşılacak noktada olduğunda etrafı tanıma arayışı içerisinde olmaktadır. Bu açıdan kendi ihtiyaçları tatmin edilmemiş çocuğun ebeveyn olduğunda çocuğunun özerkliğini desteklemesi muhtemeldir. Karı koca geçimsizlikleri yaşayanların ebeveynlerin özgür ve özerk oldukları görülür. Ebeveynler anne babalarından ne kadar çok baskı görürülerse kendilerini o kadar çok özgür olmaya ve özerklik kazanmaya çalışmalarında artış görülür. Ebeveynlerin kendi ailelerinde gördükleri aşırı denetleyici ve kontrolcü oluşları ile kendi çocuklarının üzerinde de aşırı kontrol/denetleme tutumunun arttığı sonucuna ulaşılıyor. Aşırı bağımlı bir annenin çocuğunda güvenli bağlanma oranı düşük olarak bu çalışma literatüründe görülmüş ve uygun bulunmuştur. Kendi annesinden yüksek düzeyde ev kadınlığını reddetme algılayan bir ebeveynin korkulu bağlanmış olması beklenen bir bulgudur. Geçim sorunu yaşayan ailelerde baskı altında bir çocuk büyütme tavrı içselleştirilmiş olabilir. Bu durumda çocuklarda korkulu bağlanmayı arttırıyor kabul edilebilir. Aşırı annelik düzeyi arttıkça çocuğun anneye bağımlı hale geldiği bir durumdan bahsetmek mümkündür. Ebeveynlerin kendi aralarındaki geçimsizlikleri arttığı için uzak durmayı tercih ederek reddedilme ihtimaline karşı bir tedbir alır. Ebeveynler bağımsızlıklarına düşkün oldukları için, ihtiyaç duyabileceklerini ve samimi ilişkilerin gerekliliğini reddederler. Başkalarından uzak durmalarının temelinde olası bir reddedilme ihtimaline karşı tedbir alma güdüsü yatmaktadır. Erkek ve kız çocuklarının annelerinin tavırlarında değişen ve benzeyen yönler bulunduğu, annelerin çocuk büyütme tavırlarına çocuğun kız veya erkek olmasının etki edeceği neticesine yargılara ulaşılmıştır.

ÖNERİLER

Araştırmacılara Öneriler

48-60 ay arası çocuğa sahip ebeveynlerin anne babalarından algıladıkları tutumlar, anne babalarına bağlanma stilleri ile kendi anne babalık tutumları arasındaki ilişkileri incelenen bu çalışma farklı yaş gruplarına göre yapılabilir.

Ebeveynlerin anne babalarından algıladıkları tutumlar, anne babalarına bağlanma stilleri ile kendi, anne babalık tutumları arasındaki ilişkilerde, ebeveynlerin annelerinden mi? babalarından mı? daha çok etkilendiği araştırılması önerilebilir.

Ebeveynlerin tutumları kendi hem cins ebeveynlerinin tutumlarından etkilenip etkilenmediği üzerine durulabilir.

Kendi anne babaları en fazla ilkokul mezunu olan ebeveynlerin, kendi eğitim düzeylerine göre anne babalık tutumlarının farklılaşıp farklılaşmadığına bakılabilir.

Ebeveynlere Öneriler

48-60 ay arası çocuğa sahip ebeveynlerin anne babalarından algıladıkları tutumlar, anne babalarına bağlanma stilleri ile kendi anne babalık tutumları arasındaki ilişkilerin önemi vurgulanarak ailelere verilecek seminerlerle anne babaların farkındalık düzeyleri artırılabilir

Ebeveynlerle kabul ve ilginin sosyal gelişim ve beceriler açısından yararı üzerinde çalışama yapılabilir.

EKLER

EK-1

AİLE BİLGİ FORMU

Bu form, formu dolduracak kişi ve çocuğu hakkında bilgi edinmek için hazırlanmıştır. Forma vereceğiniz cevaplar gizli tutulacak, kimliğinizi ortaya çıkarmayacak ve bu araştırma dışında hiçbir yerde kullanılmayacaktır. Araştırmanın amacına ulaşabilmesi ve doğru sonuçlar elde edilmesi açısından vereceğiniz cevapların doğruluğu büyük önem taşımaktadır. İşaretleyeceğiniz seçeneğin yanındaki harfi daire içine alınız.

EBEVEYNE AİT BİLGİLER

1) Cinsiyetiniz

☐ KADIN ☐ ERKEK

2) Yaşınız……..

3) Eğitim durumunuz?

☐ Okuma-Yazma Bilmiyor ☐ Okuma-Yazma Biliyor ☐ ilkokul Mezunu
☐ Ortaokul Mezunu ☐ Lise ve Dengi Okul Mezunu
☐ Yüksekokul-Üniversite Mezunu ☐ Yüksek Lisans Mezunu ☐ Doktora Mezunu

4) Çalışıyor Musunuz?

☐ Yarı Zamanlı
☐ Tam Zamanlı
☐ Emekli
☐ Hayır

5) Ortalama Gelir

☐ Çok düşük
☐ Düşük
☐ Alt
☐ Alt Orta
☐ Orta
☐ Yüksek
☐ Çok Yüksek

6) Kaç çocuğunuz var? …….

7)Medeni haliniz?

☐ Çocuğun annesiyle evli ☐ Çocuğun babasıyla evli
☐ Bekar ☐ Başkasıyla evli

8)Çocuğunuz doğduğunda kaç yaşındaydınız?.....

9) Kimlerle birlikte yaşıyorsunuz?

☐ Eşim ve çocuklarım ☐ Sadece çocuklarım
☐ Yalnız ☐ Eşim, çocuklarım ve eşimin ebeveynleri
☐ Eşim, çocuklarım ve kendi ebeveynlerim ☐ Diğer……..
(Lütfen Belirtiniz.)

10) Çocukken size bakım veren kişiler kimlerdir?

☐ Sadece annem ☐ Annem ve babam ☐ Sadece babam ☐ Anneanne-babaanne
☐ Bakıcı ☐ Bakıcı ve annem ☐ Diğer…… (Lütfen Belirtiniz.)

11) Çocuğunuzdan ayrı kaldığınız zamanlar oldu mu?

☐ Evet ☐ Hayır

12) Evetse ne kadar süre……

13) Yaşamınızın çoğunu nerede geçirdiniz?

☐ Büyükşehir ☐ Şehir ☐ Kasaba ☐ Köy ☐ Diğer…… (Lütfen Belirtiniz.)

14) Evlendiğiniz de kaç yaşındaydınız?.....

15) Kaç yıldır evlisiniz? ……..

16) Anneniz ile çocukluğunuzdaki ilişkinizi nasıl tanımlarsınız?

Çok yakın			**Çok mesafeli**		
6	5	4	3	2	1
İhtiyaçlarıma duyarlı/ilgili			**İhtiyaçlarıma duyarsız/ilgisiz**		
6	5	4	3	2	1
Kabullenici			**Cezalandırıcı**		
6	5	4	3	2	1

17) Babanız ile çocukluğunuzdaki ilişkinizi nasıl tanımlarsınız?

Çok yakın			**Çok mesafeli**		
6	5	4	3	2	1
İhtiyaçlarıma duyarlı/ilgili			**İhtiyaçlarıma duyarsız/ilgisiz**		
6	5	4	3	2	1
Kabullenici			**Cezalandırıcı**		
6	5	4	3	2	1

ÇOCUĞA AİT BİLGİLER

1) Cinsiyeti

☐ Kız ☐ Erkek

2) Çocuğunuzun doğum tarihi? ……

3) Bilgilerini doldurduğunuz çocuğunuzun doğum sırası

☐ 1. ☐ 2. ☐ 3. ☐ 4. Ve üstü

4) Çocuğunuza doğduğundan beri bakım veren kişiler kimler?

☐ Sadece ben ☐ Ben ve eşim ☐ Sadece eşim ☐ Anneanne-babaanne
☐ Bakıcı ☐ Bakıcı ve ben ☐ Diğer……. (Lütfen Belirtiniz.)

5) Kaç yıldır anaokuluna veya kreşe devam ediyor?.....

6) Çocuğunuzla ilişkinizi nasıl tanımlarsınız?

Çok yakın				**Çok mesafeli**	
6	5	4	3	2	1
İhtiyaçlarına duyarlı/ilgili				**İhtiyaçlarına duyarsız/ilgisiz**	
6	5	4	3	2	1

Kabullenici					**Cezalandırıcı**
6	5	4	3	2	1

EK-2

AİLE HAYATI VE ÇOCUK YETİŞTİRME TUTUM ANKETİ-PARI

9. Çocuk yetiştirmenin kötü taraflarından biri de, anne ya da babanın istediğini yapabilmesi için yeteri derecede özgür olmasıdır.	4	3	2	1
10.Sıkı kurallarla yetiştirilen çocuklardan en iyi yetişkinler çıkar.	4	3	2	1
52.Hiçbir kadından yeni doğmuş bir bebeğe tek başına bakması beklenmemelidir.	4	3	2	1
53.Oğlan ve kız çocuklarının birbirlerini soyunurken görmemeleri gerekir.	4	3	2	1

EK-3

ANNE-BABA TUTUM ÖLÇEĞİ

	1. Herhangi bir sorunum olduğunda, eminim annem ve babam bana yardım ederler.
	2. Annem ve babam büyüklerle tartışmamam gerektiğini söyler.
	19. Ailemle birlikte hoşça vakit geçiririz.
	20. Annemi ve babamı kızdıracak bir şey yaptığımda, onlarla birlikte yapmak istediğim şeyleri yapmama izin vermezler.

EK-4

İLİŞKİ ÖLÇEĞİ

4. Bir başka kişiyle tam anlamıyla kaynaşıp bütünleşmek isterim.	1	2	3	4	5	6	7
5. Başkalarıyla çok yakınlaşırsam incitileceğimden korkuyorum.	1	2	3	4	5	6	7
29. Romantik ilişkide olduğum insanlar, genellikle onlarla benim kendimi rahat hissettiğimden daha yakın olmamı isterler.	1	2	3	4	5	6	7
30. Başkalarıyla yakınlaşmayı nispeten kolay bulurum.	1	2	3	4	5	6	7

KAYNAKLAR

Ainsworth, M., Blehar, M., Waters, E., & Wall, S. (1978). *Patterns of attachment: A psychological study of the strange situation.* Oxford, England: Lawrence Erlbaum.

Ainsworth, M., & Salter, D. (1989). Attachments beyond infancy. *American Psychologist, 44*(4), 709-716.

Allen, J.P., Moore, C., Kuperminc, G., & Bell, K. (1998). Attachment and adolescent psychosocial functioning. *Child Development, 69*(5), 1406-19.

Amado, S. (2005). *Emotional well-being of first-year university students: Family functioning and attachment styles* (Unpublished Master's Thesis). Middle East Technical University, Ankara.

Arslan, E. (2008). *Bağlanma stilleri açısından ergenlerde Erikson'un psikososyal gelişim dönemleri ve ego kimlik süreçlerinin incelenmesi* (Doktora Tezi). Selçuk Üniversitesi, Konya.

Ayyıldız, T. (2005). *Zonguldak il merkezinde 0-6 yaş çocuğu olan annelerin çocuk yetiştirme tutumları* (Yüksek Lisans Tezi). Karaelmas Üniversitesi, Zonguldak.

Balkaya, İ. (1998). *Anaokuluna yeni başlayan çocukların okula uyum süreçlerini etkileyen faktörlerin incelenmesi* (Yüskek Lisans Tezi). Hacettepe Üniversitesi, Ankara.

Bartholomew, K., & Shaver, P. (1998). *Measures of attachment: Do they converge?* In.J.A Simpson and W.S. Rholes (Ed.). Attachment theory and close relationships (s.25-45). New York: Guild for press.

Bartholomew, K., & Horowitz, LM. (1991). Attachment styles among young adults: a test of four- category model. *Journal of Personality and Social Psychology, 61*(2), 226.

Baumrind, D. (1966). "Effects of authoritative parental control on child behavior", *Child Development, 37*, 887-907.

Baumrind, D., Larzelere, R. E., & Owens, E. B. (2010). Effects of preschool parents' power assertive patterns and practices on adolescent development. *Parenting: Science and Practice, 10*(3), 156-201.

Baumrind, D. (1973). The development of instrumental competence through socialization. In A.Pick (Ed.), Minnesota symposia on child development, *7*, 3-46, Minnesota: Univ. Of Minnesota Press.

Baumrind, D. (1978). Parental disciplinary patterns and social competence in children. *Youth & Society*, *9*(3), 239-251.

Baumrind, D. (1980). New directions in socialization research. *American Psychologist, 35*(7), 639- 652.

Batıgün, A. & Büyükşahin, A. (2008). Aleksitimi: Psikolojik belirtiler ve bağlanma stilleri, *Klinik Psikiyatri Dergisi,11*(3), 105-114.

Bayrak, R. (2009). *Bağlanma tarzları, kendilik algısı ve başa çıkma yöntemleri bağlamında algılanan stres faktörleri ve stres belirtileri: Üniversite öğrencileri üzerinde uygulamalı bir çalışma* (Yüksek Lisans Tezi). Kara Harp Okulu Savunma Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Bilgin, N. (2001). *İnsan ilişkileri ve kimlik*. İstanbul: Sistem Yayıncılık.

Bowlby, J. (1958). The nature of the child's tie to his mother. *International Journal of Psycho-Analysis*, *39*, 350-373.

Bowlby, J. (1969). *Attachment and loss*. New York: Basic Books

Bowlby, J. (1973). *Attachment and loss: Seperation* (Vol. 2). New York: Basic Books.

Bowlby, J. (1980). *Attachment and loss: Loss, sadness and depression*, NewYork: Basic Books.

Bowly, J. (1982). *Attachment and loss: Attachment*. New York: Basic Books.

Bowlby, J. (2012). *Bağlanma*. (TV. Soylu, Çev.) İstanbul: Pinhan Yayıncılık (Orijinal Baskı Tarihi 1969).

Bretherton, I. (1992). The origins of attachment theory: John Bowlby and Mary Ainsworth. *Developmental Psychology*, *28* (5), 759-775.

Brown, L.S. & Wright, J. (2001). Attachment theory in adolescence and its relevance to development psychopathology. *Clinical Psychology and Psychotherapy*, *8*(1), 15-32.

Cassidy, I.N., & Berlin, L.J. (1994). The insecure/ambivalent pattern of attachment aheory and research. *Child Development*, *65*(4), 971-991.

Cheung, W., & Huang, W. (2005). Proposing a framework to assess internet usage in university education: An empirical investigation from a student's perspective. *British Journal of Educational Technology, 36* (2), 237-253.

Çalışır, M. (2009). Yetişkin bağlanma kuramı, duygulanım düzenleme stratejilerinin depresyonla ilişkisi. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar, 1*, 240-255

Çamurlu, C. (2006). *Annenin bağlanma düzeyi ve çocuk yetiştirme sürecinin çocuğun bağlanma düzeyine etkisi,* Yüksek Lisans Tezi. Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bursa.

Çetinkaya, N. (2016). *4-5 yaş arası okul öncesi çocukların sosyal-duygusal uyumu ile anne-babaların çocuk yetiştirme tutumları arasındaki ilişki* (Kars ili örneği), Yüksek Lisans Tezi, Kafkas Üniversitesi, Kars.

Çıkrıkçı, S. (1999). *Ankara il merkezindeki resmi banka anaokullarına devam eden 5-6 yaş çocuklarının okul olgunluğu ile aile tutumu arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü/Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Bilim Dalı, Ankara.

Darling, N., & Steinberg, L. (1993). Parenting style as context an integrative model. *Psychological Bulletin, 113*(3), 487-496.

Deniz, M.E. (2006). Ergenlerde bağlanma stilleri ile çocukluk istismarları ve suçluluk-utanç arasındaki ilişki. *Eurasion Journal of Educational Research, 22*, 89-99.

Dizman, H., & Gürsoy, F. (2005). İlköğretim dördüncü ve beşinci sınıfa devam eden anne yoksunu olan ve olmayan çocukların saldırganlık eğilimleri. *Kastamonu Eğitim Dergisi, 13*(2), 437-446.

Dönmez, A. (2000). Bağlanma: Yakın ilişkilerle ilgili araştırmalar için bir çerçeve. *Türk Psikoloji Bülteni, 16*(17), 29-50.

Dönmezer, İ. (1999). *Ailede iletişim ve etkileşim*. İstanbul: Sistem Yayıncılık.

Duemmler, S.L., & Kobak, R. (2001). The development of commitment and attachment in dating relationships: Attachment security as relationship construct, *Journal of Adolescence, 24*(3), 401-415.

Ekşi, A., (1999). *Psikiyatrik açıdan çocuk ve adolesan intiharları, (ed. Aysel Ekşi) Ben hasta değilim: Çocuk sağlığı ve hastalıklarının psikososyal yönü*, İstanbul: Nobel Tıp Kitabevleri, 242-257.

Eldeklioglu, J. (2007). The relationships between aggressiveness, peer pressure and parental attitudes among Turkish high school students. *Social Behavior and Personality*, *35*(7), 975-986.

Eldeklioğlu, J. (1999). Karar stratejileri ile ana-baba tutumları arasındaki ilişki. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi, 2* (11), 7-11.

Erdoğdu, Y. (2006). Ana-baba tutumları ile öğretmen davranışlarının çocuklarda öğrenilmiş çaresizlik düzeyi ile ilişkileri. *Çocuk ve Gençlik Ruh Sağlığı Dergisi*, *13*(3), 98-105.

Eroğlu M. (2014). 0-*6 yaş arası çocuğa sahip anne babaların sosyo ekonomik durumlarının ve benlik saygılarının çocuk yetiştirme tutumlarına etkisi* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Toros Üniversitesi, Mersin.

Erözkan, A. (2004). *Romantik ilişkilerde reddedilmeye dayalı incinebilirlik, bilişsel değerlendirme ve başa çıkma.* Doktora Tezi. Karadeniz Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Trabzon.

Feyzioğlu, S. E. (2008). *Bağlanma stilleri, problem çözme becerileri ve hükümlülük özellikleri arasındaki ilişkiler*. Yüksek Lisans Tezi. Ankara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Freud, A. (1958). Psychoanalytic Study of the Child. *Adolscence, 13*, 255-278.

Gander, J. M. & Gardiner, H.W. (2004). *Çocuk ve Ergen Gelişimi*. (B. Onur, Çev.) Ankara: İmge Yayınevi.

Goodfriend, M.S. (1993). Treatment of attachment disorder of infancy in a neonatal intensive care unit. *Pediatrics*, *91*(1), 139-42.

Greg, M. (2005). Attachment in early childhood: Comments on van IJzendoorn, and Grossmann and Grossmann. *Encyclopedia on Early Childhood Development*, *6*, 1-4.

Gutman, L. M., & Feinstein, L. (2008). Parenting behaviours and children's development from infancy to early childhood: changes, continuities and contributions. *Early Child Development and Care. 180*(4), 535-556.

Güleç, D., & Kavlak, O. (2013). Baba- bebek bağlanma ölçeğinin Türk toplumunda geçerlik ve güvenirliğinin incelenmesi. *International Journal of Human Sciences*, *10*(2), 170-181.

Günalp, A. (2007). *Farklı anne baba tutumlarının okul öncesi eğitim çağındaki çocukların özgüven duygusunun gelişimine etkisi (Aksaray İli Örneği).*Yüksek Lisans Tezi.

Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İlköğretim Anabilim Dalı Okul Öncesi Öğretmenliği Bilim Dalı, Konya.

Güven, A. (1996). *Farklı eğitim programı izleyen öğrencilerde algılanan ana-baba, öğretmen tutumlarının benlik kavramına etkisi.* Y. Topsever ve M. Göregenli, (Ed.), VIII. Ulusal Psikolojisi Kongresi bilimsel çalışmaları içinde (149-164). Ankara: Türk Psikologlar Derneği Yayınları.

Haapasalo, J., & Pokelo, E. (1999). Child rearing and child abuse antecedents of criminality. *Agression and Violent Behavior, 4*(1), 107-127.

Haggerty, G., Hilsenroth J., & Vala-Stewart R. (2009). Attachment and interpersonal distress: Examining the relationship between attachment styles and interpersonal problems in a clinical population. *Clinical Psychology and Psychotherapy*, *16*(1), 1-9.

Hamarta, E. (2004). Bağlanma teorisi. *Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, *14* (1), 53-66.

Hamilton, C. E. (2000). Continuity and discontinuity of attachment from infancy through adolescence. *Child development*, *71*(3), 690-694.

Hazan, C., & Shaver P.R. (1994). Attachment as an organizational framework for research on close relationships, *Psychological Inquiry*, *5*(1), 1-22.

Hazan, C., & Shaver, P.R. (1987). Romantic love conceptualized as an attachment process. *Journal of Personality and Social Psychology*, *52* (3), 511-524.

Humphreys, T. (2002). *Çocuk eğitiminin anahtarı: Özgüven.* (T, Anapa, Çev.) İstanbul: Epsilon Yayınevi.

Kağıtçıbaşı, Ç. (2000). *Kültürel psikoloji: Kültür bağlamında insan ve aile.* İstanbul: Evrim Yayınevi.

Karasar, N. (2008). *Bilimsel araştırma yöntemi: Kavramlar-ilkeler-teknikler* (s. 218-222). Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

Kart, N. M. (2002). *Yetişkin bağlanma stillerinin bazı bilişsel süreçlerle bağlantısı: Sağlık personeliyle yapılan bir çalışma*. Doktora Tezi. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Kesebir, S., Kavzoğlu, S. Ö., & Üstündağ, M. F. (2011). Bağlanma ve psikopatoloji. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, *3*(2), 321-342.

Keskin, G., & Çam, O. (2009). Ergenlik ve bağlanma süreci: Ruh sağlığı açısından literatürün gözden geçirilmesi. *New Symposium Journal, 47* (2), 52-59.

Kochanska, G. (2001). Emotional development in children with different attachment histories: The first three years. *Child Development. 72*(2), 474–490.

Kulaksızoğlu, A. (2009). *Ergenlik Psikolojisi* (11. Baskı). İstanbul: Remzi Kitabevi.

Lewis, M., Feiring, C., & Rosenthal, S. (2000). Attachment over time, *Child Development, 71* (3), 707-720.

Maccoby, E. E., & Martin, J. A. (1983). *Socialization in the Context of Family: Parent-Child Interaction*. Handbook of Child Psychology: Socialization, Personality and Social Development, Edby, P. H. Mussen, E. M. Hetherington, Wiley, New York, s. 1100.

Mikulincer, M., & Nachshon, O. (1991). Attachment styles and pattern of self-disclosure. *Journal of Personality and Social Psychology*, *61*(2), 321-31.

Morsünbül, Ü., & Çok, F. (2011). Bağlanma ve ilişkili değişkenler. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*; *3*(3), 553-570.

Morsünbül, Ü. (2005). *Ergenlikte kimlik statülerinin bağlanma stilleri, cinsiyet ve eğitim düzeyi açısından incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Murphy, B., & Bates, G. (1997). Adult attachment style and vulnerability to depression. *Personality and Individual Differences*, *22*(6), 835-844.

Özmert, E.N. (2006). Erken çocukluk gelişiminin desteklenmesi-III: Aile. *Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Dergisi*, *49*(3), 256-273.

Öztürk, İ. (1990). *Ana-baba tutumlarının üniversite öğrencilerinin bağımsızlık, duyguları anlama, yakınlık, başatlık, kendini suçlama ve saldırganlık düzeylerine etkisi.* Yüksek Lisans Tezi. Hacettepe Üniversitesi, Ankara.

Öztürk, A., Kındap, Y., & Sayıl, M. (2007). *Okulöncesi dönemde çocukların sosyal bilgi işleme becerisi ve çocukların davranışsal tepkileri, annelerinin sosyalleştirmesi ve psikolojik kontrol uygulamaları arasındaki ilişkiler*. I. Ulusal Psikoloji Lisansüstü Öğrencileri Kongresi'nde sunulan bildiri. İzmir Ekonomi Üniversitesi, İzmir.

Özdemir, O., Özdemir, P. G., Kadak, M. T., & Nasıroğlu, S. (2012). Kişilik gelişimi. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, *4*(4), 566-589.

Özyürek, A., & Tezel Şahin, F. (2010). *Anne-baba olmak ve anne-babaların çocuk yetiştirme tutumları.* (Ed. Tülin Güler) Anne baba eğitimi içinde. Ankara: Pegem Akademi.

Özyürek, A., & Şahin F., (2005). 5-6 yaş grubunda çocuğu olan ebeveynlerin tutumlarını incelenmesi. *Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, *25*(2), 19-34.

Paulussen-Hoogeboom, M.C., Stams, G.J.J.M., Hermanns, J.M.A., Peetsma, T.T.D., & Van Den Wıttenboer, G.H. (2008). Parenting style as a mediator between children's negative emotionality and problematic behavior in early childhood. *The Journal of Genetic Psychology, 169*(3), 209–226.

Priddis, L.E., & Howieson, N.D. (2010). Parent–child relationships and quality of children's episodic recall. *Early Child Development and Care. 180*(10), 1299–1309.

Sarı, E. (2007). *Anasınıfına devam eden 5-6 yaş grubu çocukların, annelerinin çocuk yetiştirme tutumlarının, çocuğun sosyal uyum ve becerilerine etkisinin incelenmesi.* Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, Ankara.

Sezer, Ö., & Oğuz, V. (2010). Üniversite öğrencilerinde kendilerini değerlendirmelerinin anne baba tutumları ve bazı sosyodemografik değişkenler açısından incelenmesi. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, *18*(3), 743-758.

Seven, S. (2008). *Çocuk Ruh Sağlığı*. Ankara: Pegem A Yayıncılık.

Shaver, P., & Brennan, K.A. (1992). Attachment styles and the 'Big Five' personality traits: Their connections with each other and with romantic relationship outcomes. *Personality and Social Psychology Bulletin*, *18*(5), 536-545.

Singh, S., & De Man, A. (1991). Maternal attitudes of Indian women: A study of gender differences. *Social Behavior and Personality*, *19*(4), 297-303.

Sümer N., & Güngör, D. (1999). Çocuk yetiştirme stillerinin bağlanma stilleri, benlik değerlendirmeleri ve yakın ilişkiler üzerindeki etkisi. *Türk Psikoloji Dergisi*, *14*(43), 35-58.

Sümer, N., Gündoğdu Aktürk, E., & Helvacı, E. (2010). Anne-baba tutum ve davranışlarının psikolojik etkileri: Türkiye'de yapılan çalışmalara toplu bakış. *Türk Psikoloji Yazıları*, *13*(25), 42-59.

Sümer, N., Sayıl, M., & Berument, K. S. (2011). *Anne duyarlılığı ve çocuklarda bağlanma.* Koç Üniversitesi, İstanbul.

Snyder, D. (1983). *Multidimensional assessment marital satisfaction inventory.* In E Filsinger (Ed.), Maniage and the Family Assessment. Beverly Hills: Sage Pub. 169-189.

Şanlı, D. (2007). *Annelerin çocuk yetiştirme tutumlarını etkileyen etmenlerin incelenmesi.* Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İzmir.

Şanlı, D., & Öztürk, C. (2012). Annelerin çocuk yetiştirme tutumlarını etkileyen etmenlerin incelenmesi. *Buca Eğitim Fakültesi Dergisi*, *32*, 31-48.

Tamis-LeMonda, C.S., Shannon, J.D., Cabrera, N.J., & Lamb, M.E. (2004). Fathers and mothers at play with their 2-and 3-year-olds: Contributions to language and cognitive development. *Child Development, 75*(6), 1806–1820.

Tola, D. (2003). *İlkokul 5.sınıf çocuklarında ahlaki yargı ile ana-baba tutumları arasındaki ilişkinin incelenmesi.* Yüksek lisans tezi. Gazi Üniversitesi, Ankara.

Terzi, Ş., & Cihangir Çankaya, Z. (2009). Bağlanma stillerinin öznel iyi olmayı ve stresle başa çıkma tutumlarını yordama Gücü. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, *4*(32), 1-11.

Thompson, R. (2002). Attachment theory and research. In: Lewis M Editor, Child and adolescent psychiatry (3rd ed) Lippincott Williams Wilkins, Philadelphia, s. 164-172.

Türktan, Ş., & Savran, C. (2010). Çocuklarda ve ergenlerde ebeveyne bağlanma, özgüven ve okul başarısı. *Bağlanma, Evlilik ve Aile Psikolojisi*, 243-258.

Vansteenkiste, M., Zhou, M., Lens, W., & Soenens, B. (2005). Experiences of autonomy and control among Chinese learners. Vitalizing or immobilizing? *Journal of Educational Psychology*, *97*(3), 468-483.

Yıldız-Bıçakçı, M. (2004). *Annesi çalışan ve çalışmayan çocukların anne baba tutumlarını algılamalarının ve benlik imajlarının incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi. Ankara Üniversitesi, Ankara.

Yavuzer, H. (2005). *Çocuğu tanımak ve anlamak,* İstanbul: Remzi Kitabevi, 5. Baskı.

Yavuzer, H. (1993). *Okul öncesi dönemde ailenin işlevi. Ya-Pa Okul Öncesi Eğitimi ve Yaygınlaştırılması Semineri* 2-3. Lefkoşe. İstanbul: Ya-Pa Yayınları.

Yavuzer, H. (1995). Ana-Baba Okulu. *Yaygın anne-baba tutumları*. İstanbul: Remzi Kitapevi.

Yavuzer, H. (2000). *Eğitim ve gelişim özellikleriyle okul çağı çocuğu.* İstanbul: Remzi Kitabevi.

Yavuzer, H. (2012). *Anne olmak,* İstanbul: Remzi Kitabevi.

Yıldız, S. A. (2004). Ebeveyn tutumları ve saldırganlık. *Polis Bilimleri Dergisi*, *6*(3-4), 131-150.

Yörükhan, T. (2015). *Bağlanma ve sonraki yaşlarda görülen etkileri.* İstanbul: Kültür Yayınları, 2. Baskı.

Warren, H.N. (2009). *Emerging adult's attachment styles, perceptions of communication, satisfaction, parental knowledge and parental prevention strategies relationship to emerging adult's alcohol use (*Doctoral dissertation). Texas Technical University, Texas.

Webster, J.D. (1998). Attachment styles, reminiscence functions, and happiness in young and elderly adults. *Journal of Aging Studies*, *12*(3), 315-330.

Yımaz, A. (2000). Anne-baba tutum ölçeğinin güvenirlik ve geçerlik çalışması. *Çocuk ve Gençlik Ruh Sağlığı Dergisi, 7*(3), 160-172.

Zimmermann, P., & Becker-Stoll, F. (2002). Stability of attachment representations during adolescence: The influence of ego-identity status. *Journal of Adolescence*, *25*(1), 107-124.

Zörer, P. (2015). Bağlanma kuramı perspektifinden sosyal kaygı: Erken dönem uyumsuz şemalar ve reddedilme duyarlılığının rolü. Uludağ Üniversitesi, Bursa.